

gabriel constantinescu

evreii

în românia

Din publicațiile fundației culturale
FRONDE

Gabriel Constantinescu
Evreii în România

1. * * *: *Publicațiile scoase din circulație până la 1 iunie 1946*, 1994.
2. Eugen Măgirescu, *Moara dracilor*, 1994.
3. Lucian Blaga, *Curs de filosofia religiilor*, 1994.
4. Mihail Sturza, *România și sfârșitul Europei*, 1994.
5. Ana Selejan, *Literatura în totalitarism (anul 1954)*, 1996.
6. Pamfil Șeicaru, *DOTLA*, 1996.
7. Zaharia Bena, *Cântece și hore culese din gura poporului*, 1996.
8. Israel Shahak, *Povara a trei milenii de istorie și de religie iudaică*, 1997.
9. Giovanni Papini, *Cartea Neagră*, 1997.
10. Radu Cărpinișianu, *Suferință și speranțe*, 1997
11. Roger Garaudy, *Miturile fondatoare ale politicii israeliene*, 1998.
12. Julius Evola, *Naționalism și asceză*, 1998.
13. Ilariu Dobridor, *Decăderea dogmelor*, 1999.
14. Dumitru Furdui, *Teatrul în comunism*, 1999

În curs de apariție

H. St. Chamberlain, *Geneza secolului al XIX-lea*.

Pe copertă:
Nicolae Grigorescu,
Evreu în caftan

Gabriel Constantinescu

**evreii
în
românia**

(secolele XVI-XX)

© FRONDE 2000
pentru prezenta ediție
I.S.B.N. 973 - 994661-3-1

FRONDE
Alba Iulia - Paris
2000

În loc de prefață

Problema evreiască

Publicarea unui studiu cu tema “Evreii în România” își găsește justificarea în constatarea că, cel puțin în trecut, acolo unde își afirma prezența fie și numai un singur evreu, automat își făcea apariția o “problemă evreiască”. Or cum în spațiul etnic românesc au existat perioade în care prezența evreilor a atins cote neegale în celelalte țări europene, este firesc să fi existat o “problemă evreiască” endemică, manifestată sub forma unor stări conflictuale, adeseori grave, între populația autohtonă românească și evreii venetici.

Reprezentanții evreimii denumesc atitudinea de adversitate manifestată de “gentili” (neevrei) față de evrei - “antisemitism”. Termenul a fost creat în anul 1879 de scriitorul evreu de limbă germană Wilhelm Marr, autorul eseului *Der Sieg des Judentums über das Germanentum* (*Victoria iudaismului asupra germanității*). Sub aspect semantic termenul este însă impropriu, deoarece aria sa de cuprindere este limitată la poporul evreu, nu la toate semințiile semite (în rândul cărora, cel puțin sub aspect numeric, arabii ocupă o poziție predominantă). Prin urmare, sensul propriu al termenului de *antisemitism* este cel de “antiudaism” sau “antievreism”. Cum însă, într-un timp relativ scurt, termenul creat de W. Marr s-a

împământenit cu înțelesul de "antiudaism", ne vom alinia consensului actual, și vom înțelege prin "antisemitism", așa cum precizează majoritatea dicționarelor enciclopedice, *doctrina adoptată de cei care se opun influenței specifice exercitate de evrei, cerând ca împotriva lor să fie luate măsuri discriminatorii*.

"Pentru mulți istorici - scrie François de Fontette, în *Histoire de l'antisémitisme* (P. U. F., Paris, 1982, p. 9) - antisemitismul este un fenomen permanent în spațiu și, mai cu seamă, în timp. Theodor Mommsen îl consideră «la fel de vechi ca însuși iudaismul», punct de vedere împărtășit și de Théodore Reinach. Renan constată îndelungata sa existență, iar Moise Engelsohn crede că antisemitismul s-a născut odată cu «nașterea iudaismului, în momentul încheierii pactului sacru între Dumnezeu și Avraam». Numeroși alți autori creștini, catolici și protestanți, ajung la concluzii analoage, studiile lor având ca temă antisemitismul permanent, care a dominat, cu precădere, sfârșitul secolului trecut și prima jumătate a secolului nostru".

În replică la punctul de vedere care consideră antisemitismul "la fel de vechi ca însuși iudaismul", istoricii evrei se străduiesc să-i dateze actul de naștere mult mai recent: odată cu apariția creștinismului. În lucrările sale *Jésus et Israël* și *Genèse de l'antisémitisme* (*Iisus și Israel și Geneza antisemitismului*), istoricul evreu Jules Isaac încearcă să găsească originile antisemitismului în creștinism. Pe aceeași linie se înscrie și lucrarea în patru volume a lui Leon Poliakov, *Istoria antisemitismului* (lucrare tradusă și în limba română, primele două volume fiind apărute la Editura Hasefer). Intenția de a-i exonera pe antici de învinuirea de antisemitism și de a pune în sarcina Bisericii creștine persecuția organizată și sistematică a evreilor (antisemitismul fiind considerat unul dintre punctele doctrinare ale Bisericii întemeiate de Iisus Hristos) apare în modul în care a fost periodizată tema tratată. Primul volum al *Istoriei antisemitismului* poartă subtitlul "De la

Hristos la evreii de curte", ceea ce vrea să sugereze că antisemitismul și Biserica creștină apar concomitent pe scena istoriei, ele fiind într-un anumit fel fenomene complementare. Cu toate acestea, Poliakov nu poate scoate din cuprinsul tratatelor consacrate de istorie universală consemnarea existenței unui antisemitism precreeștin, pe care, înaintea istoricilor, îl menționează, cu tot dramatismul în care s-a consumat, Biblia. Prin urmare, înainte de a trece la analiza istorică a modului în care a evoluat corelația "Biserică-antisemitism", Poliakov înserează în ampla sa lucrare un capitol introductiv intitulat "Antisemitismul în antichitatea păgână". Din păcate, din acest capitol lipsesc mărturiile biblice și egiptene despre existența unui antisemitism virulent, manifestat cu mult înaintea apariției antisemitismului de inspirație creștină, după cum literatura cu conținut antisemit din antichitatea elenistică și romană este tratată numai fugăr și fragmentar.

O poziție ceva mai nuanțată în problema originii și a formelor de manifestare ale antisemitismului este exprimată de Hannah Arendt în studiile sale asupra problemei evreiești. Autoarea acestor studii atrage atenția asupra unei erori comise frecvent: "confundarea a două realități total diferite: antisemitismul ideologic laic din secolul al XIX-lea, care apare sub această denumire după 1870, și ura împotriva evreilor, de origine religioasă, inspirată de ostilitatea reciprocă a celor două credințe religioase antagoniste". Un punct de vedere în care transpare rolul și importanța dobândite de evreime după cel de al doilea război mondial, pe care nu greșim afirmând că nu l-au câștigat nici democrațiile occidentale, nici comunismul, ci fiii lui Israel, "poporul ales". Prin victoria dobândită, nu atât pe câmpurile de luptă, cât pe tărâm ideologic, evreii și-au văzut împlinită aspirația de stăpânire a lumii. Astăzi omenirea trăiește *momentul iudaic*, iar faptul că cercetătorii evrei își concentrează atenția asupra raporturilor dintre evrei și "gentili" din perioada pe care Hannah Arendt o eticheta cu denumirea de

“antisemitismul ideologic laic” (secolul al XIX-lea), culminând cu Șoah-ul, este explicabil. Pe noi românii, însă, evoluția raporturilor cu evreimea ne interesează pe tot întinsul existenței noastre ca națiune, nu numai pe anumite porțiuni, așa cum procedează majoritatea cercetătorilor evrei care abordează această problemă. Un argument care justifică apariția acestei lucrări.

Pentru a ilustra punctul de vedere iudaic în problema relațiilor dintre minoritatea evreiască din România și populația majoritară autohtonă, din vasta bibliografie evreiască dedicată acestui subiect, am ales cartea publicistului evreu francez Bernard Lazare (1865-1903), intitulată *L'Antisémitisme - son histoire et ses causes* (*Antisemitismul - istoria și cauzele sale*), publicată la Paris în 1894. Deși rostul inițial al cărții lui Bernard Lazare a fost de a răspunde publicațiilor antisemite ale lui Edouard Drumont (1844-1917), ea s-a impus prin temeinicia documentației, devenind studiul de referință în acest domeniu. O poziție pe care o păstrează până în zilele noastre, la mai bine de o sută de ani de la apariție, fapt confirmat prin reeditarea ei în colecția de prestigiu *La vieille taupe - Organe critique et d'orientation postmessianique* (*Bătrâna cârțiță - Organ de critică și de orientare postmesianică*).

În capitolul VIII, intitulat “L'antijudaïsme legal modern” (“Antiindajismul legal modern”), Bernard Lazare face următoarele precizări, de pe poziție iudaică, în problema “evreilor în România”: “Evreii stabiliți în România, adică în țările moldo-valahe, după secolul XIV nu au sosit masiv ca la începutul acestui secol [sec. XIX- n.n.], când în urma emigrării din Ungaria [referire la Austro-Ungaria- n.n.] și Rusia au atins numărul de trei sute de mii. O lungă perioadă de timp evreii au avut o existență liniștită. Ei depindeau de boierii care conduceau țara și care le arendau vânzarea băuturilor spirtuase, domeniu în care boierimea deținea monopolul. Îndeplinind funcțiile de colectori de taxe, agenți fiscali și intermediari de tot soiul, evreii au devenit utili și necesari, boierii

le-au acordat numeroase privilegii, astfel că nu aveau a se teme decât de excesele de superstiții și de izbucnirile de mânie ale populației. Persecuția oficială împotriva evreilor nu a început decât în 1856, când României i s-a permis să aibă un regim reprezentativ și ca urmare puterea politică a fost preluată de burghezie. Tratatul de la Paris din 1858, care a precedat unirea Moldovei cu Valahia, recunoștea moldo-valahilor, fără deosebire de religie, accesul la drepturile civile. Dar în pofida textului formal al tratatului, evreii au fost excluși de la avantajele de care se bucura populația indigenă și, la obiecțiunile ridicate de evrei, guvernul român a răspuns că evreii erau străini. Cu timpul, măsurile restrictive s-au agravat. Israelii nu puteau deține funcții publice, li s-a retras dreptul de a avea domiciliu permanent la sate, nu le era îngăduit să posede imobile în mediul rural, precum nici terenuri agricole și vii. Le era interzis să ia moșii în arendă, să dețină hoteluri și cabarete, să vândă alcool, să aibă servitori creștini și să construiască noi sinagogi. Unele dintre aceste decizii erau luate arbitrar de municipalități; în alte localități, dimpotrivă, evreii erau tolerați. Această stare de lucruri a durat până în anul 1867. În acea perioadă, ministrul Ion Brătianu a publicat o circulară prin care se reamintea că evreii nu aveau dreptul să locuiască în mediul rural și nici să arendeze terenuri agricole. În urma acestei circulare, evreii au fost izgoniți din satele în care locuiau, fiind condamnați ca vagabonzi, abuzuri care au durat până în anul 1877. În general, aceste expulzări erau provocate de mișcări izbucnite în București, Iași, Galați, Tecuci și în alte localități, mișcări care aveau drept consecințe profanarea cimitirelor evreiești și incendierea sinagogilor.

Care au fost - și încă sunt - cauzele acestei legislații și animozității manifestate de români față de evrei? Ele nu sunt cauze exclusiv religioase și, deși persistă încă prejudecăți atavice, nu este vorba de un conflict confesional. În momentul formării României, evreii români constituiau în țările moldo-valahe aglomerații complet

separate de majoritatea populației. Portul lor era specific, locuiau în cartiere separate și vorbeau un jargon iudeo-german care-i deosebea de restul populației. Evreii trăiau sub autoritatea rabinilor, talmudiști limitați, spirite mărginite, ignoranți care, din pricina educației primite în școlile lor (*Heder*), contribuiau la perpetuarea înapoierii lor intelectuale.

Evreii au devenit victimele acestei izolări, izolare care i-a făcut dependenți de rabbanității care îi îndrumau. În această țară care tocmai se năștea, care își dobânda o identitate națională și tindea spre unitate, pasiunile patriotice erau exacerbate cu precădere. A luat ființă un panromânism, asemănător cu pangermanismul sau cu panslavismul; se discuta despre rasa românească, despre integritatea și despre puritatea ei, despre primejdia de a fi alterată. S-au format asociații pentru a rezista invaziei străine și în primul rând invaziei iudaice. Corpul didactic, învățătorii, profesorii secundari și profesorii universitari au fost sufletul acestor societăți; ei au fost, ca și în Germania, cei mai activi antisemiți. Profesorimea reproșa evreilor că se constituie ca un Stat în Stat, ceea ce era adevărat, și - eternă contradicție a antiiudaismului - se făceau legi care să-i mențină în această situație. Se afirma că educația iudaică deformează mințile celor care o primesc, că ea îi face pe evrei inapți pentru viața socială, ceea ce era de fapt exact, iar consecința interzicerii evreilor de a beneficia de instrucția pe care o primeau creștinii îi împiedica să se ridice deasupra înapoierii în care se găseau.

Profesorii universitari nu au fost însă singurii antisemiți în România; alături de motivația patriotică a antisemitismului, au existat și cauze economice. Acestea au apărut odată cu ascensiunea burgheziei, care generează antisemitism, deoarece clasa burgheză, formată din comercianți și industriași, era în concurență cu evreii, care-și desfășurau activitatea, în exclusivitate, în comerț și industrie. Prin urmare, burghezia autohtonă avea tot interesul să fie votate legi protecționiste, legi care nu-i nominalizează pe evrei, dar care

în realitate au rostul să pună piedici în calea dezvoltării economice a acestora, ei constituind cea mai gravă primejdie pentru economia românească. Burghezia autohtonă instigă populația la mișcări antisemite, după care reprezentanții ei din Parlament propun reglementări în sensul dorit de agitatori. Astfel, putem reduce toate cauzele care conduc la antisemitism la una singură: *protecționismul național*. Un protecționism gândit cu șiretenie, căci în timp ce evreilor le erau refuzate drepturile civile, ei erau obligați să presteze serviciul militar. O gravă contradicție, căci o persoană care nu se bucură de cetățenie nu poate să facă parte dintr-o armată națională.”

Remarcabil în analiza lui Bernard Lazare asupra manifestărilor antisemite este faptul că nu se limitează la depistarea focarelor de antisemitism și a categoriilor sociale și profesionale care întrețin un climat de adversitate față de evrei. În capitolul XIII al cărții sale, intitulat “Les Juifs et les transformations de la société - Les causes politiques et religieuses de l'antisémitisme” (“Evreii și transformările societății - Cauzele politice și religioase ale antisemitismului”), el deschide “cutia Pandorei” - modul în care este percepută de antisemiți activitatea desfășurată de evrei împotriva comunităților majoritare de “gentili”, cu precădere împotriva comunităților creștine (“ostilitatea reciprocă a celor două credințe religioase”, de care vorbește Hannah Arendt). Dar iată cum sună cuvintele pe care Bernard Lazare le pune în gura antisemiților: “De îndată ce evreul intră într-o comunitate, el devine agent perturbator, acționând ca o cârțiță la distrugerea temeliiilor seculare pe care au fost clădite statele creștine. Astfel se explică decreștitudinea popoarelor, decadența și degradarea lor intelectuală și morală [...] Prin prezența sa, evreul acționează ca un distrugător; el distruge, perturbă și provoacă reacțiuni din cele mai teribile. Introducerea evreului în mijlocul unei națiuni este funestă pentru acea națiune; acceptându-l pe evreu, națiunile mor [...] Evreul nu

se mulțumește să descreștineze, el iudaizează; el distruge credința catolică sau pe cea protestantă [Bernard Lazare și-a orientat studiul spre problemele occidentale; prin urmare, nu trebuie să surprindă faptul că ortodoxia nu este menționată - n.n.]; el nu numai că provoacă indiferența religioasă, dar le impune celor a căror credință a ruinat-o, concepția sa despre lume, despre morală și despre viață. El lucrează la opera sa seculară: distrugerea credinței creștine”.

Acțiunea de iudaizare a comunităților creștine, desfășurată de evreimea mondială prin intermediul ideilor și organizațiilor de inspirație iudaică (curentele filozofice ateiste, materialiste, pozitivistice etc., indiferentismul religios, lojile masonice, larg deschise neevreilor cu poziții dominante în societate, sectele religioase care au misiunea să submineze dogma creștină despre Biserică - “Una Sfântă, Sobornicească și Apostolească”, asociațiile și fundațiile pseudo-culturale de inspirație iudaică, organizațiile filantropice și umanitare patronate de evrei, băncile transnaționale cu capital evreiesc care stăpânesc finanțele lumii ș. a. m. d.), a constituit o permanență în evoluția Europei după succesul repurtat de Revoluția franceză, nu atât asupra regalității Franței, cât asupra Bisericii creștine. Metodele folosite în scopul descreștinării și iudaizării sunt de o varietate impresionantă. Cele mai perfide sunt însă acelea care urmăresc subminarea temeiurilor credinței creștine, în primul rând negarea dumnezeirii Mântuitorului Iisus Hristos, și apoi a tuturor adevărilor fundamentale ale creștinătății, așa cum au fost ele formulate de Biserică, pe baza Sfintei Scripturi și Sfintei Tradiții, de către Sfinții Apostoli, Sinoadele ecumenice și Sfinții Părinți, atât cei ai Bisericii răsăritene, cât și cei ai Bisericii apusene. (Hannah Arendt consideră că, în raporturile dintre creștini și evrei, permanentă și nealterată rămâne “ura împotriva evreilor, de origine religioasă, inspirată de ostilitatea reciprocă dintre cele două credințe”).

În fața acestor dezolante constatări, se impune cu necesitate întrebarea: Care este cauza dușmăniei de veacuri dintre evrei și

“gentili”, dar mai ales cauza dușmăniei de veacuri dintre evrei și creștini? Studiile care tratează problema antisemitismului încearcă să găsească un răspuns convingător la această tulburătoare întrebare. Rezultatele investigațiilor se reduc însă, din păcate, numai la constatarea faptelor, extrase din conținutul istoriei universale, pentru care acțiunile cu caracter antisemit, situațiile conflictuale dintre evrei și creștini sunt evenimente comune evoluției istorice. Adevăratul răspuns transcende însă istoria. El are caracter *metaistoric* și rabinul A. Cohen îl formulează astfel, în termeni lipsiți de echivoc: “Populația pământului poate fi împărțită între Israel și celelalte națiuni luate în bloc. Israel este poporul ales: dogmă capitală” (A. Cohen, *Talmudul*, Editura Hasefer, București, 1999, p. 116).

Cuvintele rabinului Cohen sintetizează spiritul care străbate textul Talmudului, una dintre cărțile sfinte ale evreilor, considerată uneori mai presus chiar decât însăși Tora. Or Talmudul exprimă “*Psyché-ul iudaic*”, conținutul său identificându-se cu ființa poporului evreu, pentru care împărțirea umanității “între Israel și celelalte națiuni luate în bloc” este într-adevăr “dogma capitală”. O dogmă pe care o altă personalitate ilustră a iudaismului, Rabbi Șneor Zalman (născut în 1887 la Moghilev și decedat în 1959 la New York), reprezentant de seamă al hasidismului (curentul de resurecție spirituală apărut în secolul al XVIII-lea în Polonia și Rusia), o readuce în conștiința lumii iudaice occidentale și, totodată, pentru ca lucrurile să fie clare, o comunică, spre știință, “gentililor”, cu precădere creștinilor. Dar iată cum sună mărturisirea de credință a lui Rabbi Șneor Zalman cu privire la deosebirile de substanță dintre sufletele evreilor și “gentililor”: “Sufletele *goim*-ilor [neevreilor] sunt de o substanță inferioară și total diferită [față de sufletele evreilor]. Toți evreii sunt buni de la natură, toți *goim*-ii sunt de la natură răi. Evreii sunt încununarea creației, *goim*-ii sunt scursura ei” (text citat după *Frankfurter Allgemeine Zeitung* din 11.03.94, p. 14).

Să-i lăsăm însă pe teologi și pe filozofii istoriei să răscolească la rădăcini cauzele metaistorice ale antisemitismului. Pentru judecata omului de bun-simț, preceptul *Ex nihilo nihil* ("Din nimic, nimic"), formulat de poetul latin Lucrețiu în poemul *De natura rerum* (*Despre natura lucrurilor*), este suficient pentru a-l feri de primejdia de a considera manifestările etichetate drept antisemite ca răbufniri bezmetice, fără motivație, ale tuturor "celorlalte națiuni luate în bloc", împotriva lui "Israel". În istorie, în măsura în care istoria este o știință, evenimentele au cauze, iar datoria istoricului este să le scoată la iveală, explicând de ce faptele s-au produs într-un anumit fel, de ce au avut o anumită desfășurare.

Este poziția pe care am adoptat-o la întocmirea acestui studiu. Pentru a obține o înțelegere nedeformată a modului în care s-au consumat de-alungul timpului relațiile dintre populația românească autohtonă și evreii venetici, am recurs la lucrările istoricilor care abordează această temă. Bineînțeles că am recurs numai la acei istorici care se bucură de o necontestată autoritate științifică, dar și de probitate morală, nefăcând concesii de la adevăr din motive care contrazic normele deontologice pe care trebuie să le respecte un adevărat om de știință.

În acest context se impune o ultimă precizare. Pentru români, "Problema evreiască" este un capitol care face parte din Istoria românilor. Pentru evrei, însă, aceleași fapte și personaje constituie un capitol care aparține Istoriei evreilor în general și Istoriei antisemitismului, în special. Faptul că între modul de tratare a aceluiași capitol de istorie există, în cele două "istorii", flagrante neconcordanțe nu trebuie să surprindă. Explicația acestor neconcordanțe trebuie căutată în "metaistoria" poporului evreu, care subordonează "totul și toate" destinului mesianic al lui Israel.

G. C.

Diaspora

După victoria obținută în primul război iudaic (66-70 d. Chr.), represaliile dezlănțuite de Titus au fost cumplite. Ierusalimul a fost dărâmat, Templul a fost ars până în temelii și peste un milion de evrei au fost luați în sclavie, au fost alungați ori s-au refugiat unde au văzut cu ochii, spre a scăpa de persecuții, măbind numărul conaționalilor lor stabiliți în afara Palestinei. Istoricii au denumit acest impresionant exod al populației evreiești *diaspora* (dispersare, împrăștiere). De fapt, însă, diaspora iudaică a început cu șase secole mai înainte, odată cu exilul babilonian (586 î.d.Chr.) și a continuat neîntrerupt de-a lungul întregii perioade cât Iudeea s-a găsit sub diferite stăpâniri străine. Așa se face că, de la distrugerea Ierusalimului, în întregul bazin al Mării Mediterane, ca și în Orientul Apropiat și în Mesopotamia, existau numeroase comunități iudaice. În lucrarea sa *Legatio ad Gaium* (Ambasada la Caligula), în care descrie activitatea sa ca ambasador al comunității iudaice din Alexandria pe lângă împăratul Caligula, filosoful evreu Philon afirmă: "Continentele sunt pline cu așezări iudaice... de asemenea insulele și întreaga Babilonie". Afirmăția lui Philon este confirmată de Strabon care, cu cinci ani înainte de căderea Ierusalimului, relatează cu un nedismulat sentiment antiiudaic: "Evreii sunt răspândiți în aproape toate orașele de pe suprafața pământului și este cu neputință să găsești un loc în lume unde, după ce s-au așezat, să nu-și fi impus autoritatea".

Cercetările istorice au stabilit că în jurul anului 70 d.Chr.,

în Seleucia pe Tigrul, ca și în toate orașele importante din Partia, locuiau mii de evrei. Numeroși evrei erau stabiliți în Arabia, de unde au pătruns în Etiopia. În Siria și în Fenicia evreii se găseau în număr mare. Comunități iudaice puternice se găseau în Tarsos, Antiohia, Milet, Efes, Sardes, Smirna, Delos, Corint, Atena, Philippi, Patras și Tesalonic. În Alexandria Egiptului, ca și în orașele din Cirenaica, existau cartiere întregi locuite de evrei. În vest existau colonii evreiești puternice în Cartagina, Siracuza, Pteoli, Capua, Pompei și, în primul rând, la Roma. Odată cu pătrunderea legiunilor romane în Galia și în regiunea Rinului, pe aceste teritorii anexate Imperiului s-au constituit nuclee ale unor viitoare comunități iudaice. Istoricii apreciază numărul evreilor din Imperiul Roman la peste șapte milioane. Această cifră reprezintă aproximativ șapte procente din întreaga populație a Imperiului, dublu față de procentul actual al evreilor în totalul populației Statelor Unite ale Americii.

În ciuda înfrângerilor politice și a pierderii de vieți omenești pe care evreii le-au suferit, puternica lor credință în destinul mesianic ce le-a fost hărăzit de Iahve a rămas neclintită. Credința că ei sunt "Poporul Ales" și particularitățile de comportament care decurg din această credință îi vor pune inevitabil în conflict atât cu intolerantele autorități romane, cât și cu popoarele în mijlocul cărora evenimentele istorice i-au obligat să trăiască. Nici unul dintre împărații ce i-au urmat lui Titus nu au manifestat o atitudine binevoitoare față de evrei, dar cel în timpul domniei căruia vor suferi din nou persecuții a fost Traian.

După ce a cucerit Dacia, Traian și-a îndreptat legiunile spre răsărit, spre a supune bogata regiune cuprinsă între Eufrat și Tigrul. Micile principate ale parților și armenilor i s-au supus fără lupte. În schimb, orașele în care locuiau puternice comunități iudaice i-au opus o crâncenă rezistență. Evreii babilonieni vedeau în Traian pe urmașul celui care le distrusese Templul și au refuzat să i se supună. Dar prețul pe care au trebuit să-l plătească a fost pe măsura rezistenței opuse.

Scânteia nesupunerii evreilor din Mesopotamia în fața legiunilor lui Traian s-a transmis cu repeziciune în toate colțurile Imperiului unde existau comunități iudaice puternice. Cu o vigoare care amintea de fanatismul zeloților, în anul 115 evreii din Cirenaica, Egipt și Cipru s-au răscolit împotriva populațiilor băștinașe, cu precădere greci, în mijlocul cărora trăiau. "Era un fapt la ordinea zilei ca păgânii să-i măcelărească pe evrei și evreii pe păgâni", scrie Will Durant în *Istoria culturii omenirii*, referindu-se la evenimentele din prima jumătate a secolului al II-lea al erei creștine.

Evreii din Cirenaica, profitând de faptul că majoritatea trupelor din nordul Africii erau deplasate în Partia, i-au măcelărit pe toți romanii și grecii care le-au ieșit în cale. Istoricul grec Cassius Dio apreciază la peste 220.000 de oameni uciși de evrei și descrie cu lux de amănunte cruzimea de care răsculații au dat dovadă și ororile pe care le-au comis. În a sa *Istorie a evreilor*, Hirsch Graetz contestă faptele oribile ce se pun în sarcina evreilor, dar acceptă că răsculații "ca răzbunare, i-au obligat pe prizonieri să lupte cu fiare sălbatice" și că "au fost sfâșiați de acestea". După ce au pus stăpânire pe orașele din Cirenaica, evreii răsculați s-au năpustit asupra Alexandriei, unde, așa cum relatează istoricul Appian, au ucis și au distrus fără cruțare.

În insula Cipru, unde trăia o numeroasă comunitate iudaică și unde își construiseră numeroase sinagogi, evreii s-au răscolit împotriva romanilor și a grecilor din aceleași motive ca și conaționali lor din nordul Africii. Și aici răsculații s-au dovedit la fel de cruzi și necruțători. Cassius Dio apreciază numărul celor uciși la 240.000 și chiar dacă cifra este exagerată, ea sugerează dimensiunile vărsării de sânge.

Represaliile romane împotriva focarelor de răscoală au fost cumplite. După ce generalul roman Martius Turbo, însărcinat de Traian să pună capăt răzmerițelor, i-a înfrânt pe răsculații din nordul Africii, s-a năpustit asupra răsculaților din Cipru. Întreaga

populație iudaică din insulă a fost exterminată, dar amintirea crimelor comise de evrei a rămas puternic întipărită în memoria ciprioților. Ca o lege nescrisă, perpetuată secole de-a rândul, evreilor le-a fost interzisă orice formă de acces pe pe insulă.

Răscoalele din anii 115-116 au fost înecate în sânge de legiunile romane, dar credința că Mesia cel promis va veni în curând ca să reclădească Templul și să-i conducă pe evreii de pretutindeni, în triumf, la Ierusalim, a rămas vie. Și cu cât această credință era mai puternică, cu atât ura împotriva romanilor și a tuturor necredincioșilor era mai înverșunată.

Urmașul lui Traian, Hadrian, s-a dovedit animat de aceleași sentimente antiiudaice ca și predecesorul său. În anul 130 el a făcut cunoscută intenția de a construi în locul Templului lui Iahve un templu închinat lui Jupiter. În anul următor, pe linia adversității nedismulate față de evrei, a emis un decret prin care se interzicea atât circumcizia, cât și propovăduirea Legii.

În fața acestui atentat la adresa supremului suport al existenței lor - Legea -, evreii s-au răscolit din nou. În fruntea răsculaților a apărut o figură de erou legendar, Simon Bar-Kochba, care pretindea despre el că este Mesia cel așteptat să mântuiască poporul evreu. Rabbi Akiba, conducătorul spiritual al iudeilor, în vârstă de peste nouăzeci de ani, care o viață întreagă predicase duhul păcii și al înțelegerii, a binecuvântat răscoala și l-a recunoscut pe Bar-Kochba ca adevăratul Mesia.

Luptele dintre răsculați și legiunile romane au durat timp de trei ani. În cele din urmă, lipsiți de hrană și de ajutoare, răsculații au fost învinși. Bilanțul înfrângerii a fost tragic pentru evrei. Romanii au distrus 985 de localități din Palestina și numărul celor căzuți în lupte s-a ridicat la 580.000. Întreaga Iudee era un câmp de ruine. Bar-Kochba a căzut eroic în apărarea ultimului punct de rezistență, cetatea Bethar. Rabbi Akiba a fost judecat ca instigator, condamnat și executat. Sute de mii de supraviețuitori ai răscoalei

au fost vânduți pe prețuri de nimic, ca sclavi, în toate provinciile Imperiului.

După zdrobirea răsculaților, Hadrian s-a hotărât să distrugă rădăcinile care hrăneau vitalitatea iudaică: credința evreilor în Iahve și respectarea strictă a Legii. Orice formă de ritual iudaic a fost interzisă, nerespectarea interdicției fiind pedepsită cu moartea. Pe ruinele Ierusalimului a fost construit un oraș păgân, Aelia Capitolina, cu temple închinat lui Jupiter și Venus, cu palate, teatre și terme. Evreii au fost izgoniți din noul oraș și nu li se permitea decât într-o anumită zi a anului să vină și să plângă pe ruinele Templului. De acum înainte, secole de-a rândul, existența poporului evreu se va consuma în exil și în peregrinări, în așteptarea venirii lui Mesia cel adevărat și a împlinirii prorociei: "Iar când te va duce Domnul Dumnezeuul tău în pământul acela pentru care s-a jurat părinților tăi: lui Avraam, lui Isaac și lui Iacov, ca să ți-l dea cu cetăți mari și frumoase, pe care nu le-ai zidit tu, cu case pline de toate bunătățile, pe care nu le-ai umplut tu, cu fântâni săpate în piatră, pe care nu le-ai săpat tu, cu vii și măslini, pe care nu le-ai sădit tu, și vei mânca și te vei sătura, atunci, păzește-te să nu se ademenească inima ta, ca să uiți pe Domnul Care te-a scos din pământul Egiptului și din casa robiei" (*Deuteronomul* 6, 10-12).

Prezența evreilor, atestată istoric, în toate provinciile Imperiului Roman justifică ipoteza că, după cucerirea Daciei de către Traian, reprezentanți ai comunităților de limbă și religie iudaică, atrași de bogățiile noii provincii, au pătruns și în spațiul carpato-dunărean unde, în secolele următoare, se va zămislî poporul român. Dacă însă investigațiile pe marginea acestei ipoteze s-ar opri aici, ele s-ar înscrie pe linia cercetărilor ce urmăresc definirea conturului diasporei iudaice. În realitate, scopul nemărturisit, urmărit de autorii unor lucrări privind diaspora iudaică în Dacia, este cu totul altul. Într-o serie de studii, datând din cea de-a doua jumătate a secolului trecut și din prima jumătate a acestui secol,

autorii lor își propun să fundamenteze, cu “rigurozitate științifică”, teza “continuității evreiești în Dacia”. Cu alte cuvinte se urmărește acreditarea tezei că *evreii nu numai că sunt pământeni pe meleagurile românești, dar ei s-au așezat pe aceste meleaguri înainte de a exista poporul român!*

Unul dintre cei mai cunoscuți reprezentanți ai acestei străveziu de tendențioase teze este jurisconsultul elvețian Johan Kaspar Bluntschli (1808-1881), profesor de Teoria Statului, mai întâi la Zürich, apoi la München și Heidelberg. Un scurt citat din lucrarea sa intitulată *Statul român și situația juridică a Evreilor în România*, apărută în anul 1879, este suficient pentru a deconspira adevăratele intenții ale autorului: “Ca și în celelalte țări ale Europei orientale, deși mai puțin numeroși ca în țările Europei occidentale, se găseau Evrei din timpurile cele mai vechi și în Moldova și în Muntenia. Fără îndoială că un număr mare de familii israelite au venit în provincia dunăreană Dacia, încă sub domnia vechilor împărați romani. Aceste familii vechi israelite s-au conservat aici și sunt chiar cel puțin tot așa de vechi pământene ca și națiunea română, în mijlocul căreia trăiau. Ele formează și sâmburele populației evreiești de astăzi din România”.

Răspunsul la acest atentat la adresa Istoriei românilor a fost dat, de la înălțimea unanim acceptatului său prestigiu ca istoric, de Nicolae Iorga în lucrarea *Istoria Evreilor în Țările noastre*, prezentată în ședința Academiei Române din 13 septembrie 1913. (Înainte de a schița obiecțiunile marelui nostru istoric la pretențiile unor anumite cercuri evreiești, trebuie să atragem atenția cititorilor să evite confuzia dintre adevărata Academie Română, înaltul for de cultură în fotoliile căruia au tronat personalități ca Nicolae Iorga și Vasile Pârvan, și caricatura denumită astăzi tot “Academie” și tot “Română”, pe băncile căreia își odihnesc ticăloșia politică și puținătatea intelectuală figuri care ilustrează procesul de degradare al actualei culturi românești.)

Dar să-l ascultăm pe Nicolae Iorga (în citatele care urmează am simplificat, pe alocuri, ortografia greoaie a epocii): “În ultimele timpuri, în legătură cu o anume campanie politică a cărei legitimitate n-avem s-o discutăm aici, s-au tipărit în românește și în franțuzește, o sumă de scrieri, până la proporții de volume cu pretenții științifice, în cari se înfățișează trecutul Evreilor în România. Unele dintre ele, ca teza de doctorat din Paris a d-lui Bernard Stambler, care e și diplomat al Școlii de Științe Politice (*L'histoire [sic] des Israélites roumains et le droit d'intervention*, Paris, Jouve, 1913), sunt așa de superficiale, încât iau *numerele de ordine* ale unor documente, 1164, 1292, 1293, 1327, ca probe că în Principate trăiau Evreii în anii 1164, 1292, 1293, 1327, înainte chiar de înființarea țării respective...”

Să mi se dea voie a nu mă opri asupra Evreilor «idumeeni» și «itureeni» din inscripții găsite în Dacia după cucerirea lui Traian. Îi cred îndoielnici și, așa cum s-a făcut menționarea lor, deși nu tăgăduiesc că în amestecul de Latini de limbă care a fost adus în noua provincie sau atras de dânsa, de minele de aur și argint ale acestui Transvaal roman, că între acești uitlanderi au putut fi și Evreii cei mai autentici. Dar contopirea lor cu poporația cealaltă era împiedecată de motive religioase, iar de menținerea ca națiune a acelor aventurieri sporadici nici vorbă nu poate fi. Națiunea care s-a format la Dunăre nici n-a avut a face decât subsidiar cu coloniștii orașeni cari se duceau și veniau după câștig și în marginile siguranței garantate de un Stat victorios; ea vine desigur dintr-un vechiu amestec făcut la sate între țărani traci, străvechi locuitori ai pământului și tovarăși de ocupație, strecurați pe încetul, alături de cronici, decrete și inscripții, din Italia rezervată orașelor luxoase și vilelor de bogătași și hrănită din producțiile lumii întregi aduse pe corăbii.

Tot așa putem fi siguri că, după lichidarea orașelor prin încetarea marelui negoț, strâns legat de siguranța publică, între sătenii cari, păstrându-și numele și amintirea de Romani, de partea

această altă a Dunării, au format trecerea la generații viitoare, ce erau să trăiască în forme politice proprii, Evreii târgoveți, legați totdeauna de gospodăria banului, nu se puteau păstra...”

După ce, de-a lungul primului capitol al lucrării, Nicolae Iorga trece în revistă toate documentele în care este menționată prezența unor evrei pe teritoriul Țării Românești și al Moldovei, formulează următoarea concluzie: **“Astfel am ajuns la 1600 fără a găsi mențiunea unui element evreesc așezat în părțile noastre”**. Probitatea care îi caracterizează opera istorică îl obligă însă să adauge: “Totuși, dacă e autentică știrea șederii la Iași, pe la 1618, a rabinului, expert în cabală, Solomon ben Arayo, la care vine să învețe și un Evreu candiot, Iosif Solomon del Medigo, existența unui mic popas de Evrei spanioli, în neconținută prefacere - căci acei cari-l compuneau făceau continuu drumul de la Constantinopol în Polonia, ca del Medigo însuși, ar trebui să se admită. Între ei însă și masele evreiești de astăzi nu e nici o legătură”.

Și o ultimă precizare. Regretăm faptul că în explozia editorială ce a avut loc în România după evenimentele din decembrie '89, nici una dintre marile edituri, nici chiar Editura Humanitas, nu au socotit util să reediteze *Istoria Evreilor în Țările noastre*. În starea de dezinformare, confuzie și dezorientare în care se găsește întreaga populație a țării, fără a-i exclude, ci menționându-i pe primul loc, pe posesorii de diplome de studii universitare, reeditarea lucrării lui Nicolae Iorga ar fi avut darul să limpezească multe dintre nedumeririle speculate de toate taberele care vor, cu orice preț, să creeze o acută “problemă evreiască” în România.

Antisemitismul

“În ultimele decenii și-a făcut apariția un nou dușman de moarte al evreilor, de data aceasta nu sub semnul crucii, ci în numele superiorității rasiale. Un ticlucitor de fraze a introdus în literatura curentă un cuvânt incendiar, prin care vrea să sublinieze că popoarele *semite* - descendenții lui *Sem* - evreii, arabii și alte grupuri etnice înrudite prin limbă, ar fi mult inferioare arienilor, popoare indo-europene, în ceea ce privește intelectul, capacitatea de muncă și dotația cu resurse creatoare. Semiții, în fapt fiii lui Israel, sunt cei care au dat lumii civilizate un Dumnezeu și o orientare morală superioară, cu rădăcinile în permanent actuala Sfântă Scriptură. Dar aceste ofrande binecuvântate sunt prețuite mai puțin decât bunurile arienilor de cei care provăduiesc învrăjbirea dintre rase. Din astfel de idei dăunătoare și nefundamentate își extrag dușmanii iudaismului - ei se denumesc «antisemiți» - argumentele pentru a justifica scoaterea evreilor în afara legii și de a le acorda, în cel mai bun caz, statutul de toleranță convenit unor intruși inferiori, căci pământul și toate bogățiile lui aparțin de drept numai arienilor. Această ură de rasă cu caracter antisemit, întreținut artificial, s-a născut în Franța, s-a maturizat în Germania, iar acum s-a răspândit pretutindeni în lume. Ea a reînviat acuzația adusă fiilor lui Jacob ca ucigași ai lui Christos, cu tot cortegiul de consecințe triste legate de această acuzație. Ideile umanitare pe

care secolul trecut le sădise în conștiințele oamenilor au fost date uitării.”

Citatul de mai sus este extras din partea finală a lucrării lui Hirsch Heinrich Graetz, *Volkstümliche Geschichte der Juden*, apărută la Leipzig în anul 1888. Ne-am referit la această lucrare pentru influența pe care a avut-o și continuă să o aibă asupra vieții spirituale a comunităților de pretutindeni. În colecția de studii *The Great Jewish Books and their influence on history (Marile Cărți Iudaice și influența lor asupra istoriei)*, editată de Samuel Caplan și Harold U. Robalow în anul 1980 în Statele Unite, *Istoria Evreilor* redactată de Graetz este considerată, alături de Biblia ebraică și de Talmud, ca fiind una dintre cele douăsprezece opere fundamentale create de geniul iudaic.

Modul în care autorul *Istoriei Evreilor* prezintă relațiile dintre evrei și neevrei de-a lungul timpului este însă nesatisfăcător. În primul rând surprinde faptul că nu-l numește pe “ticluitoarul de fraze” care a născocit termenul “antisemitism”. Or se știe că acest termen “incendiar” a fost utilizat pentru prima dată în anul 1879 de Wilhelm Marr (probabil evreu); autorul lucrării *Der Sieg des Judentums über das Germanentum (Victoria iudaismului asupra germanității)*. Creatorul lui i-a atribuit un sens precis, acela de opinie și atitudine îndreptată împotriva evreilor, neînglobând în sfera acestui concept și celelalte popoare semite, în special pe arabi. Așadar, astăzi, eticheta de “antisemitism” se aplică, prin consens, tuturor curentelor de opinie și acțiunilor cu caracter antiiudaic, indiferent de împrejurările istorice sau de perioada când ele au avut loc.

În al doilea rând, ceea ce surprinde la autorul unei opere considerate ca făcând parte din cele douăsprezece cărți fundamentale ale spiritualității iudaice este superficialitatea cu care tratează cauzele antisemitismului. Afirmăția că, până în secolul al XIX-lea, la originea antisemitismului s-a găsit adversitatea manifestată de

creștini față de evrei, lăsând astfel impresia că numai apartenența la religii diferite a alimentat această adversitate, este departe de a fi satisfăcătoare. După cum nesatisfăcătoare este și explicarea acțiunilor cu caracter antisemit, ulterioare secolului XIX, prin curentele de opinie inspirate din teoriile care afirmă superioritatea arienilor față de semiți. A descrie pe parcursul a două mii de pagini, cu lux de amănunte, persecuțiile la care au fost supuși evreii din diaspora, ignorând cauzele care i-au determinat pe neevrei să-i prigonească pe evrei, nu înseamnă a face istorie, oricât de documentată ar fi descrierea.

Realitatea istorică este una singură, dar unele vor fi concluziile rezultate din simpla relatare a faptelor și altele, dacă aceleași fapte vor fi supuse unor investigații asupra cauzelor și condițiilor care au imprimat desfășurării evenimentelor un anumit curs. În felul acesta, istoria încetează să mai fie cronică, simplă înregistrare a ceea ce se spune că s-a întâmplat în trecut. Ea devine înțelegere, act de cunoaștere autentic care trebuie să satisfacă rațiunea, fără însă ca prin concluziunile obținute să se deformeze realitatea din care au fost extrase. În raport cu acest mod de a înțelege istoria, este greu de spus dacă H. Graetz ocolește cauzele care explică antisemitismul intenționat sau din incapacitatea de a trata istoria evreilor de pe o poziție riguros științifică. Cum însă există istorici care nu se sfiesc să scormonească în subsolul faptelor, contribuind prin investigațiile lor la o înțelegere cât mai obiectivă a antisemitismului, referirea la ei devine utilă.

“Unde trebuie căutate cauzele dușmăniei dintre neevrei și evrei?”. Cu această întrebare deschide Will Durant capitolul intitulat “Antisemitismul: 500-1306” din volumul 6 al *Istoriei culturii omenirii*.

“În toate timpurile, cauzele principale au fost de natură economică, dar controversile religioase au ascuțit rivalități economice și uneori au constituit un paravan pentru ele. Musulmanii,

pentru care Mahomed este totul, nu le pot ierta evreilor că nu-l recunosc pe Profet. Creștinii, care recunosc divinitatea lui Christos, au fost cutremurați că propriul Său popor refuză să-I recunoască dumnezeirea... Ca urmare a dușmăniilor cu caracter economic și religios, multor creștini le provoacă oroare și dezgust tot ce este evreiesc, după cum multor evrei le provoacă oroare și dezgust tot ce este creștin... Ochiului creștinilor îi repugnau trăsăturile de caracter, limba, obiceiurile, alimentația și ritualul evreilor. Evreii mănâncă atunci când creștinii postesc și postesc atunci când creștinii mănâncă. Evreii țin sâmbăta zi de odihnă și de rugăciune, Sabbatul, așa cum fusese rânduit în vechime, în timp ce creștinii au făcut Dumineca zi de odihnă și de reculegere spirituală. Evreii sărbătoresc fericite eliberarea din robia egipteană într-o zi apropiată de Vinerea Mare, când creștinii plâng moartea lui Christos. Legea evreilor le interzice să se atingă de alimentele și vinul preparate de creștini și nu le permite să se folosească de vase și ustensile de bucătărie care au fost atinse de neevrei. De asemenea, Legea iudaică nu îngăduie căsătoria iudeilor cu neiudei. Creștinii au interpretat aceste interdicții moștenite prin tradiție în sensul că evreii consideră impur tot ce este creștin. Izolarea reciprocă a dat naștere de ambele părți la o serie de fabulații tragice și absurde... Creștinii din secolul XII îi învinuiau pe evrei că răpesc copii creștini pentru a-i aduce jertfă lui Iahve sau pentru a pregăti cu sângele lor azima, de Paștele evreiesc. Evreilor li se puneau în sarcină otrăvirea fântânilor din care beau creștinii și furtul de hostii din bisericile creștine, pentru a stoarce din ele sângele lui Christos. Dacă unii bogătași evrei își etalau bogăția, apărând în public în veșminte prețioase, era acuzat tot poporul evreu că jefuiește bogățiile creștinilor. Evreicele erau bănuite că se îndeletnicesc cu vrăjitoria și stăruia credința că mulți evrei întrețin legături cu diavolul. La rândul lor, evreii, pentru a nu rămâne datori, proferau blasfemii cu privire la nașterea lui Christos”.

Deși modul în care Will Durant tratează problema cauzelor antisemitismului nu excelează printr-o riguroasă sistematizare, el are totuși meritul de a surprinde principalele elemente care au stat la baza antagonismului dintre evrei și neevrei, într-o perioadă care se întinde de la începutul diasporei până în secolul XIX. Această perioadă este denumită în studiile recente care se ocupă cu problema antisemitismului “dușmănia tradițională față de evrei”, spre a o deosebi de “antisemitismul modern”, în care, așa cum se va vedea mai târziu, pe lângă motivațiile tradiționale, își fac apariția elemente noi, rezultat al evoluției istorice.

“Dușmănia tradițională” manifestată de creștini față de evrei are la origine, în principal, deosebirile profunde dintre concepția despre lume și viață creștină și cea iudaică, cu toate consecințele sociale și politice care decurg din aceste deosebiri. Dacă Vechiul Testament, acceptat atât de evrei cât și de creștini ca învățătură de esență divină, ar fi putut constitui o punte de legătură între cele două religii, Talmudul, noul îndreptar de viață iudaic elaborat în primele secole ale erei creștine, a făcut cu neputință orice apropiere. Pentru evrei, chiar și pentru evreii liberali, Talmudul este “*Psyché-ul iudaic*” și reglementările privind credința, moravurile și relațiile cu alte popoare conținute în această operă monumentală sunt obligatorii, ele au valoare de lege, și *în fapt* legea talmudică este Legea care guvernează viața comunităților iudaice de pretutindeni. Ca urmare, Talmudul trebuie privit ca un document fără a cărui cunoaștere nu este posibilă formularea unei aprecieri avizate asupra specificului iudaic. Cel care nu posedă măcar o aproximativă cunoaștere a acestei ciudate învățături, care împrumută iudaismului caracterele sale fundamentale, este greu de presupus că va înțelege vreodată ceva despre evrei. Și se pare că această înțelegere nici nu este dorită.

Dacă izvoarele învățăturii creștine, Noul și Vechiul Testament, sunt traduse în toate limbile pământului în ediții

accesibile oricui dorește să cunoască de la sursă esența creștinismului, dacă scrierile Sfinților Părinți sunt de asemenea accesibile celor care vor să aprofundeze creștinismul, nu tot același lucru se întâmplă cu Talmudul. Ceea ce se oferă cititorilor occidentali sub titlul de Talmud sunt volume de câteva sute de pagini care conțin extrase din opera completă, selecționate cu grijă, pentru ca cititorul să-și formeze impresia dorită de autorii selecțiilor despre opera în sine. Cum însă obiecțiunile formulate mai sus au fost recepționate de cercurile iudaice, în ultimul timp au apărut traduceri ale Talmudului în limbile moderne despre care se pretinde a fi integrale. Astfel, Talmudul palestinian a fost tradus în franceză de M. Schwab, iar Talmudul babilonian în germană de L. Goldschmidt și în engleză de Dr. I. Epstein.

În replică la eforturile contemporane de a reabilita literatura talmudică și spiritul fariseic de care este străbătută această literatură, anumiți cercetători au reluat acuzațiile mai vechi atât cu privire la principiile pe care este clădit edificiul Talmudului, cât și cu privire la anumite texte din cuprinsul operei care explică prăpastia ce desparte creștinismul de iudaism.

“Cum este omul, așa este și Dumnezeu său”, spunea Goethe. În Talmud se întâlnește un concept despre Dumnezeu al cărui conținut ar putea să apară de-a dreptul defăimător la adresa divinității. Dumnezeu talmudic este în toate privințele antropomorf: el iubește și urăște, se mânie, râde, plânge, are remușcări de conștiință; studiază trei ore pe zi Legea iudaică, urlă ca un leu în fiecare noapte, exprimându-și astfel căința de a fi îngăduit distrugerea Templului din Ierusalim, dezleagă ploile când i se cere de către un rabin, dacă a făcut un legământ pripit și-l retrage etc. etc. etc. Ce deosebire între acest Dumnezeu și concepția creștină despre divinitate!

Dar ceea ce jignește grav sensibilitatea oricărui om cult de bună-credință și îi revoltă profund pe creștini este ura fanatică a

iudaismului împotriva lui Christos. Despre Dumnezeu-Fiul și despre Sfânta Fecioară Maria, Talmudul proferează cele mai inimaginabile calomnii.

Cât privește relațiile dintre evrei și neevrei, literatura antisemită abundă în citate din Talmud din care rezultă că izolarea evreilor față de toate celelalte popoare nu este un fenomen provocat de neevrei, ci consecința concepției talmudice despre caracterul impur și inferioritatea tuturor celor care nu aparțin comunității iudaice. “Numai evreilor li se cuvine numele de oameni, neevreilor cuvenindu-li-se denumirea de vite” (Tratatul *Baba bathra* 114b din Talmudul babilonian). De aici caracterul particular al moralei talmudice în raport de universalitatea principiilor moralei creștine. Prescripțiile moralei prevăzute de Talmud au aria de aplicabilitate limitată la comunitatea iudaică. În relațiile cu persoane din afara comunității, aceste prescripții pot fi încălcate fără consecințe, căci în accepțiunea talmudică “aproapele” nu este, ca în concepția creștină, oricare alt om, indiferent de naționalitate și religie, ci doar “un alt evreu”.

Această morală specială explică comportamentul pe care evreii îl au în relațiile cu neevreii, comportament care îi face odioși în ochii celor de alte credințe cu care intră în contact. Până în secolul XIX, dușmănia față de evrei a fost o stare de spirit generalizată în întreaga Europă. Chiar și în Moldova și în Țara Românească, unde până spre anul 1700 prezența evreilor a fost sporadică, a fi evreu era echivalent cu a fi josnic și ca urmare demn de disprețuit. “Sentimentele de repulsie față de Evrei – scrie N. Iorga în *Istoria Evreilor în Țările noastre* – le împărtășiau Moldovenii, căci urmașul lui Vasile, Gheorghe Ștefan, se blăstămă într-o scrisoare așa: «să nu hiu creștin, să hiu jidov, și de legea mea să hiu scăpat»”.

În lumina celor schițate sumar mai sus, să ne fie îngăduit să ne îndoim că acțiunile întreprinse împotriva evreilor în lumea

creștină au fost, așa cum le califică istoricii și comentatorii evrei, acte de sălbăticie motivate doar de fanatismul antiiudaic de care au dat dovadă în Evul Mediu prelații creștini. Să ne fie îngăduit să ne îndoim că Sfântul Ioan Gură de Aur, Arhiepiscop al Constantinopolului și Părinte al Bisericii, că Sfântul Ambrozie, Episcopul Milanului, unul din cei patru mari Părinți ai Bisericii apusene, că Sfântul Ieronim, un alt Părinte al Bisericii latine, autorul traducerii Bibliei în versiunea denumită *Vulgata*, sau că Sfântul Augustin, Episcopul Hiponei, de asemenea Părinte al Bisericii apusene, au fost, toți patru, niște huligani antisemiți, persecutori fanatici ai evreilor, așa cum îi prezintă H. Graetz în paginile *Istoriei Evreilor*.

De asemenea, să ne fie îngăduit să ne îndoim că reglementările prevăzute în Codul de legi al lui Theodosius (470), sau hotărârile adoptate de Conciliile de la Clermont (535) și Toledo (589), prin care se interzicea evreilor să ocupe funcții publice care le dădeau dreptul de a pronunța sentințe de condamnare împotriva creștinilor, nu au avut un temei bine justificat în împrejurările istorice în care au fost legiferate.

O altă măsură adoptată în Evul Mediu, și considerată pe drept cuvânt de către evrei ca având caracter discriminatoriu, a fost obligativitatea ca membrii comunităților iudaice să poarte un semn distinctiv vizibil, bărbații la pălărie, iar femeile la voal, pentru a fi recunoscuți ca atare. Măsura a fost hotărâtă în anul 1215, la cel de al patrulea Conciliu de la Lateran, convocat de Papa Inocențiu III. Guvernele țărilor creștine s-au conformat deciziei papale și ea a fost aplicată prin decrete regale în Anglia în 1218, în Franța în 1219 și în Ungaria în 1279; în Italia, în Spania și în Germania aplicarea ei s-a făcut în funcție de legăturile pe care guvernele locale le întrețineau cu comunitățile evreiești. Remarcabil este însă faptul că, la peste două sute de ani de la adoptarea măsurilor cu privire la obligativitatea ca evreii să poarte un semn distinctiv după care să poată fi identificați, se pornește împotriva lor o adevărată cruciadă

pentru reactualizarea acestei măsuri și aplicarea ei, în sensul acesta insistând două personalități ilustre ale secolului XV. Este vorba de călugărul franciscan San Giovanni di Capistrano, canonizat de Biserica apuseană în 1742 pentru meritele sale ca predicator în mijlocul husiților din Boemia, dar mai ales pentru participarea, în fruntea a 40000 de creștini, alături de Iancu de Hunedoara, la apărarea Belgradului în iulie 1456, și de Nicolaus Cusanus, înalt prelat catolic, matematician și filosof, unul dintre precursorii Renașterii și Epocii Moderne.

Reforma nu a adus o schimbare esențială în raporturile dintre creștini și evrei, chiar dacă unii reformatori au pus la început un accent mai pronunțat pe învățăturile Vechiului Testament, ceea ce le-a atras din partea reprezentanților Bisericilor tradiționale ocară de "semi-iudaei". Mai mult decât atât, Martin Luther, în tratatul *Despre evrei și minciunile lor* (1542), reia toată avalanșa de acuzații cu care evreii au fost stigmatizați de-a lungul Evului Mediu: că refuză să creadă în dumnezeirea lui Christos, că în persecuțiile pe care le îndură de secole se vede ura lui Dumnezeu împotriva lor, că sunt intruși nedoriți în țările creștine, că bogăția lor provenită din cămătărie este o nerușinare, că Talmudul aprobă înșelarea, jefuirea și uciderea creștinilor, căucid copiii creștini pentru a le bea sângele la sărbătorile rituale. Din relatările despre ultimii ani ai vieții sale se știe că i-a îndemnat pe germani să dea foc caselor evreilor, să le închidă școlile și sinagogile, să le confiște averile, să-i forțeze să presteze munci grele, să-i pună să aleagă între a se boteza și a li se smulge limba. Într-una din predicile sale, el îi acuză pe medicii evrei că-i otrăvesc premeditat pe pacienții creștini. Toate aceste acuzații au avut darul să mențină starea de spirit antiiudaică moștenită din Evul Mediu, acuzații pe care principii electori din Saxonia și Brandenburg le-au folosit pentru a motiva expulzarea evreilor din teritoriile de sub jurisdicția lor.

Vorbind despre participarea evreilor la viața economică a

Europei în Evul Mediu, în perioada în care începeau să prindă contur primele structuri capitaliste, Will Durant scrie în vol. 6 din *Istoria culturii omenirii*: "Precupețul evreu era cunoscut în toate orașele și satele. Negustorii evrei erau prezenți pe toate piețele și la toate târgurile. Comerțul internațional era specialitatea lor, domeniu în care până în secolul XI au deținut un adevărat monopol. Baloturile lor cu mărfuri treceau munții, caravanele lor străbăteau pustiul, corăbiile lor traversau mările. Și de cele mai multe ori ei își însoțeau mărfurile pe aceste drumuri lungi. Ei constituiau puntea de legătură între Creștinătate și Islam, între Europa și Asia între statele slave și cele occidentale. Comerțul cu sclavi era, în cea mai mare parte, în mâna lor. Și în toate aceste activități erau favorizați de talentul și răbdarea cu care învățau limbi străine. Cunoștințele lor de ebraică îi ajutau să stabilească legături strânse cu comunitățile iudaice din întreaga lume, unde erau întâmpinați și primiți cu ospitalitate. Așa, de pildă, Benjamin de Tudela a călătorit prin toată lumea, simțindu-se pretutindeni ca acasă. Ibn Chordadbeh, directorul poștei Califatului din Bagdad, relatează în anul 870, în caietul său de rapoarte, despre negustorii evrei că vorbeau persana, greaca, araba, franceza, spaniola și limbile slave și călătoreau din Spania și Italia în Egipt, India și China".

Cu privire la activitatea evreilor în domeniul financiar, același autor face următoarele precizări: "Într-un mediu ostil, în care bunurile lor imobiliare puteau să cadă oricând pradă lăcomiei celor puternici sau actelor de violență ale populației care îi privea cu dușmănie, evreii au preferat să-și transforme câștigurile în bani lichizi. La început s-au îndeletnicit cu schimbul de bani, zarafi, ca apoi să dea bani cu împrumut, cu camătă. Pentateuhul și Talmudul le interzice a lua dobândă de la evrei, dar nu și de la neevrei. Și deoarece atât Coranul cât și Biserica interzic a se lua camătă, până în secolul XIII cămătarii creștini erau rari. Ca urmare, creștinii și musulmanii care aveau nevoie de bani, chiar și clerici, biserici și

mănăstiri, se adresau evreilor pentru a obține împrumuturi. Așa, de pildă, Aaron de Lincoln a oferit bani cu împrumut pentru construirea a nouă mănăstiri cisterciene, ca și pentru marea abație de la St. Albans, în Anglia."

Deși în sine activitatea de bancher și cămătar este deosebit de profitabilă, ea are darul să stârnească nemulțumiri în rândul celor care, după ce s-au bucurat când au luat bani împrumut, trebuie să-i restituie cu dobânda respectivă la sorocul stabilit. Cunoșcând bine veniturile pe care cămătarii evrei le realizează din dobânzi, regii și guvernele nu s-au sfiit să bage mâna până în fundul pungilor în care aceștia își țineau averea. În anul 1198, Papa Inocențiu III, care pregătea cruciada a III-a, i-a împrumut pe principii creștini să anuleze toate dobânzile pe care creștinii le datorau evreilor. Ludovic IX cel Sfânt, regele Franței, a dat un edict prin care, pentru mântuirea sufletului său și al strămoșilor săi, se ierta creștinilor o treime din sumele datorate evreilor. În anul 1210, Regele Ioan a ordonat ca toți evreii din Anglia, bărbați, femei și copii, să fie azvârliți în temniță, condiționând eliberarea lor de plata sumei de 66.000 de mărci. Când Henric III a împrumutat 5000 de mărci de la contele de Cornwall, i-a dat drept garanție pe toți evreii din Anglia.

Aplicarea, între anii 1252 și 1255, a unor impozite ruinătoare, i-a adus pe evreii din Anglia într-o astfel de stare de disperare încât au cerut să li se îngăduie să părăsească în masă țara. Bineînțeles că cererea le-a fost respinsă. Regele Henric III nu era dispus să scape din mână o adevărată comoară. În anul 1275, Regele Eduard I a interzis practicarea împrumuturilor cu dobândă. Cum această măsură mărea riscul celor dispuși să o încalce, valoarea dobânzilor a crescut simțitor. Lăcomia s-a dovedit a fi mai puternică decât riscul. Pentru nerespectarea dispoziției regale, la Londra au fost spânzurați trei cămătari creștini și 280 de cămătari evrei. Sute de alți evrei care se îndeletniceau cu cămătăria au fost

executați în restul țării, iar averea lor confiscată de stat. Cu toate restricțiile și confiscările abuzive la care au fost supuși, mulți dintre bancherii evrei din Anglia s-au îmbogățit, etalându-și adeseori cu ostentație bogăția. În acest sens, este suficient să spunem că într-un timp când numai castelele, catedralele și mănăstirile erau construite din piatră, bancherii evrei au fost primii care au folosit piatra pentru a-și construi casele de locuit. O lipsă de cumpătare care îi va costa scump. În anul 1290, Regele Eduard I a ordonat ca toți evreii să părăsească Anglia, lăsându-și toată averea în proprietatea statului. Îmbarcați pe corăbii șubrede, vor fi transportați, peste Canalul Mânecii, în Franța. Mulți vor pieri în valuri; alții vor fi jefuiți, fără milă, de echipajele vaselor care îi transportau. Timp de aproape patru secole, evreilor li s-a interzis să pună piciorul pe pământul Angliei. Interdicția va fi ridicată abia după preluarea puterii de către Cromwell (1649).

În Spania, atât în regiunile de sub dominație musulmană, cât și în regatele creștine Castilia, León, Aragón, Asturia și Navarra, precum și în Portugalia, evreii s-au bucurat de liniște și bunăstare. Aptitudinile lor ca negustori, bancheri, dar și ca medici, i-au pus în contact cu cercurile cele mai înalte ale puterii politice. Spațiul nu ne permite să cităm toate personalitățile iudaice proeminente care au deținut demnități la curțile domnitoare, dar câteva exemple pot sugera această situație. Don Meir Malea (în jur de 1250), trezorier al regelui Castiliei, Alfonso X cel Înțelept; Tudoros Ben Joseph Halevi (în jur de 1280), ministru de finanțe și medic personal al regelui Aragónului, Sancho IV; Don Joseph Pichon (în jur de 1370), șeful încasărilor impozitelor la curtea regelui Castiliei, Henric II; Don Juda, trezorier, și Don David Negro, supraveghetor al încasărilor impozitelor (în jur de 1380), la curtea Regelui Fernand al Portugaliei etc., etc., etc.

Spre deosebire însă de pătura conducătoare, populația creștină din Spania era profund ostilă evreilor, în care vedea cauza

tuturor relelor din țară. În această stare de spirit, nu este de mirare că predicile antiiudaice ale lui Ferrán Martínez, vicarul de Sevilla, au avut o puternică influență asupra mulțimilor. Pe lângă deosebirile de ordin religios, predicatorul îi acuza pe evrei de comportament arrogant în raporturile cu populația creștină și de acumulare de bogății dobândite pe căi necinstite. La îndemnul său, în ziua de 15 martie 1391, creștinii din Sevilla au atacat cartierul locuit de evrei, incendiind clădirile și măcelărind tot ce le-a ieșit în cale. Din cei peste 20.000 de evrei, cât număra comunitatea iudaică, peste 4000 au fost uciși. Mulți, pentru a-și salva viața, au trecut la creștinism.

De la Sevilla, tăvălugul antisemit, aducător de moarte, se va rostogoli peste tot întinsul Spaniei, punând capăt epocii de strălucire a iudaismului în acest colț al Europei. O parte din evreii spanioli - *sefarzii* - se vor refugia în Orient, în țările musulmane, de unde unii, stabiliți inițial în Imperiul Otoman, vor ajunge pe meleagurile noastre. Alții își vor căuta salvarea în Olanda, întemeind o puternică comunitate iudaică la Amsterdam, pe care, din recunoștință pentru spiritul tolerant al acestui oraș, îl vor denumi "Ierusalimul olandez".

Evreii rămași în Spania vor avea un destin trist. Pentru a-și salva viața, cei mai mulți dintre ei se vor încreștina formal. Populația creștină îi privea însă cu neîncredere, stigmatizându-i cu numele de *marranos* (blestemați) și îi ura mai mult decât pe evreii rămași fideli iudaismului. Și pentru ca paharul suferințelor să se umple, după ce tribunalele Inchiziției s-au instalat temeinic în Spania, la 31 martie 1492, Regii Catolici Ferdinand și Isabela au semnat decretul de expulzare din țară a tuturor evreilor nebotezați.

În celelalte țări ale Europei evreii s-au străduit să răzbată, navigând între niciodată sigura bunăvoință a prinților și ostilitatea fățișă a populației. În Franța s-a renunțat la intenția de a fi expulzați, urmându-se exemplul Angliei. S-ar fi pierdut o categorie mănoasă de contribuabili pe care teama-i făcea să-și dea obolul, fără

opoziție, la visteria statului, mai tot timpul goală. În Italia tratamentul aplicat evreilor a fost oarecum mai blând. Deși evreii italieni au fost supuși unor măsuri restrictive și umilitoare, ei nu au suferit persecuții sângeroase precum cele suferite de evreii spanioli. În Germania situația a fost însă cu totul alta. Sentimentele antiudaice ale populației germane au stat la originea unor acte de violență de o cruzime rar întâlnită, îndreptate împotriva evreilor. Începutul l-au făcut cruciații primei cruciade, care, în drumul lor spre Țara Sfântă, au atacat comunitățile evreiești din orașele prin care au trecut. Dar în ciuda acestor silnicii, evreii au reușit să se regrupeze, astfel că în anul 1564 sunt consemnate importante comunități iudaice la Frankfurt, Hamburg și Worms. Trecerea timpului nu a avut însă darul să amelioreze raporturile dintre creștini și evrei. Cronica antisemitismului german consemnează în anul 1614 o izbucnire de furie, urmată de jafuri și distrugerii împotriva comunității evreiești din Frankfurt. Și acest scenariu, în care straturile de sus ale societății, ca și clerul superior, dădeau dovadă de toleranță, în timp ce clerul inferior și masa populației se manifesta violent antisemit, se va repeta în Austria, Ungaria, Polonia și Rusia, adică acolo unde evreii reușiseră să înjghebeze comunități și să se afirme în viața economică a țărilor-gazdă.

Primele așezări de evrei în Țările Române

“Astfel am ajuns la 1600 fără a găsi mențiunea unui element evreiesc așezat în părțile noastre”. Cu această afirmație începe Nicolae Iorga cel de-al II-lea capitol al lucrării sale *Istoria Evreilor în Țările noastre*. Așadar, de abia din secolul XVII documentele istorice consemnează pătrunderea și așezarea elementului evreiesc pe teritoriul Moldovei și Țării Românești.

O parte, cea mai neînsemnată numeric, de evrei care se vor stabili în “Țările noastre” provin din Imperiul Otoman. Este vorba de “evreii *sefarzi*” care, izgoniți din Spania și Portugalia în secolul XVI, și-au căutat refugiu în țările islamice, mărind comunitățile deja existente, sau întemeind comunități noi în Africa de Nord, la Salonic, Cairo, Constantinopol, Adrianopol, Smirna și Alep. Dar cea mai mare parte a evreilor care s-au stabilit în părțile noastre provin din evreii din Europa Centrală, “evreii *aschenazi*”.

Încă din secolul XII, evreii aschenazi vorbeau propriul lor dialect, *idișul*, un idiom alcătuit precumpănitor din cuvinte germane, pigmentat cu termeni ebraici și slavi și scris cu caractere ebraice. Deși evreii aschenazi culți vor continua să învețe limba ebraică, majoritatea publicațiilor evreiești din Europa vor fi redactate în idiș. În anul 1544, la numai cincisprezece ani după traducerea Bibliei de către Luther în germană, apare o traducere a Pentateuhului

în idiș. Încetul cu încetul, evreii germani, aschenazii, vor prelua conducerea spirituală a poporului evreu.

Din Germania, în secolul X, unii evrei au emigrat în Polonia. Cu toate persecuțiile pe care le-au îndurat, ei au prosperat și s-au înmulțit. În anul 1501 se găseau în Polonia 50.000 de evrei. În 1648, numărul lor depășea un milion. Nobilimea poloneză - *șleahta* - îi va sprijini, considerându-i deosebit de pricepuți în încasarea impozitelor și dărilor, precum și la administrarea moșiilor. În schimb, populația poloneză a avut tot timpul o atitudine dușmănoasă față de evrei și, în ciuda repetatelor decrete emise de regii Poloniei, prin care li se acorda protecție, periodic aveau loc izbucniri sângeroase cu caracter antisemit.

Anul 1648 le-a adus evreilor polonezi o îngrozitoare certitudine cu privire la precara lor poziție în lumea creștină. În timpul răscoalei cazacilor, îndreptate împotriva latifundiarilor polonezi și lituanieni, evreii pe care acești nobili îi foloseau ca administratori și încasatori de impozite au trebuit să suporte tot greul răzmeriței. O apreciere prudentă consideră că în aceste evenimente tragice au fost uciși 34.719 evrei și 531 de comunități evreiești au fost desființate. Cu timpul însă, cu răbdare și perseverență, evreii și-au refăcut așezările și, spre sfârșitul domniei lui Jan Sobieski (1674-1696), numărul evreilor polonezi era la fel de mare ca și înainte de răscoală.

În Rusia, înainte de anul 1772, nu exista nici un evreu. Legile țării le interzicea accesul. În anul 1550, Sigismund II, regele Poloniei, i-a adresat lui Ivan cel Groaznic o scrisoare prin care solicita permisiunea ca evreii lituanieni să intre pe teritoriul Rusiei pentru a-și exercita meseriile. Iată un fragment din răspunsul țarului: "Nu suntem interesați să permitem ca evreii să-și aducă bunurile lor în Rusia, deoarece de la ei se pot trage multe nenorociri. Căci ei ar aduce otravă spirituală în regatul nostru și i-ar ademini pe ruși să se îndepărteze de creștinism. De aceea, regele să nu mai amintească în scrisorile sale despre acești evrei".

O atitudine similară va adopta și Petru cel Mare, căruia în anul 1698 primarul Amsterdamului i-a adresat o cerere prin care solicita aprobarea de a permite accesul evreilor în Rusia. Răspunsul lui Petru sună astfel: "Dragul meu Witsen, Dumneavoastră cunoașteți evreii, le cunoașteți caracterul și obiceiurile. De asemenea, îi cunoașteți și pe ruși. Și eu îi cunosc și pe unii, și pe alții. Vă rog să mă credeți că nu a venit încă timpul să aducem laolaltă aceste două caractere naționale diferite. Spuneți evreilor că le mulțumesc pentru oferta lor și, deși sunt conștient cât de valoroase ar fi serviciile lor pentru mine, îmi dau seama că nu aş avea decât de regretat dacă evreii ar trebui să trăiască printre ruși". Această categorică poziție adoptată de guvernul țarist i-a ținut pe evrei departe de Rusia până la împărțirea Poloniei (1772), când Ecaterina cea Mare a trebuit ca, odată cu provinciile poloneze anexate, să-i accepte și pe evreii care trăiau în acele provincii.

Apariția primilor evrei în Moldova constituie un fapt legat de răscoala cazacilor zaporozieni din anul 1648. În acest sens, Nicolae Iorga scrie în opera citată mai sus: "În adevăr, nici o constatare de Evreu în Moldova și Țara Românească nu se întâlnește până în epoca lui Vasile Lupu, când războiul de desrobire economică a Cazacilor poloni aruncă în Moldova pe unii dintre exploatorii lor evrei, ca arendași și cămătari, cum a aflat-o un călător sirian (Paul din Alep) din gura unuia din fugari, Iancăl".

Unii dintre evreii refugiați în Moldova, din fața furiei dezlănțuite a cazacilor, vor avea neșansa de a se reîntâlni curând cu călăii lor. În anul 1653, la Iași, cu prilejul nunții lui Timuș Hmelnițki, fiul hatmanului, cu Ruxandra, fiica lui Vasile Lupu, relatează în continuare Nicolae Iorga, "Cazacii, veniți în Iași, dau cu ochii de dușmanii lor ereditari și îi pun pe fugă... «Pe Evrei», scrie Paul din Alep, «Cazacii îi băgau în turnuri și-i chinuiau acolo nopți întregi, pentru ca să-i facă să spună averile lor: inimile ni se umpleau de amărăciune la plânsul atâtor femei și copii»".

După anexarea Bucovinei

Din lucrarea lui Nicolae Iorga, frecvent citată în acest studiu, se desprinde limpede constatarea că până la semnarea Convenției de cesiune din 7 mai 1775, prin care Înalta Poartă consimțea să cedeze Austriei Țara Bucovinei cu cetatea de scaun domnesc și arhieresc Suceava și cu mănăstirea Putna, locul unde se odihnesc moaștele lui Ștefan cel Mare și Sfânt, prezența evreilor atât în Moldova, cât și în Țara Românească a fost nesemnificativă, fiind vorba doar de cazuri izolate, atât de puține la număr încât pe cele mai multe istoricul le citează nominal.

Pentru evoluția ulterioară a procesului de penetrare a evreilor pe teritoriul românesc, vom reproduce textul *Istoriei...* lui Nicolae Iorga. Motivația adoptării acestei soluții este lesne de înțeles. Într-un climat politic și pe alocuri chiar cultural în care, uneori, simpla pronunțare a cuvântului "evreu" poate fi considerată ca atitudine antisemită, recursul la prestigiul personalității marelui nostru istoric s-ar putea să ne pună la adăpost de interpretări tendențioase. Dar așa cum Mihai Eminescu este acuzat, fără menajamente, de antisemitism, nu este exclus ca, într-o bună zi, să i se pună același stigmat și lui Nicolae Iorga.

"O mare schimbare năprasnică veni din anexarea de către Austria a părților Moldovei-de-Sus, așa-numita Bucovină. În acele Ținuturi ale Cernăuțului și Câmpulungului, la care se adăuseseră

părți ale Hotinului și Sucevei, nu erau, înaintea așezării stăpânirii împărătești, decât 206 familii, cu 986 capete, iar în timpul războiului ruso-turc din 1769-74 numărul crescuse până la 298 familii cu 1.346 capete. Statistica făcută după 1775 găsește doar 526 de Evrei; în Siretiu erau de tot puțini, «câțiva», spun actele oficiale. La 1775 însă ajunseseră a fi, prin scurgerea din Galiția, 780-800 familii. Cel dintâiu guvernator al țării, generalul Enzenberg, constată că ei se îndeletnicesc în rândul întâiu cu cârciumăritul, cu vin, holercă și bere, având și velnițe, apoi cu arendarea de moșii, ca acel Moșco care, împotriva altui Evreu, ținu, venind din Hotin, la 1774, Cruglicul [proces - n. n.] din raia; de adevărați negustori, de meseriași, nu se vorbește nimic, ci numai că, «înmulțindu-se mai tare ca Țiganii», «au acaparat tot negoțul și meșteșugul, mai ales în Suceava, Siretiu și Cernăuți», unde totuși Boscovich, pe la 1770, deși amintește de «mulți Evrei» (*molti Ebrei*), recunoaște «că cea mai mare parte din locuitori sunt creștini ortodocși». De altfel, numărul total al meșteșugarilor la 1783 încă era numai de 103. Sunt, spune generalul, «neamul cel mai de-a-dreptul stricat, dedat trândăviei; se hrănește, fără a fi prea mult supărat, din sudoarea creștinilor muncitori». O comisiune, care funcționa în 1781, arăta că «aici în țară Evreii obișnuiesc a cumpăra țaranului dinainte puiul în ou, mierea în floare și mielul în pânțelele mamei, pe un preț mic, și prin această camătă a suge cu totul pe locuitori și a-i aduce la sărăcie, așa încât țaranii împovărați astfel de datorii și pentru viitor, nu află alt mijloc de mântuire decât să fugă din țară; cu acest chip Evreii dau aici prilej la emigrație și sunt deci primejdioși poporației și agriculturii. Evreii de aici se hrănesc mai mult cu cârciumile și dau prilej poporului să bea și să se strice; prin expulzarea lor ar fi hrana mai ieftină, bețiile s-ar mai opri, înșelătoria în negoțul cu mărfurile ar înceta, prețul arenzilor ar scădea și satele s-ar păstra». Săracii, «vagabonți, cerșetori» (*Müssiggenger, Betteljuden*), pe care Enzenberg îi expulzează de fapt, 365 de familii, aveau de

strâns de la țărani 6.000 de florini datorie de băutură, și el adaugă: «își poate cineva închipui cât au de cerut Evreii cei bogați, cari au rămas, numai pe grâne, de la țărani». «Până acum n-am văzut Evrei la plug, nici pe unul îndeplinind munca țărănească, dar am văzut creștini arând pentru Evrei; și anume pe câmpiile cele mai roditoare, pe care Evreul arândar le ține pentru el, și bietului țăran îi dă desigur cele mai rele». Totuși stăteau «mai mult în colibe ticăloase» și nu adăugeau nimic, deși se lăudau a fi «oameni cinstiți, oameni ireproșabili, în parte așezați», «hahami, belferi, cântăreți și scriitori ai celor zece Porunci», nici la cultura țării, cum nu adăugeau nimic la bogăția ei; Consiliul de Război, la care se îndreptară, deși pentru cei păstrați se dăduse prielnică patentă imperială din 13 Mai 1781, recunoștea specularea «rafinată» a populației, acapararea negoțului «cu camătă nemăsurată», stricarea prin holercă a «sănătății și moravurilor nației», și împăratul luminat Iosif al II-lea, umanitarul, respingea, la 7 Octombrie 1782, pe deputații comunității Ober-Kahalului, trimiși la Viena, «pentru a se înlătura orice reprezentării cari țințesc la egoism și la apăsarea locuitorilor»: *nach ihrer Bestimmung zu instradiren*. Din Cernăuți, după o inspecție personală, același suveran, destul de larg în ce privește deosebiriile confesionale, scrie, la 19 Iunie 1783: «Să se urmeze cu Evreii același sistem (de constrângere la agricultură; ei obiectau că sărbătorile lor cad pe vremea celor mai însemnate munci ale câmpului); ori se fac negustori și meșteșugari cinstiți, ori se consacră plugăriei, ori trebuie scoși din țară». Cârциumile fuseseră oprite de Enzenberg însuși; se hotărî acum că arenda să fie mărginită la 20 de ani și dreptul de proprietate să se recunoască numai Evreilor botezați.

Ne putem închipui care a fost efectul imediat al acestor măsuri. Expulzații, în parte supuși turci și ruși, nu erau primiți, firește, în alte provincii ale monarhiei. Veniți din Galiția și Polonia, ei erau trimiși în Moldova. Aici găseau un tratament pe care

guvernatorul Bucovinei îl califică așa: «în nici o țară Evreul nu se bucură de atâtea privilegii și drepturi și nu plătește mai puțin. Cinci galbeni de familie, «o căpătână de zahăr sau două oacă de cafea» la nuntă înlocuiau și capitația, și petanta. Vedem pe Divanul acestei Țări, apoi pe Domni, mai ales pe Constantin Moruzi, apărându-se cu disperare împotriva lor. «Divanul moldovenesc» (1774), scrie Enzenberg, «a luat Evreilor toate arenzile și cârciumile». Grigore Alexandru Ghica de două ori și Moruzi adăogiră pentru aceia care s-ar mai apuca de această speculă a viciului și luxului absenteist pedeapsa «cu ștreangul». Ceilalți fură puși la dări nouă, 10 lei de ogeag, fumăritul, pe lângă cei 60 de lei dați anual pentru toți Marelui Cămăraș, care-i judeca, precum și pe Armeni și pe «neguțătorii străini». Cum i se oferiseră lui Enzenberg, de cahaluri, în scris, 5.000 de galbeni pe an pentru a tolera vechea stare de lucruri, se încearcă și cumpărarea Domnului, dar acesta respinse banii «mai bine decât să expuie țara pieirii totale». Răspunzând tocmai lui Enzenberg la 1782, guvernul moldovenesc arată că Armenii și Jidovii n-au avut după dreptate a cumpăra moșii la țară de veci, nici au; iar casă, dugheni la târguri au putut și pot cumpăra, - însă Armenii numai pot cumpăra și vii». Urmând hotărârile luate de înaintașii săi, Alexandru Constantin Mavrocordat, după ce întreabă din nou Divanul, care-i semnaleză abuzul ce fac Evreii prin sate cu datoriile pentru băuturi, hotărăște, în interesul păcii și dreptății, ca Evreii să nu mai poată fi cârciumari, ba chiar să nu mai poată sta în sate, unde fac înșelătorii și jafuri.

Mențiunile Evreilor din Iași sunt pe la această dată mai rare, deși se vede cum ei se așează tot mai mult pe locurile de dugheană ale bisericilor și pe ale bisericii catolice, plătind chiriile înainte, la Iunie și la Decembrie, ba chiar și pe locurile Mitropoliei, care e de la o bucată de vreme cu totul blocată de Evrei. Cei mai bogați ajung încă de pe la 1785 să împrumute și Cămara domnească; se spune anume că acești Lupu și Avram sunt Evrei poloni. Ca și

înainte, meșterii de folos sunt prețuiți, ca acel «Dănilă Jidovul», argintar care lucrează, în 1786, probabil, și policandrele chioșcului domnesc de la Copou; dar astfel de cazuri sunt extrem de rare. Spionii agenților străini se recrutează dintre evrei, și în litere Evreiești sosesc și informațiile serviciului de spionaj al Domnului Moldovei la Viena. Vedem chiar pe câte un Evreu, ca la 1811, făcând tovărășie cu Români pentru negoțul de pescărie. Dar cei din Botoșani se înmulțesc foarte repede, ca și cei din târgușoarele vecine - pe vremea lui Boscovich, Dorohoiul era numai un sat, - hrănite fiind toate aceste colonii prin astfel de expulzați bucovineni ca și prin fugarii înaintea turburărilor pe care le provoacă în Polonia confederațiile de partid. Să adăugăm că trimiterea în Moldova a galițienilor poposiți pentru scurt timp în Bucovina ajunse o măsură de ușurare pentru Guvernul imperial, puțin bucuros de asemenea oaspeți.

La 1779 găsim pe «dascălul» din Botoșani, Avram sin Iosăp, cu case în Târgul-Nou, unde apare atunci un Evreu galițian, cu numele german, cel dintâiu pe care-l oferă documentele cunoscute până acum: Wigder; un Marcul sin Șămon, un Nusim zet (ginere) Șimon și alți Evrei iscălesc ca martori. La 1780, aflăm apoi pe unul din vechii membri ai comunității, căruia scriitorul moldovean îi zice Drăgan Jidovul. Pe atunci staroste e Cerbul și Iosif, «vechiul haham». Mai târziu Evreii apar pe Ulița Veche spre Sf. Gheorghe.

În apropiatul Hârlău, se menționează fabrica de sticlă a unui Evreu. La Folticeni hrisovul de întemeiere face loc și imigrației jidovești, și chiar boierii, ca Ienachi Cantacuzino, când vor să-și cumpere locuri, întrebuințează mijlocitori evrei. Actul de fundație al acestui târg, zis întâiu Șoldănești, pe locul lui Ioniță Bașotă (1780), prevede că Evreii își vor păstra ereditar locurile, că au voie a-și face velnițe fără bezmen pentru proprietar, că ei pot «să ție o casă pentru închinăciunea lor de o parte, iar nu între creștini, care să fie asemenea ca și celorlalte case, iar nu în alt chip»;

«mormânturile» lor vor fi la «un loc afară», ales de ispravnici, lung de 6 stânjeni și lat de 8. Dar ei nu se mulțumiră cu atâta: în curând răsăriră trei havre de piatră, dărâmand case vechi românești, și Evreii se amestecă și la turburări. «Jidovii târgoveți», se mai spune, «la adunările de iarmaroace, îndărătnicesc pe neguțătorii și locuitorii străini ca să nu dea nimic pentru vitele ce pasc, nici pentru trăsuri, nici pentru dugheni, ce dau cu chirie la zile de târg în Moldova». Principele de Ligne află pretutindeni «colibele» Evreilor și secretarul lui Alexandru Mavrocordat, care-i scoase din sate, Conte de Hauterive, descriind «figura lor extraordinară», îi declară oameni fără cinste și meșteri proști de tâmplărie, croitorie și ceasornice?.

Perioada atotputerniciei Consulatelor

După alungarea turcilor de sub zidurile Vienei (1683), slăbiciunea Imperiului Otoman stimulează tendințele expansioniste atât ale Austriei, care în 1699 anexează Transilvania, cât și ale Rusiei, care, sub domnia lui Petru I, se apropie de hotarele Moldovei. În fața acestei duble amenințări, nemaivând încredere în domnii pământeni, Poarta numește domni din rândul aristocrației grecești de la Istanbul, domnii fanarioți, care vor governa timp de un secol cele două Principate românești. O perioadă în care ciocnirile de interese dintre Turcia, Austria și Rusia vor degenera în războaie sângeroase (1735-39, 1768-74, 1787-92, 1806-12), operațiunile militare desfășurându-se adeseori pe teritoriul românesc.

Pentru a-și asigura interesele expansioniste, Rusia și Austria constrâng Turcia să accepte înființarea de Consulate în Țara Românească și Moldova. Exemplul lor va fi urmat, în curând, de Prusia și, mai târziu, de Anglia și Franța.

Consulatele erau - după normele dreptului internațional - organe diplomatice care, pe lângă atribuțiunile politice, urmăreau aplicarea convențiilor comerciale încheiate cu Turcia și asigurau protecția conaționalilor lor. Aceștia, denumiți în Principate sudiți, se bucurau de un regim de favoare, care era cu atât mai sfidător față de autoritățile autohtone cu cât prestigiul Porții era mai scăzut în relațiile cu celelalte puteri europene. În perioada menționată mai

sus, cu îngăduința și, pe alocuri, cu sprijinul Consulatelor străine, pe teritoriul celor două Principate române pătrunde un număr mare de evrei. "Cu aceasta - scrie Nicolae Iorga - am ajuns la o altă fază din istoria Evreilor la noi. Orândarii din veacul al XVII-lea, micii negustori acaparați din al XVIII-lea, cuprinși în bresle de supuși, de clienți ai Cămării Domnești, proprietate rentabilă a principilor, ajung a fi acum meșteșugari liberi, fără vreo asociație forțată de corporație, cari, pe o vreme când se schimba casa, mobila, haina, încălțăminte, acoperirea capului, concurează înverșunat pe meșterii noștri, pe cari breasla începea să-i încurce, și ajung a-i înlocui aproape cu totul".

Printre factorii care au favorizat invazia evreilor în Principate trebuie menționate, în primul rând, războaiele duse de Rusia și Austria pe pământul țărilor noastre. Un puternic aflux de evrei galițieni are loc în perioada 1789-1791, când Austria a ținut ocupată Moldova de vest, până la sud de Roman și, mai târziu, toată Țara Românească. După acești imigranți austrieci, vin, spune Nicolae Iorga, evrei din Rusia, din Prusia și chiar evrei francezi.

Ocupația rusească din 1806-12 a favorizat de asemenea pătrunderea unui mare număr de evrei. Aceștia vin în calitate de furnizori ai armatei, aducând furnituri și băutură pentru trupele de ocupație, în condiții avantajoase, fiind scutiți de a plăti taxele vamale. De notat că în timpul acestei ocupații nu intră în țară decât marfă rusească, traficată de negustori evrei. Un alt factor important care a favorizat comerțul practicat de neguțătorii evrei a fost schimbarea mentalității boierimii față de modă. În această privință, Nicolae Iorga face următoarele afirmații în lucrarea sa *Istoria comerțului românesc*: "Dar încă de atunci așa de mare era lăcomia boierimii mai bogate pentru articolele de lux occidentale, încât la 1796 Alexandru-Vodă Moruzi trebui să împiedice importul butcelor de Viena, care se cumpărau pe un an pentru suma de peste 30.000 de lei și cea mai de jos clasă a boierilor fiind mult prinsă de acest lux."

“În legătură cu schimbarea de modă - afirmă Nicolae Iorga mai departe - Moldova își crește neconținut populația evreiască”. Nevoia de lux, de bijuterii, de haine și de mobile, atât de adânc simțită de clasa boierească, era cel mai bun prilej pentru neguțătorii evrei, importatori de astfel de mărfuri, să dețină un monopol în acest domeniu, eliminându-i de pe poziții câștigate în trecut pe greci, pe armeni și pe germani.

Un alt factor care a determinat invazia evreilor în Principate l-a constituit regimul la care erau supuși în țările de unde se revărsau ca un torent nestăvilit. În anul 1816, consulul austriac de la Iași raportează că în luna octombrie s-a comunicat Domnului țării că 20.000 de evrei pe care guvernul rus i-a scos din Polonia sunt în drum spre Moldova și, zice mai departe consulul că Domnul, “departe de a voi să împovăreze această țară cu un așa mare număr de vagabonzi, a dat cele mai aspre porunci pentru a fi oprită intrarea lor în țară”. Pe atunci în Moldova era domn Scarlat Calimah care, în iulie 1815, acordase evreilor zarafi dreptul de a se constitui în breaslă aparte. Așa că este îndoielnic că această expediție de 20.000 de evrei să se fi oprit la marginile țării. Aceasta cu atât mai mult cu cât domnii fanarioți erau încredințați că evreii aduc cu ei bani mulți și, ca atare, nu împiedicau, ba chiar favorizau intrarea lor în țară.

Un alt motiv care îi determină pe evrei să caute adăpost în Principate a fost regimul recrutărilor introdus în Basarabia, în 1827. Pentru a nu fi recrutați în armată, evreii din această provincie răpită de ruși în 1812 părăsesc locurile de baștină și se stabilesc în Moldova.

În Bucovina, ruptă din trupul Moldovei în 1775, are loc un alt fenomen, care însă produce aceleași efecte. Ordonanța imperială din 20 martie 1786, care cerea ca evreii să poată dovedi un capital, în bani sau imobil, de măcar 250 de florini, “a făcut”, scrie Nicolae Iorga, “ca să năvălească asupra Moldovei încă un stol de Evrei săraci”.

În această perioadă, evreii se ocupă cu de toate, cu curaj și impertinență. Evreii spanioli, cei veniți din Imperiul Otoman, se ocupau de preferință cu profesiunea de zarafi, erau toptangii cercelari și mărgelari, toptangii de manufactură, ceaprazărie și mărunțișuri, pe care le desfăceau în sate prin colportori ambulanti, numiți mămulari și mărgelari. În anul 1817, acest gen de comerț încăpuse, în întregime, în mâinile lor. Alți evrei se ocupau cu misitia, samsarlâcul, telali de haine vechi, chibrituri, sticle, pahare, ață, ace și alte lucruri necesare menajului, comerț care reclama un capital mic.

Ca misiți și samsari, evreii și grecii mișunau prin sate și orașe, ca și prin porturile dunărene, cumpărând și arvunind grâne, uneori chiar înainte de a fi culese, precum și tot ce nu cumpărau turcii: orz, secară, poumb, porci, vite mari și cai, legume, sare, piei, plante medicinale, tot ce se putea vinde apoi cu preț bun negustorilor străini.

Ocupau dughenile din Botoșani, ca și pe acelea din Iași ale Mitropoliei, fapt imputat de populația ieșeană Mitropolitului Veniamin în versurile:

Acolo unde-au șezutu Theotoke și Evghene,

Astăzi vând Jidovii marfă, făcându-se tot dughene...

La București, evreii se îndeletnicesc cu tinichigieria, fabricând ghiulele de tinichea umplute cu sticlă și cuie pentru cele patru guri de tun românești rămase la Cotroceni după plecarea lui Tudor. Un alt domeniu unde dețin monopolul este argintăria. Un evreu numit Dănilă lucra în 1792 argintărie și “sămnele boierilor”, adică toiégele dregătorilor. În această perioadă sunt amintiți și doi medici evrei care practică medicina clandestin în București.

Deși, prin hotărârea adoptată în 1784, li se interzice evreilor să arendeze moșii și să se ocupe cu cârciumăritul, lăcomia unor boieri și chiar a unor domni face ca această hotărâre să nu fie respectată. Vistiernicul Ienachi Cantacuzino vinde, în 1784, lui

“Solomon Moislăi Leiba Jidov ot Bălți” venitul satelor lui din Soroca: bezmenul pe case, dijma, moara de la heleșteu, moara cu cai, orânzile acestor sate și crășme cu pivnițe, pe 1250 lei aur. Tot un evreu a luat pe un an “orânda băuturii satului Căbuji, cu moara de acolo și a părților din moșia Toleștii din ținutul Sucevei, ale dumisale Ionache Cantacuzino, biv Vel Vistier”. În anul 1827, Smil Focșeneanul, sudit austriac din Fălticeni, luase în arendă moșia Săvești de la Aga Constantin Canta, pe șapte ani.

Practic, nici un domeniu de activitate în care se puteau realiza câștiguri substanțiale cu cât mai puține eforturi nu a fost ocultat de evrei. Documentele din anul 1784 îi menționează ca spioni în serviciul agenților străini. La Brașov, în 1796, un bancher evreu înșeală cu bani falși pe niște ciobani ardeleni. În 1826, evreul Wolf Tetelbaum din Cernăuți inaugurează în București o casă publică de perdiție, deschisă tuturor desfrânarilor. Dar îndeletnicirea cea mai profitabilă, în această perioadă, se dovedește a fi zărăfia și camăta. Deținători de capitaluri mari, evreii joacă un rol hotărât în domeniul financiar. Deja în anul 1817, evreii sunt socotiți în Moldova ca stăpâni în acest sector al economiei naționale, numeroși boieri și chiar domni solicitându-le credite.

Pozițiile și avantajele câștigate de evrei în această relativ scurtă perioadă sunt incalculabile. Ei pătrund în bresle și dezorganizează complet aceste instituții străvechi. Deja în 1820 evreii câștigaseră toate drepturile pământenilor, fără însă a fi obligați și la toate sarcinile acestora din urmă. Ei devin intermediarii indispensabili între țările noastre și cele germane. Arenzile cad, în Moldova, încetul cu încetul, în mâinile evreiești. Cărciumile cresc îngrijorător în satele acestei provincii și rachiul distruge încet, dar sigur, ființa poporului, ducându-l spre ruină etnico-biologică. Camăta duce și mai departe efectele distrugătoare ale rachiului. Zarafii evrei stăpânesc schimbul monetar și devin marii depozitari de bani. Comerțul ambulant și chiar marchitanăia sunt monopolizate

de evrei. Vechile datini și pravile, ca și moravurile negustorilor băștinași, încep a slăbi, după o concurență aprigă, desfășurată în condiții inegale. Datorită influenței pe care au dobândit-o, în scurtul răstimp de când au pătruns în Principate, reușesc să-l determine pe Mihail Șuțu, în Moldova, și pe Ioan Caragea, în Muntenia, să întemeieze o instituție care face din evrei o națiune distinctă sub aspect juridic: modul particular în care își plătesc impozitele către stat. Ei achită în bloc contribuțiile lor, rezultate din taxe asupra cărnii de vită și de pasăre, ceea ce ajută mult la fraudă, dar mai ales la neputința de a li se cunoaște exact numărul.

Ultimul Domn cu care se încheie această perioadă, Ioan Sandu Sturdza al Moldovei (1822-1828), s-a străduit să ușureze starea mizeră a poporului peste care domnea. În acest scop, amintește Nicolae Iorga, înaintă Porții un memoriu prin care cerea “să împiedice pe sudiți, între care pomenește pe Evrei, împotriva cărora se îndrepta, de fapt, cererea, următoarele: de a ține prăvălii și case de locuit cu chirie, trăind liber și apărați întru toate de Consulate; de a cumpăra nu numai imobile orășenești, dar și grădini și vii; de a lua în arendă moșiile pe viață și «pentru tot neamul lor», de a face împrumuturi împovărătoare, speculând cursul schimbător al banilor, ceea ce le îngăduia să obțină pe nimic pământuri; să se ferească de toate sarcinile țării, scutind în același timp și pe oamenii lor de serviciu; să provoace neconținute certuri cu negustorii și meșterii pământeni și cu agenții guvernului”.

Perioada Regulamentului Organic (Protectoratul rusesc: 1828 - 1856)

Până spre finele secolului al XVII-lea, țările noastre își duceau viața în forme predominant patriarhale. Totuși, încă din această perioadă își fac apariția chemări și îndemnuri către un nou stil de viață. Dar evenimentul istoric, de o deosebită importanță pentru evoluția politică și economică a Moldovei și Țării Românești, cu profunde implicații în viața spirituală, a fost încheierea păcii de Adrianopol (1829). Prin tratatul încheiat cu acest prilej, cele două Țări Românești dobândesc independență de mișcare în viața economică, ieșind cu totul de sub regimul de "raia" și de grânar sau "chelar" pentru capitala otomană, ceea ce le deschide perspective noi în activitatea economică, bogățiile naționale putând fi valorificate prin relații cu toate statele europene, nu numai cu Imperiul Otoman. Ca un corolar firesc, rezultând din noua situație politico-economică, se va produce o nestăvilită invazie de elemente străine, cu precădere evrei, spre țările noastre. O invazie pe care memorialistul Radu Rosetti o compară cu acel veritabil *goldrush* (goana după aur) care atrăgea căutătorii de aur spre acele *placers* (zăcăminte aurifere) din California și din Australia. Așa cum s-a arătat în capitolele anterioare, până în preajma războiului ruso-turc din 1827, evreii au reușit să fixeze, în tăcere, câteva capete de pod bine întărite, în nordul Moldovei și apoi, fără zgomot, și-au concentrat forțele spre

sud. Centrele mari și bogate, până atunci în întregime românești sub toate aspectele, au început să-și piardă caracterul tradițional și etnic. Negustorii și meșteșugarii autohtoni dispăreau, după o luptă înverșunată, locul lor fiind luat de noii veniți. Confirmând acest punct de vedere, iată ce scrie Nicolae Iorga în lucrarea din care continuăm să cităm: "Și în această epocă vedem însă pe Evrei dezvoltându-se, în dauna elementului creștin indigen, pe toate terenurile atacate până acum de dâșii. Un act oficial din Moldova arată că ei au toate prăvăliile stradelor principale din Iași: «Ulița Mare, începând de la Curtea Veche, până la marginea Copoului, Ulița Academiei, a Consulatului rusesc, a Curții Domnești și a Teatrului, până la Ulița Golia, apoi ulița care începe de la Sf. Ioan în față cu Paladi, ulița Hatmanului Alecu Roznovanu, ulița Sf. Spiridon, până la Cabinetul Natural»; la o mie de prăvălii, aparțineau în 1843 creștinilor numai 15 (Neugebauer, *Die Donaufürstentümer*, Breslau, 1859, pp. 93-94). La Botoșani breslele se desfac, din concurența lor, și blănarii se plâng Domnului, Grigore Ghica, în cuvinte mișcătoare, că «de la o vreme nația evreească, aceea ce cu semeție se amestecă fără îndrituire în toate, s-au năvălit a intra și în acest meșteșug», smomind calfele, nu pentru a le învăța, ci pentru a ruina pe patronii lor, «împiedicând alișverişul», aducând pe breslași la cerșetorie. La Iași, unde ei formează pe la 1848 două treimi ale populației, în mâna lor e totul: camăta, misitia, comisionul, căraușia, zidăria, lemnăria, fierăria, tapițeria, croitoria, pe cari «le fac rău pe toate, dar fac tot» (*ils font tout mal, mais ils font tout* - Raport al consulului francez din Iași, Guérout, în anul 1848, în *Principatele Române*, I, București 1902, pp. 212-214). În Bârlad erau pe la 1820 numai vreo zece case jidovești față de o mie creștine; acuma acestea din urmă pare că s-au topit. În Roman rezistența episcopiei, atacată și cu acte false, e complect sfărâmată. Pretutindeni e așa."

Regulamentul Organic, ca act constituțional din iulie 1831

în Muntenia și din ianuarie 1832 în Moldova, document "care derivă în cea mai mare parte din desvoltarea proiectelor constituționale ale boierilor noștri, mai ales ale celor din Moldova, așează pe Evrei între străinii pe cari numai Adunarea Obștească îi putea împământeni, pentru merite deosebite față de țară. Ținând seama de aceea că «Jidovii sunt împrăștiați prin Moldova», că «numărul lor crește din zi în zi», că «cea mai mare parte din ei trăiesc cu vătămarea interesurilor pământenilor, folosindu-se de toate mijloacele speculațiilor, cu scăderea industriei și a fericirii obștești», se hotărî catagrafia lor, păstrarea celor cu stare și expulzarea pentru totdeauna a celor ce, neavând un meșteșug folositor, trăiesc fără căpătâi (Cap. III, art. 94)."

Dar, în pofida acestor reglementări menite să stăvilească pătrunderea masivă a evreilor în Țările Române, spre norocul nedoriților oaspeți și spre nenorocirea populației băștinașe, o serie de factori prielnici le-au favorizat pătrunderea, înlesnindu-le așezarea temeinică în spațiul locuit de români. În fond este vorba de aceiași factori care au acționat și în perioadele anterioare, de data aceasta însă amplificați în intensitate, cât și în extensie, dar mai ales în consecințe, uneori de proporții catastrofale, pentru întreaga viață socială a poporului român, sub toate înfățișările: spirituală, economică și politică.

O primă categorie de factori sunt factorii de natură externă. Enumerarea lor are darul să explice cauzele care i-au determinat pe evrei să emigreze. Iată-i într-o prezentare succintă:

1. Persecuțiile neconținute din Rusia și Polonia, care se manifestau adeseori sub forma de pogromuri violente;
2. Nemulțumirile autorităților austriece din Bucovina și Galiția, nemulțumiri care îi îndemneau să-și caute un sălaș mai primitor în alte ținuturi.
3. Refractari serviciului militar obligatoriu, ucazul imperial al Țarului Nicolae I din 1827 îi îndemna să fugă în țările noastre, unde nu exista obligativitatea serviciului militar.

4. Războiul ruso-turc din 1827-28 a adus Țărilor Române ieșirea deplină de sub dependența economică și, în parte, politică a Sultanului, adică începutul unei ere de libertate a comerțului cu lumea din afara Imperiului Otoman.

5. Paralel cu invazia capitalurilor străine a avut loc - spune Șt. Zeletin - o invazie a evreilor.

A doua categorie de factori o constituie factorii interni. Aceștia lămuresc de ce mulți evrei, constrânși să emigreze, au ales tocmai Țările Române ca țintă spre care să se îndrepte.

1. La începutul secolului XIX, Țările Române, în contact superficial cu viața și valorile spirituale și materiale ale Occidentului, erau atrase spre o civilizație de spoială, ca substitut pentru patriarhalismul în care dormitaseră până atunci. Evreii au înțeles aceste prefaceri de mentalitate și s-au grăbit să-și ofere serviciile.

2. Clasa de sus și, în măsură mai redusă, clasa de mijloc, își pierdea din importanță ca urmare a lipsei de interes împinse până la dispreț pentru tot ce este activitate economică, îndeosebi pentru industrie și comerț. Atât de departe mergea această lipsă de interes, încât ea se manifesta chiar și în domeniul administrării proprii averi. Or, cum acest câmp de activitate nu putea rămâne gol, evreii s-au grăbit să-l umple.

3. Atitudinea excesiv de binevoitoare a anumitor domni, pe care cronicile contemporane îi caracterizează, după faptele și gândurile lor, într-o lumină foarte puțin favorabilă. Și tot într-o lumină defavorabilă este prezentată activitatea în flagrantă contradicție cu datoria ce le revenea de a păstra ființa statului.

4. Am păcătui însă prin lipsă de obiectivitate dacă, printre factorii interni care au favorizat exodul evreilor spre Țările Române, am omite anumite caracteristici specifice ale sufletului poporului român. În primul rând, trebuie menționată slaba lui rezistență la ispitele și pericolele care îi pun în primejdie ființa. În al doilea rând, nu trebuie trecută cu vederea falsa lui concepție, după care străinii,

și mai ales evreii, nu pot fi primejdioși, ci, dimpotrivă, utili, ca unii care sunt pricepuți în toate, concepție pe care falșii patrioți au trâmbițat-o ca pe una dintre virtuțile naționale, când ea, de fapt, este una dintre marile scăderi sufletești ale poporului român în lupta lui pentru existență.

În legătură cu slaba rezistență pe care au întâmpinat-o evreii la pătrunderea lor în Țările Române, atât din partea multor boieri, cât și din partea autorităților, iată ce scrie Nicolae Iorga în *Istoria evreilor...*:

“Și arenzile, până la Regulamentul Organic, și cu toată oprirea Regulamentului, cad cu încetul pe mâinile lor. La Botoșani ei se asociază și cu Armenii pentru a le lua. Proprietarii sunt bucuroși de câștig mare fără muncă; doar de-și asigură în contracte ocrotirea oamenilor Curții și ai Bisericii, unde le dorm înaintașii.

Apărarea țării se făcu în chipul cel mai stângaci de Guvernul lui Mihai Sturza, care avea și temerile politice și apetiturile sale personale. Se înviară în Moldova anilor 1840 vechile măsuri aplicate ceva mai bine în Austria lui Iosif al II-lea, măsuri asemenea cu acelea pe cari le lua și Rusia lui Nicolae I: acte de legitimare, «închezășuire», cerere de a-și arăta existența capitalului și exercițiul profesiei, supunerea călătoriilor dintr-un loc în altul la un permis administrativ, amenințarea cu expulzarea. Se căuta, în 1847, a se aduce părăsirea vechiului port galițian cu perciuni, barbă, pălării de păslă și papuci. De aici nu rezultară Evrei mai puțini, dar fără îndoială funcționari mai bogați.

Dimpotrivă, Mihai Sturza a fost învinuit, cum se știe, că a favorizat imigrarea altor elemente fără de folos pentru țară. «Cine a fost acela», se spune într-un memoriu al tinerilor revoluționari, «care a dat proiectul obșteștii Adunări pentru a se hotărî luarea la oaste și din nația israelită și care, ca să nu puie în lucrare această legiuire, a luat apoi mită de la Israeliți 40.000 de galbeni?». Un gălățean observă: «Înălțimea Sa a îmbrățișat pe Greci, și mai cu

seamă pe Jidovi, de i-a pus asupra bietului Moldovan». În sfârșit, alt «memorar» semnaleză că 30.000 de galbeni au fost dați de «o tovărășie de Jidani», «pentru ca să facă nepedeșpit contrabandul rachiului».

Căci e vremea clasică a așezării pe moșiile boierilor, câștigați acum cu totul de luxul apusean, a unui număr de Jidovi pentru a face târgurile, cu caracterul absolut evreesc. Încă subț Ioan Sandu Sturza, Ioan Greceanu capătă voie a-și face târg la Drăgușeni în Covurlui. Din satul Totoiești răsare astfel Podu-Iloaii, din Frumușica Botoșanilor se face la 1845 cloaca de astăzi; din Negreștii Vasluiului, un popas de străini; pe locul de la hotar al Domnului însuși se înființează Mihăilenii, al cărui act de fundație se păstrează la suditul Marcu Zaharia, prigonit pentru aceasta. Și cu zecile se numără aceste așezări de exploatare și depravație, cârciumă lângă cârciumă, cu sticlele de rachiu de cartofi și alte otrăvuri, în tot cuprinsul Moldovei, istovind o rasă pentru hrănirea viciilor «civilizate» ale clasei dominante.

Erau acești oameni, al căror număr se ridică, în 1848, după socotelile lui N. Șuțu, la 11056 familii - în Iași avem la 1845 aproape 7000 de capi de familie, jumătate din populația orașului! - urmașii lui Ursul, Cerbul și Drăgan de la 1700-50? Răspundem: cu siguranță nu; sau, ei își pierduseră vechiul caracter pentru a se face o apă cu năvălitorii, Evreii germani din Galiția. La 1856 consulul francez Place scrie: «În fiecare zi intră Evrei cu miile în Principate, și mai ales în Moldova. Știu de la consulul general al Austriei chiar că are în acest moment sub protecția sa peste 35000 de indivizi de această religie».

Dar mai e un argument: Evreii lui Dimitrie Cantemir nu vorbeau limba ebraică, dar desigur cea spaniolă, ca și cei din Țara Românească, și o puteau părăsi numai pentru limba țării. Evreii lui Mihai Sturza, însă, ca și imensa majoritate a Evreilor de azi, vorbesc acel jargon german, al cărui caracter arată timpul foarte

recent când unele elemente românești au pătruns în el. Evrei ca aceia cari în București aclamară la 1848 steagul tricolor, pe care Eliad-Rădulescu scrisese «emanciparea Israelitilor» - câteva mii în tot Principatul - și colaborau la «Pruncul Român» al lui Rosetti, un Dr. Barasch, cunoscut scriitor, un Hillel B. Manoach, prezident al Municipalității revoluționare, donator de burse Universității, un Iscovici și Rosenthal, prieten al corifeilor mișcării, lipseau dincolo de Milcov cu desăvârșire”.

Perioada invaziei nestăvilite

În capitolele anterioare ale studiului *Evreii în România* au fost analizate efectele nefaste ale masivei penetrații evreiești care a avut loc în Moldova, în secolul XVIII și începutul secolului XIX. Dar în ciuda acestei realități îngrijorătoare, unii dintre reprezentanții generației de la 1848, generația care a pus bazele procesului de făurire a României moderne, au dat dovadă de o regretabilă lipsă de orientare în ceea ce privește problema evreiască și primejdia pe care o reprezintă evreii pentru neamul românesc. În acest sens, iată ce scrie Nicolae Iorga în ultimul capitol al *Istoria Evreilor în Țările noastre*:

“Tinerii ieșeni cari încercară la 1848 o revoluție, cari așezară pe unul din ei, Vodă Cuza, pe tronul amânduror Principate, realizând Unirea, și cari avură în mâini de acum înainte soarta nouă țări România, veniau cu ideologia romantică particulară, adusă fără critică din Apus. Ca «Junii Turci» din 1908, ei credeau că un Stat național se poate întemeia prin subita înfrățire festivă a tuturor elementelor aduse de vântul vremilor cu acel element indigen care, singur, are tradiția și dreptul de a imprima pecetea sa Patriei.”

Ideea “libertății cultelor”, ca și cererea de “emancipare a Izraeliților”, au fost explicit enunțate atât în cele 36 de puncte ale declarației de principii formulate de Mihail Kogălniceanu în Moldova, cât și în Proclamația de la Izlaz, redactată de Ioan Heliade Rădulescu în Muntenia. Și, deși Revoluția de la 1848 a fost

înăbușită în fașă, în Moldova, și prin intervenția ruso-turcă, în Muntenia, unele dintre ideile „umanitare” ale romanticilor pașoptiști au fost prezente în timpul domniilor instituite prin Convenția de la Balta-Liman. „Încă în vremea lui Grigore Ghica”, precizează în continuare Nicolae Iorga, „îndreptat de dânsii, se dăduse voie de a face cârciumi în sate, se redusese dreptul de expulzare la noii veniți, se aplicase legea recrutării și la Evrei (1852) - deși doi ani după aceasta Evreii căpătau, pe căile știute, la sfârșitul anului 1854, dreptul de a se face înlocuiți, plătind un Moldovean în loc”.

Această stare de spirit creată de „ideologia romantică adusă fără critică din Apus”, ne spune mai departe Nicolae Iorga, s-a manifestat și în perioada de pregătire a Unirii Principatelor. „În ședințele Divanului ad-hoc al Moldovei, ca și în consfăturile de saloane, se ceru deci primirea la cetățenie, fără deosebire, a tuturor străinilor. Cracti, în declarația sa de principii din 1858, cerea astfel împământenirea în masă a Evreilor născuți în țară, cari niciodată nu se vor fi bucurat de protecția vreunei puteri străine... Nu odată Kogălniceanu însuși a făcut declarații în acest sens, pe cari cu firească recunoștință le înseamnă aceia care, în vremea noastră, duc lupta pentru aceeași naționalizare în bloc pe tema umanitarismului - neaplicată însă și țăranului, minor economic și politic, exploatat până la stingere de mica burghezie evreească.

Congresul de la Paris însă nu înțelese, cu toată predominarea ideilor «umanitare» în Franța și Anglia, a da unei țări nepregătite, pe care erau s-o ocupe și s-o tulbure chestii interne și externe așa de grele, și în rândul întâiu organizarea elementului național, un număr de câteva sute de mii de cetățeni, dintre cari cel din urmă avea mai multă independență economică decât marea majoritate a țărănilor. Ea mărgini la creștini exercițiul drepturilor politice”.

Cu totul alta este însă poziția adoptată de deputații țărani la Divanul ad-hoc din Moldova. Subliniind această poziție, A. D. Xenopol citează în volumul XII din *Istoria Românilor din Dacia*

Traiană textul integral al propunerilor făcute de săteni în ședința a 27-a, din 16 decembrie, „propunere frumoasă concepută și stilizată”, din care reproducem următorul pasaj: „...până astăzi toate sarcinile mai grele, numai asupra noastră au fost puse, și noi mai nici de unele bunuri ale țării nu ne-am îndulcit; iar alții, fără să fie supuși la nici o povară, de toată mana ei s-au bucurat,...la Jidovul orândar, ca să ne sugă toată vlaga, numai noi am fost vânduți; băutura scumpă și otrăvită numai noi am băut; pâne neagră și amară, udată cu lacrimi, numai noi am mâncat... Câtă-i Dunărea de mare și de largă curge râul sudorilor noastre, se duce peste mări și peste hotare, acolo se preface în râuri de aur și argint și curg iarăși înapoi de se revarsă în țara noastră; ...iar noi de la ele nici că ne îndulcim.”

Dacă până la Unirea Principatelor invazia evreilor a avut în principal o motivație economică - posibilitatea de a exploata nestingheriți populația băștinașă ca urmare a dezorganizării administrative, a repetatelor ocupații străine și, nu în ultimul rând, a unui aparat de stat ușor coruptibil, începând cu cei mai înalți demnitari și terminând cu slujbașii mărunți, după Unire atracția către România dobândește pe lângă dimensiunea economică și una politică, pe care A. D. Xenopol o explică astfel în volumul XIII al *Istoriei...* (Domnia lui Cuza Vodă: 1859-1866): „Evreii se convinseseră însă în curând, față de schimbarea situației Țărilor Române prin unirea lor într-un singur stat, că ar fi mai bine să renunțe la poziția până acum atât de râvnită de ei, de *Unterthan*. De aceea îi vedem pe Jidani dând primul asalt la cetățenia română, bineînțeles pe cale teoretică, în o broșură scrisă de un Israelit român, intitulată *Emanciparea Israelitilor în România* și apărută la Paris în 1861”.

În perioada în care evreii își propun să atingă acest nou obiectiv - dobândirea drepturilor politice - ei erau deja stăpâni pe economia Moldovei și porniseră ofensiva spre sud, pentru a-și extinde prezența și dominația și în Muntenia. În același timp trebuie să consemnăm consolidarea comunității evreiești din

România, ca organizație de coordonare a intereselor iudaice. Această organizație, pe lângă rolul de apărare a intereselor religioase, economice, politice și culturale ale membrilor ei, întreținea strânse legături cu centrele iudaice din Occident, cu sprijinul cărora urmărea înlesnirea penetrării a noi valuri de evrei din Galiția, Austro-Ungaria, Germania și Rusia. Pe această cale, numărul evreilor din țara noastră, și așa în continuă creștere în raport de creșterea populației românești, ca urmare a unei mortalități infantile mult mai scăzute decât mortalitatea infantilă înregistrată în mediul rural românesc, va spori în mod îngrijorător în fiecare an, fapt consemnat de recensămintele populației efectuate în această perioadă.

Din complexul de factori care au favorizat invazia evreilor în secolul XIX, în România, se cuvine să accentuăm, în primul rând, slăbiciunile interne pe care aspiranții la imigrare au știut să le exploateze din plin, reușind să-și creeze porți larg deschise prin care au pătruns, aproape nestingheriți, pe teritoriul tânărului stat românesc. Din rândul acestor slăbiciuni inerente procesului de transformare a unei societăți profund fanariotizate într-un stat modern european, cele de natură spiritual-culturală au jucat un rol preponderent. Și dacă multe dintre celelalte dificultăți cu care România a fost confruntată la începutul existenței ei, cele financiare, economice, politice și administrative, deși aparent mai grave decât înapoierea culturală, au fost depășite în decursul timpului, starea culturală a majorității populației autohtone, a boierilor, a târgoveților și a țaranilor, s-a menținut la un nivel îngrijorător de scăzut. Iar dacă la această stare de înapoiere culturală se adaugă atitudinea majorității intelectualilor adepți ai ideologiei pașoptiste, caracterizată printr-un romantism naiv și printr-o grăbită însușire a formelor exterioare ale civilizației apusene, intelectuali care, la un moment dat, au căzut în eroarea de a-i considera pe evrei elemente indispensabile progresului țării, avem încă o explicație a dimensiunilor cu caracter de invazie pe care a luat-o imigrația evreilor.

Lucrurile se vor schimba însă odată cu apariția noii generații de intelectuali, generația post-pașoptistă, caracterizată prin temeinicia pregătirii, profunzimea înțelegerii proceselor culturale, sociale, politice și prin dragostea față de națiunea căreia îi aparțineau. Este meritul reprezentanților acestei generații de a fi înțeleși și de a fi luat atitudine categorică față de acțiunile nocive care pun în primejdie existența unei națiuni. În această ordine de idei, ei vor fi primii care vor trage clopotul de alarmă, atrăgând atenția asupra pericolului pe care-l reprezintă invazia iudaică pentru ființa neamului românesc.

Înainte de a trece în revistă marile personalități ale secolului al XIX-lea care au luat o atitudine fermă față de invazia evreilor în România, să subliniem transformarea pe care a suferit-o la maturitate Mihail Kogălniceanu, transformare despre care Nicolae Iorga scrie în *Istoria...* sa cu o abia reținută ironie: “Urgența unor măsuri de prezervare era așa de mare, încât acela care în 1868 dădu ordin să nu se lase așezarea cârciumarilor evrei în sate fu Kogălniceanu însuși, idealistul tovarăș al lui Vodă Cuza idealistul, și el apăra cu elocvență, față de amenințatoarea presiune străină, dreptul României de a cruța micul avut și sănătatea primejduită a sătenilor săi, puterea cea adevărată a Statului și a națiunii.”

Și pentru ca remarca făcută de Nicolae Iorga să nu fie singulară, o vom completa cu un citat din *Istoria Românilor din Dacia Traiană* a lui A. D. Xenopol referitor la dezbaterile parlamentare prilejuite de votarea legii comunale: “Cu prilejul votării legii comunale, se ivește o interesantă dezbatere privitoare la drepturile Jidanilor «pământeni» în comune. Boerescu, Manolache, Costache și Costaforu sprijin pe Jidani, pe motivele cunoscute, că în secolul nostru de lumină și de civilizație nu se cuvine a se mai face deosebire de religie, rămasă a unor timpuri de fanatism și de intoleranță. Vernescu însă și mai ales primul ministru Kogălniceanu combat aceste păreri și întinderea drepturilor electorale comunale

la Jidani, spunând, că dacă se va vota articolul, cum o cere d. Boerescu, a doua zi va fi măcel în Moldova. Ce fel «acei oameni care se țin depărtați de lumea noastră, care nu trimit copiii în școlile noastre, care nu se îmbracă ca noi și nu-și taie perciunii - acei oameni să aibă țara în mâini!»! Kogălniceanu punea deci chestia pe tărâmul că drepturi pot fi acordate numai străinilor ce voesc și pot să se asimileze cu Românii. Kogălniceanu se referă, în combaterea Jidanilor, la *Lipitorile satelor* de V. Alecsandri, poate unicul caz, în viața parlamentară mai veche a Românilor, în care o lucrare literară fu invocată în susținerea unui interes politic. Văsescu combate mai ales cu mult haz pe oratorii munteni, spunând că unirea, contopind viața ambelor țări, este drept ca să iee și Muntenia ca zestre Jidanii pe jumătate, și se bucură de împrejurarea că, între 1860-1864, mai bine de 6.000 de Jidani moldoveni se așezase în București. Adunarea respinge însă toate amendamentele favorabile Jidanilor și hotărăște ca, până ce ei se vor arăta că au simțăminte și moravuri românești, să fie admiși la mica împământanire numai acei Jidani ce vor dobândi în armată rangul de subofițer, și cei ce vor fi făcut studii universitare sau vor întemeia mari stabilimente industriale”.

Masiva invazie a evreilor a avut multiple consecințe, care vor tulbura viața politică, socială și culturală a României în cea de-a doua jumătate a secolului al XIX-lea. O primă reacție la valul continuu al imigrației a fost apariția unui curent de opinie potrivnic evreilor. Dar lucrurile nu se vor opri aici. Din pricina evidentului grad de periculozitate pe care-l reprezenta numărul din ce în ce mai mare al evreilor pe teritoriul țării, puterea de stat va încerca, la rândul ei, să stăvilească invazia prin măsuri legislative și administrative.

În fața acestei situații, riposta evreilor nu a întârziat. Pentru a contracara măsurile adoptate de puterea de stat, ei vor face apel la sprijin din partea statelor occidentale, într-o mare măsură

dominate de cercurile evreiești. Pe plan intern, pentru a anihila curentul de opinie antiudaic, vor folosi aceleași mijloace pe care le-au folosit, în astfel de împrejurări, de-a lungul întregii lor istorii: corupția și infiltrarea în mediile care puteau influența opinia publică în direcția unui filoiudaism. Așa se face că, în această perioadă, România va fi scena unui conflict deschis pe tărâm politic și cultural între români și evrei, aceștia din urmă sprijiniți de un deloc neglijabil contingent de români filoiudaici.

Articolul 7

Eforturile depuse de evreii care au invadat România în secolul XIX de a obține “împământenirea”, cu toate drepturile civile și politice care decurg din calitatea de cetățean român, au fost sprijinite de cele două mari organizații internaționale, *Alianța Israelită Universală* și *Înaltul Ordin B'nai B'rith*.

Alianța Israelită Universală a fost înființată în anul 1860 de către Isaac Moïse Crémieux, avocat și om politic francez de origine iudaică, și de bancherul englez, de asemenea evreu, Moses Haim Montefiore, înnobilit de regina Angliei cu titlul de baronet. Sediul Alianței se găsea la Paris, președinte de onoare fiind Marele Rabin al Franței. Scopul principal urmărit de această organizație era obținerea pentru evreii din toate țările de egalitate deplină cu populația băștinașă (drepturile civile și politice). Un prim succes, în această direcție, a fost realizat de Alianță în anul 1870 când, prin Decretul Crémieux, s-a acordat cetățenie franceză tuturor evreilor din Algeria.

Cea de a doua organizație iudaică internațională, *Înaltul Ordin B'nai B'rith*, a fost întemeiată la New York în anul 1843. Ea are un caracter ocult, posedă ramificații în toate țările în care trăiesc evreii și, împreună cu formațiunile secrete iudaice *B'nai Mosche*, *B'nai Israel* și *B'nai Zioni*, influențează viața economică, politică și culturală în întreaga lume.

Articolul 7

Amândouă aceste organizații iudaice au intervenit în viața politică a Statului Român pentru a determina guvernele aflate la cârma țării să legifereze “împământenirea” evreilor. O astfel de intervenție se pare că a primit răspuns favorabil de la Domnitorul Al. I. Cuza, care în mesajul din 6 decembrie 1864 declara solemn: “Ținând seama de împrejurările locale, guvernul va lua măsuri curente pentru emanciparea Românilor de rit israelit”.

Dar declarația Domnitorului nu a fost urmată și de reglementările legislative dorite de evreii, problema “împământenirii” rămânând nerezolvată până la detronarea lui Al. I. Cuza, la 11 februarie 1866. Ea va fi însă reluată în cadrul lucrărilor de elaborare a Constituției de la 1866. De data aceasta, însă, partizanii ideii că “religia nu poate fi un obstacol la împământenire” se vor confrunta cu o grupare politică ieșită din școala lui Simion Bărnuțiu, care, la 2 mai 1848, în Biserica de la Blaj, rostise principiul: “Libertatea fiecărei națiuni nu poate fi decât națională, deoarece libertatea este apărătoarea bunurilor vieții și cel mai mare este tocmai naționalitatea”. Membrii acestei grupări, denumite “fracțiunea liberă și independentă”, erau antisemiți, exprimând prin poziția lor nu numai un principiu, ci și o stare de fapt care domnea atât în Moldova, cât și în Muntenia.

Relatând desfășurarea acelor evenimente, istoricul I. Lupaș scrie în *Istoria Unirii Românilor* (apărută în anul 1937) următoarele:

“La 16 Iunie s-a început desbaterea proiectului de constituție. Din cauză că proiectul (publicat în ziarul *Românul* din 5 mai 1866), în forma ce i-o dăduse guvernul Locotenței Domnești, prevedea la articolul 6 că religia nu poate fi un obstacol la împământenire, opinia publică s-a alarmat, mai ales în Moldova, pe chestia evreească.

Moldovenii înaintară Adunării proteste, cerând să nu se dea drepturi politice Evreilor și să nu fie împământeniți. S-au pornit agitații antisemite în multe orașe moldovene, participând și studenții

crescuți în ideile lui Bărnăuțiu și ale fracționiștilor. Evreii plângându-se consulului austriac și prefectului din Iași, acesta a intervenit stăruirot întru apărarea lor, arestând cu învoirea guvernului pe antisemiții D. Fătu și profesorul Petru Suci, cari au fost însă curând eliberați.

Sub înrăuirea acestor mișcări antisemite, comitetul delegaților însărcinați cu cercetarea proiectului, păstrând principiul arătat în articolul 6, adaugă un aliniat nou, propunând să fie lăsată în grija viitoare Adunări legiuitoare regularea felului cum să se dea drepturi politice Evreilor. Nu era în această propunere decât un mijloc potrivit pentru amânarea chestiunii.

Agitația contra Evreilor spori după ce a sosit la București coreligionarul lor Isac Adolf Crémieux, fost ministru de Justiție al guvernului din Paris la 1848, cu scop să înduplece guvernul și Adunarea să fie cu priință Evreilor. Crémieux a ținut o consfătuire intimă cu un însemnat grup de deputați, chiar în localul Camerei, apărând cauza Evreilor și făgăduind un împrumut de 25 milioane franci - făgăduială ademenitoare în împrurările de atunci, când Țara lupta cu mari neajunsuri și lipsuri bănești. Această intervenție a îndemnat guvernul și pe mulți dintre deputați să păstreze principiul arătat în articolul 6, ceea ce a pricinuit tulburări antisemite și în capitala țării. Locuitorii Bucureștilor au înconjurat localul Adunării, amenințând cu strigăte împotriva Evreilor. Brătianu, care la început sprijinise principiul admiterii Evreilor la împământenire, sub apăsarea acestui curent popular, cu simțul său de potrivire la împrurări, s-a mlădiat repede, stăruirot pentru retragerea articolului și afirmând că «Evreii au devenit o plagă socială pentru Români și, când națiunea este amenințată, se deșteaptă și devine nu intolerantă, ci prevăzătoare». Mulțimea întărată a devastat atunci sinagoga evreească din București.

Cei ce apărau pe față în Adunare ideile antisemite erau deputații moldoveni «fracționiști», iar dintre Munteni cei grupați în

jurul ziarului *Trompeta Carpaților* (redactat de Cezar Bolliac). Antisemiții nu erau grupați într-o singură tabără, ci răspândiți între celelalte partide politice. Chestiunea evreească luându-se a doua oară în desbatere, textul articolului 6 din proiectul de constituție a fost înlocuit cu dispoziția că «numai locuitorii de rit creștin pot primi dreptul de împământenire».

Astfel, mișcarea populară antisemită a avut atunci rezultat. Majoritatea deputaților s-a putut sprijini pe dorința maselor populare, potrivnice oricărei concesiuni în folosul Evreilor. Mai târziu însă, cu prilejul revizuirii Constituției, la 1879, în chestiunea naturalizării Evreilor, România a fost silită a se îndoi sub apăsarea politică din afară”.

Articolul 6 din proiectul de Constituție propus de guvern va deveni articolul 7 al Constituției din 30 iunie 1866, votată în unanimitate de toți deputații prezenți (91), în următoarea formulare: “Numai străinii de rit creștin pot dobândi împământenirea”. Această dispoziție, deși se prezenta sub forma unei prohibiții care îi lovea pe toți străinii de rit necreștin, ea îi avea însă în vedere numai pe evrei, fapt care se înscria pe linia unei mentalități tradiționale, conform căreia elementul constitutiv al naționalității este credința religioasă.

Evreii din România și sprijinatorii lor din Occident nu s-au împăcat însă cu gândul că o națiune mică li se poate opune. Și atunci ca și astăzi, organizațiile iudaice aveau ușile larg deschise la cancelariile marilor puteri, prin presiuni exercitate de marea finanță, puteau să-și impună punctul de vedere. Iar prilejul de a umili și îngenunchia România le fu oferit de Congresul de la Berlin, deschis la 14 iunie 1878.

La această întrunire internațională, reprezentanții României, “Brătianu și Kogălniceanu”, scrie Nicolae Iorga în *Geschichte des Rumänischen Volkes in Rahmen seiner Staatsbildungen*, apărută la Gotha în 1905, “trebuiau să ia parte numai ca informatori; puteau

să prezinte dorințele și plângerile țării lor numai într-o singură ședință și apoi trebuiau să părăsească sala”. Cum ceea ce urmăreau de fapt reprezentanții României era recunoașterea independenței Statului Român, puterile semnatare ale Tratatului semnat la 28 iulie 1878 au statornicit, prin art. 44, că “naționali tuturor puterilor, comercianți, sau alții, vor fi tratați, în România, fără deosebire de religie, pe picior de perfectă egalitate”. Așadar recunoașterea independenței era condiționată de modificarea articolului 7 din Constituția țării în sensul dorit de evrei.

Pentru ca să nu se strecoare însă impresia că mult controversatului articol 7 ar fi fost expresia unui antisemitism de stat, practicat în România Mică, să-l lăsăm pe Nicolae Iorga să prezinte adevărata față a lucrurilor, citând în continuare din opera menționată mai sus. “De când fusese introdus în Constituția din 1866 fatalul articol 7, condiția de «supuși» (*Unterthanen*) nu le mai apăru evreilor localnici firește de dorit, căci se înlăturase jurisdicția consulară și tot așa scutirea de «impozite» a *unterthan*-ilor, iar, de când se întemeiasă acea *Alliance israélite*, care exercită o mare influență asupra statelor Apusului, în nevoie de capitaluri, plângerile împotriva Românilor intoleranți și denunțarea persecuțiilor Evreilor și a legilor antisemite din această țară nu mai conțină. De fapt, nu se urmărea decât împiedicarea așezării în sate a Evreilor, cari pe lângă celelalte plăgi mai aduceau țăranului rachiul și cămăta; încolo, administrația nepregătită nu se îngrijea cumva mai rău de evrei decât de adevărații fii ai țării. Numai rareori se ajungea la bătăi între Evrei și plebea de jos, și atunci Evreii dădeau de cele mai multe ori prilej, fiindcă, de pildă, într-un oraș moldovenesc ei provocară tulburări de stradă numai pentru că o femeie, o preoteasă, privise la înmormântarea unui rabin făcător de minuni. Privite din depărtare, aceste lucruri apăreau altfel, și acolo se crezu că se aduce un mare serviciu Evreilor, Românilor înșiși, ba chiar omenirii, când se ceru să fie recunoscuți drept cetățeni cu drepturi egale toți

«Evreii români», cari vorbeau o limbă străină și aveau sentimente străine, se împotriveau oricăror măsuri sanitare și culturale și, pe deasupra, erau și foarte săraci. În acest sens, după insistențe, mai ales ale Franciei, Congresul din Berlin puse ca o a doua condiție a recunoașterii neatârării pretenția ca pe viitor toți «fiii țării», fără deosebire de religie, să aibă drepturi egale.

Această nouă umilință ar fi putut stârni foarte lesne primele persecuții evreiești în România, dar guvernul se purtă foarte cuminte și împiedecă astfel această nenorocire, cu toate că o parte din deputații moldoveni, cari nu voiau să consimtă la nici o concesie, făcură opoziție. Puterile apusene, Anglia, Franța și Germania, e adevărat, lăsară chestia independenței de fapt nehotărâtă; Anglia însă își rechemă îndărăt reprezentantul fără acreditare, până se va regla chestia Evreilor. La început Camera hotărî că se vor lua în considerație cererile Congresului și că totul, afară de teritoriu, se va regula pe cale constituțională”.

La lucrările Congresului de la Berlin, conduse cu “imparțialitate” de Bismarck, interesele evreiești au fost susținute fără rezerve de plenipotențiarul francez William Henry Waddington și de reprezentantul Angliei. Singurul care a schițat o palidă opoziție la pretențiile iudaismului internațional a fost reprezentantul Rusiei, Prințul Gorceakoff, dar care a cedat în cele din urmă la insistențele lui Bismarck, fiind mai interesat de “noua ordine” din Balcani și de câștigurile teritoriale obținute în dauna României (cedarea celor trei județe din sudul Basarabiei). Ca urmare, România a fost obligată să se conformeze articolului 44 din Tratatul de la Berlin și să revizuiască Constituția, modificând articolul 7. Din fericire, la data când s-a pus problema revizuirii Constituției, dându-se astfel curs presiunilor occidentale, România a avut oameni politici pe măsura gravității situației. Ei au știut să facă față cu cinste acestui moment dificil din istoria țării, punând interesele naționale mai presus de orice.

Revizuirea Constituției

Pentru a înțelege situația în care se găsea România Mică în urma obligației de a respecta articolul 44 din Tratatul de la Berlin, semnat la 28 iulie 1878, de către Marile Puteri, prin care guvernul român era obligat să modifice articolul 7 al Constituției în sensul de a acorda cetățenie și deci drepturi politice și civile, egale cu cele ale românilor, tuturor veneticilor evrei care invadau în valuri țara, să-l ascultăm pe Nicolae Iorga, care scrie următoarele rânduri în capitolul final al *Istoria Evreilor în Țările noastre*: "Totuși intervențiile străine, hrănite de elementele evreești bogate din țară, nu se opriră. În anul 1878, ele puseră condiții recunoașterii independenței, câștigate cu jertfe de sânge, a țării și grămădiră umilințe asupra României independente, care nu se putea sinucide, dând politicește jumătate din ea în puterea Evreilor moldoveni, dispunând de capitaluri și uniți printr-o admirabilă solidaritate de rasă, dar lipsiți de simțul ordinii de Stat, ca și de respectul față de drepturile populației întemeietoare a Statului și locuitoare, prin peste 5.000.000 de oameni, a tuturor satelor ei. Și, precum Kogălniceanu apăruse satele de alcoolul și camăta evreească, D-l Maiorescu apăra demnitatea României de insulta primirii străinilor prin voința străinilor și fără ca ei să fi cerut măcar acest privilegiu... Desigur că nici unul dintre acești bărbați de Stat nu poate fi taxat de trecerea la antisemitism, care, ca o concepție religioasă, n-a existat niciodată

în România, decât în legătură cu persoane fără însemnătate politică. Nu mai vorbim de atitudinea energică de împotrivire a marelui învățat B. P. Hașdeu, adesea amestecat și în viața politică".

Reacțiunea dâră împotriva revizuirii Constituției a pornit de la Iași, ea fiind organizată de marele patriot Alexandru D. Holban. Un nume care aparține galeriei marilor personalități politice din cea de a doua jumătate a secolului al XIX-lea, trecut astăzi, din păcate, sub tăcere, probabil tocmai din cauza neobositei activități pe care a desfășurat-o pentru a semna și combate primejdia reprezentată de invazia evreilor în România. Citând scurta prezentare pe care i-o face acestui mare român *Enciclopedia Română* - publicată din însărcinarea și sub auspiciile Asociației pentru Literatura Română și Cultura Poporului Român de Dr. C. Diaconovich, editată la Sibiu în anul 1900, la Editura W. Krafft, săvârșim o modestă reparație în încercarea de a nu lăsa să se aștearnă colbul uitării peste unul din multele nume pe care "culturnicii" zilelor noastre ar dori să le facă să dispară din conștiința poporului român.

"Holban Alexandru, n. 1836 în Iași, și-a făcut studiile în Franța, dobândind diploma de inginer-agricol de la Grignon. Întors în țară la 1861, s-a semnalat în ziarele politice prin combaterea emancipării Ovreilor, și când în proiectul Constituțiunii de la 1866 liberalii Rosetti-Brătianu voiau să introducă naturalizarea lor colectivă, H., împreună cu Dr. Fătu, Suci, Poni etc. (mai pe urmă "fracțiunea liberă și independentă"), a compus o petiție de protestare a Moldovenilor cu vreo 35.000 iscălituri și în locul emancipării s-a introdus prin art. 7 al Constituției măsura restrictivă în contra drepturilor politice ale Ovreilor. Adversar al liberalismului cosmopolit, H., după absolvirea fracționiștilor în Partidul Liberal, a trecut la conservatori și este astăzi junimist. Adeseori ales deputat și viceprezident al Camerei, H. a fost și episcop general al casei Sf. Spiridon din Iași. De la 1866-86 a redactat mai multe ziare".

Poziția adoptată de A. D. Holban în problema revizuirii articolului 7 din Constituție este fermă și intransigentă. El îi îndeamnă pe deputați “a avea răbdare, așteptând ca Europa, mai bine luminată asupra propriilor sale interese, să devină mai echitabilă către noi, care reprezentăm în Orient ideile, cultura, instituțiile și interesele sale. Iar până atunci să ne inspirăm de la istoria noastră, care ne arată cum bătrânii noștri domnitori, în epocile critice, au preferat să sacrifice formele vane ale politicii externe, pentru a conserva fondul real al independenței lor naționale”.

La lucrările Camerei de revizuire au luat parte cele mai proeminente personalități ale timpului: V. Alecsandri, V. Conta, T. Maiorescu, P. P. Carp, Mandache Kostachi, G. Mârzescu, I. C. Negruzzi etc., toți conștienți de responsabilitatea pe care și-o asumă în fața națiunii prin hotărârea pe care o vor adopta.

În acele memorabile zile de grea luptă pentru apărarea intereselor naționale s-au conturat două curente, aparent contrare, dar care, în fond, urmăreau același țel. Primul dintre ele, susținut de Vasile Conta și de o seamă de alți bărbați, din rândul cărora îi semnalăm pe C. Ghica, E. Ghica, I. C. Negruzzi, P. Cazimir, C. Ciupercescu, N. Blaremburg și D. Rosetti-Tețcanu, respingea total ideea revizuirii. Cel de al doilea grup era pentru o revizuire condiționată, în sensul propunerii făcute de A. D. Holban, propunere prin care se urmărea atingerea următoarelor două obiective: prezervarea intereselor naționale și adoptarea unei atitudini de deferență față de Marile Puteri.

Propunerea formulată de A. D. Holban a fost îmbrățișată de Cameră și prezentată de G. Mârzescu, deputat de Iași, ales raportor al Comisiei însărcinate cu redactarea soluției de revizuire a articolului 7. Raportul a fost citit în ședința Camerei din 26 iunie 1879, membrii comisiei fiind cu toții de acord în susținerea următoarelor patru principii care au stat la baza sa: **1.** N-au existat și nu există în țară israeliți români, ci israeliți indigeni, adică

născuți neasimilați, nici prin limbă, nici prin moravuri și nici prin aspirațiuni, cu națiunea română. **2.** Împământenirea să se dea fiecărui străin, fără deosebire de credința religioasă, în mod individual și prin lege specială. **3.** Formele de naturalizare să facă parte integrantă din Constituție. **4.** Dreptul de a dobândi imobile rurale să fie un drept politic și nu civil.

Articolul 7 revizuit a fost votat de Adunarea Deputaților în ședința din 6 octombrie 1879, nu după cum au cerut Marile Puteri, ci după cum a voit România Mică. Au votat pentru proiect 132 de deputați contra 9 și s-au abținut 2. La Senat singurul care s-a pronunțat pentru nerevizuire a fost V. Alecsandri. Dar opoziția marelui poet era pur simbolică, deoarece toți senatorii erau de acord că singura soluție viabilă nu putea fi alta decât cea votată de Cameră. Și ca urmare proiectul de lege a fost votat fără nici o modificare și de Senat, la 13 octombrie 1879.

Legea de modificare a articolului 7 al Constituției a avut în vedere faptul că modificarea acestuia în sensul larg de a admite introducerea deodată, în masă, așa cum se ceruse prin Tratatul de la Berlin, a unui numeros element străin în corpul națiunii române, ar fi avut consecințe nefaste. Ca urmare, această lege a inclus în prevederile ei o serie de dispoziții restrictive, care făceau naturalizarea mai grea decât era în trecut, sub prevederile Codului Civil.

În primul alineat al legii se proclamă principiul că “Deosebirea de credințe religioase și confesiuni nu constituie în România o piedică spre a dobândi drepturile civile și politice, și a le exercita”. Apoi continuă:

I. Străinul, fără deosebire de religie, supus sau nesupus unei protecțiuni străine, poate dobândi împământenirea cu condițiile următoare:

a) va adresa guvernului cererea de naturalizare, în care va arăta capitalul ce posedă, profesiunea sau meseria ce exercită, și voința de a-și stabili domiciliul în România;

b) va locui, în urma acestei cereri, zece ani în țară și va dovedi prin faptele sale că este folositor ei.

II. Pot fi scutiți de stagi:

a) acei care vor fi adus în țară industrii, invențiuni utile, sau talente distinse, sau cari vor fi fondat aci stabilimente mari de comerț sau de industrie;

b) acei care, fiind născuți și crescuți în România din părinți stabiliți în țară, nu s-au bucurat nici unii, nici alții vreodată de vreo protecție străină;

c) acei care au servit sub drapel în timpul războiului pentru independență și care vor putea fi naturalizați în mod colectiv, după propunerea guvernului, printr-o singură lege și fără alte formalități.

III. Naturalizarea nu se poate acorda decât prin lege și în mod individual.

Ca un act de recunoaștere a meritelor celor care au participat la Războiul de Independență, 883 de evrei care serviseră în război, sub drapel, au fost, în mod excepțional, admiși în bloc ca cetățeni români cu drepturi depline.

Atitudinea demnă și curajoasă a opiniei publice românești și, îndeosebi, a făuritorilor Constituției de la 1866, dacă a adus un câștig mare țării, i-a dăunat, în schimb, foarte mult pe plan extern, asmuțind toată presa occidentală, subordonată intereselor evreiești, împotriva poporului român și a conducătorilor săi. În rândurile acestei prese evreii erau prezentați drept victime ale violențelor și fanatismului unui popor barbar, denaturând astfel, în mod intenționat, o problemă de ordin strict economic și social într-una de persecuție religioasă. Fără a greși, se poate spune că după 1866 poporul român va fi ținut, ca urmare a propagandei iudaice, într-o stare de continuă tensiune în relațiile sale cu Occidentul. Un cât de mic și neînsemnat incident, în care una din părți era un evreu, avea darul să pună în mișcare evreimea de pretutindeni și să facă să zbârnâie telegraful peste tot întinsul globului!

În sprijinul celor afirmate mai sus, următorul exemplu este de natură să ilustreze capacitatea nelimitată de a calomnia de care au dat dovadă evreii în raporturile lor cu țara care îi adăpostea și cu populația în mijlocul căreia trăiau. În primul număr al ziarului evreiesc *Egalitatea* din 1890, Elias Schwartzfeld, referindu-se la aplicarea ordonanțelor guvernului cu privire la vagabonzii evrei care bântuiau satele Moldovei, precum și la expulzarea a 10 evrei în Turcia, prin Galați, scria: "Situția evreilor în țară este excepțională, monstruoasă. Fie că ne îndreptăm ochii spre poziția lor socială sau politică, fie că ne aruncăm privirea spre interiorul comunităților, spectacolul este searbăd și dezgustător. Politicește, goana brutală din anii 60-70, nemiloasă și barbară, condusă de niște cinovnici neumani, cărora ocârmuirea le dase un harapnic în mână, izgoni bătrâni, femei și copii în toiul iernii de la vetrele lor, care, cu sbirii săi sălbateci, prindea oamenii cu arcanul în mijlocul ulițelor sub pretext de vagabondaj și-i îneca fără milă în valurile Dunărei bătrâne, ațâța revolte prin târguri spre a se arunca cu bătaie și cnut asupra unor nevinovați dezarmați, spre a le sparge ușile și geamurile, a le sfâșia sulurile legii, a răni de moarte pe unii și spre a osândi mai apoi pe victime - a luat, ce e drept, sfârșit". O înlănțuire de minciuni și calomnii grosolane ce se puteau tipări și difuza în țara noastră, unde, la acea dată, evreii își puteau permite totul!

În fond, nimic deosebit față de atitudinea pe care o au astăzi atât evreii din țară, cât și cei din Occident. De câte ori cineva își reamintește că ideologia comunistă a fost creată *de evrei*, dar *nu pentru evrei*, ci *pentru creștini*, de câte ori cineva amintește că mulți, foarte mulți dintre organizatorii și conducătorii aparatului de represiune, care a terorizat poporul român timp de o jumătate de veac și a săvârșit un adevărat genocid împotriva celor care s-au opus comunismului, au fost evrei, de câte ori cineva își ia inima în dinți și contestă cu indignare cifra pusă în sarcina poporului român din totalul victimelor holocaustului, de atâtea ori îndrăznețul este

înfierat ca antisemit. Și nu numai atât, dar Eminența Sa Șef-Rabinul Moses Rosen se supăra și-l reclama pe imprudent președintelui Iliescu, neuitând totodată să atragă atenția obștii românești că pentru astfel de pricini se poate să nu ni se acorde “clauza” și să fim șterși de pe lista cine știe căror ajutoare și binefaceri din Occident, care depind de cuminența noastră, dar și de bunăvoința Domniei Sale, ca și în trecut, când, în calitate de emisar al lui Nicolae Ceaușescu, pledase, cu succes, *cauza României comuniste* dincolo de Atlantic. Hotărât lucru, se pare că și astăzi, ca și în trecut, adevărului îi este sortit să fie “antisemit”!

Vox clamantis in deserto

Invazia masivă a evreilor în teritoriile locuite dintotdeauna de români, atât în provinciile României Mici, Moldova și Muntenia, dar și în Basarabia, Bucovina, Transilvania și Banat, i-a determinat pe numeroși politicieni și oameni de cultură din cea de a doua jumătate a secolului trecut să adopte o atitudine fermă față de “problema evreiască”, dezvăluind, fără ocolișuri, țelurile urmărite de această invazie și consecințele ei nefaste pentru ființa neamului românesc.

În acest sens, un document cu valoare istorică îl constituie răspunsul pe care, în iunie 1869, Mihail Kogălniceanu, în calitate de ministru de Interne, îl dă acuzațiilor aduse de guvernele occidentale și de propaganda proiudaică despre persecuțiile cu caracter religios care ar avea loc în România, împotriva evreilor.

“În România – afirmă Mihail Kogălniceanu – cestiunea evreilor nu este o cestiune religioasă; ea este o cestiune națională și totodată o cestiune economică.

În România jidovii nu constituiesc numai o comunitate religioasă deosebită; ei constituiesc în toată puterea cuvântului o naționalitate, străină de români prin origină, prin limbă, prin port, prin moravuri și chiar prin sentimente.

Nu este, prin urmare, la mijloc persecuțiune religioasă; căci de ar fi așa, israeliții ar întâmpina interdicțiunea în exercițiul cultului lor, ceea ce nu este. Sinagogele lor nu s-ar ridica libere

alătura de bisericile creștine. Învățământul lor religios, publicarea lor de cult, asemenea nu ar fi învoite.

Toți acei care au vizitat Principatele, și îndeosebi Moldova, s-au însăpăimântat de aspectul trist, spre a nu zice mai mult, ce-l înfățișează israeliții polonezi care împoporează orașele noastre. Când ei au cercetat mai în fond comerțul, industria și mediile de conviețuire a acestei mulțimi, acești călători s-au spăimântat și mai mult, căci au văzut că jidovii sunt consumatori fără a fi producători. Și că marea, și pot zice, singura și principala lor industrie, este debitul băuturilor...

...Eu nu am scos pe nici un evreu din domiciliul său pe simplul cuvânt că după toate legile țării israeliții din România nu au dreptul la domiciliu la sate...

...Eu am mărginit închirierea pe viitor de cărciumi și accisuri la israeliți, și mai în special, la cei ce se numesc Galițiani și Podoliani. Măsura aceasta este întemeiată pe Regulamentul Organic și pe legea votată de adunarea generală și sancționată de Domnul Mihail Sturza și pe care nici o lege posterioară n-a desființat-o până astăzi...

...În această situațiune nu un ministru, ci zece miniștri, succedându-se la putere, unul după altul, n-ar putea face altfel decât ceea ce am făcut eu și predecesorii mei.

Miniștri ai României, ai unei țări cu un regim constituțional, noi nu putem governa decât conform cu voința națiunii. Suntem datori a ține seama de trebuințele, de păsurile, și până la un oarecare punct și chiar de prejudițiile ei...

...Aceasta dovedește marea iritațiune din partea populațiunilor române, provenită din grele suferințe și din o legitimă îngrijire, căci este vocea unei națiuni ce se simte amenințată în naționalitatea sa și în interesele sale economice. Această voce o pot înăbuși, dar nu este permis nici unui ministru român, de orice partid ar fi, de a nu o asculta.

De aceea, nu de astăzi, ci de pururea, în tot timpul și sub toate regimurile, toți Domnii, toți bărbații de stat ai României, toți acei ce poartă un interes viu pentru țara lor, s-au preocupat de necesitatea de a opri exploatarea poporului român printr-un alt popor străin lui, prin jidovi.”

*(Din comunicarea Ministrului de Interne,
Mihail Kogălniceanu,
către Ministrul de Externe, în Iunie 1869,
privitor la chestiunea jidovească)*

Dar o adevărată explozie a sentimentului național, a dragostei de neam și de țară, s-a produs în anul 1879, ca reacțiune la obligația pe care Marile Puteri participante la Congresul de la Berlin au impus-o României Mici de a revizui articolul 7 din Constituție, deschizând porțile împământării evreilor.

Dintre numeroasele manifestări de indignare față de această silnicie la care Țara era supusă, am reținut, îndeosebi pentru actualitatea lui în condițiile de azi ale României, discursul rostit, în ședința Senatului din 7 octombrie 1879, de poetul Unirii, Vasile Alecsandri:

“Astăzi România se prezintă nouă cu istoria sa în mână pentru ca noi să înscriem pe paginile sale sau umilirea și pierderea neamului nostru, sau demnitatea și salvarea lui...”

...În prezența acestei situații, fără seamăn în analele istorice ale lumii, trebuie să știm a ne ridica cu inima și cu cugetul la înălțimea datoriei noastre, fără patimi, fără violențe, dar cu spirit liniștit, cu patriotism luminat și cu nobilul curajiu ce se cere de la oamenii chemați a decide de soarta țării lor...

...Ce este această nouă cumpănă? Ce este această nouă năvălire? Cine sunt năvălitorii, de unde vin, ce vreau? Și cine este noul Moisi, care-i conduce la noul pământ al făgăduinței, așezat de data aceasta pe malurile Dunării?

Ce sunt năvălitorii? Sunt un popor activ, inteligent, neobosit întru îndeplinirea misiunii sale; sunt adepții celui mai orb fanatism religios; cei mai exclusiviști din toți locuitorii pământului, cei mai neasimilabili cu celelalte popoare ale lumii...

...Ce vreau ei de la noi?

Să devină proprietari ai pământului acestui popor, iar din vechii stăpâni ai țării să facă niște iloți, precum sunt astăzi țărani din Galiția și din o parte a Bucovinei.

Țara e frumoasă, îmbelșugată; ea are orașe mari, drumuri de fier, instituții dezvoltate, și un popor cam neprevăzător, ca toate popoarele de viță latină... Ce este mai ușor decât a se substitui locuitorilor acestei țări și de a face din țara întreagă o proprietate izraelită?

Dacă este acesta planul năvălitorilor de astăzi, precum totul ne induce a o crede, el probează încă o dată spiritul întreprinzător al neamului israelit și, departe de a merita un blam, el e de natură a-i atrage lauda și admirarea oamenilor practici. Blamul s-ar cuveni nouă, Românilor, dacă prin nepăsarea noastră sau prin aplicarea unor fatale și absurde teorii umanitare, am da înșine o mână de ajutor la îndeplinirea acestui plan.

Blamul ar cădea pe capul nostru dacă, înșelați de aceleași teorii înțelese pe dos, sau dominați de o spaimă imaginară sub influența unor amenințări imaginare, am uita că patria românească este un depozit sacru încredințat nouă de părinții noștri, pentru ca să-l transmitem întreg și nepătat copiilor noștri...

...Ce ar zice țara întreagă, dacă i-am crea o asemenea situație în istorie? Ce ar zice Românul care s-a luptat voios pentru independența moșiei strămoșești?

Țara și-ar întoarce ochii cu durere de la noi. Românul ar zice: *Nu-mi mai cereți de astăzi înainte sângele meu, dacă acel sânge vărsat nu slujește decât la truncherea țării și la înjosirea demnității naționale!* Pentru aceste considerente, când astăzi

România vine cu istoria sa în mână pentru ca noi să înscriem pe paginile sale al nostru veto, eu rup pagina destinată pentru înscrierea umilirii țării, iar pe cealaltă pagină scriu cu inima mea: *demnitatea și salvarea ei!*"

Cu același prilej, filosoful Vasile Conta a ținut în Camera Deputaților o amplă cuvântare, din care reproducem următoarele pasaje:

"Noi dacă nu vom lupta în contra elementului jidovesc, vom pieri ca națiune.

Este recunoscut, de către chiar acei cari ne atacă azi, că cea dintâiu condiție pentru ca un Stat să poată exista și prospera este ca cetățenii acelu Stat să fie din aceeași rasă, din același sânge, și aceasta este ușor de înțeles. Mai întâiu indivizii de aceeași rasă se căsătoresc obișnuit numai între dâșșii; căci numai prin căsătorie între dâșșii se menține unitatea de rasă pentru toți acei indivizi; apoi căsătoria dă naștere la sentimentele de familie, care sunt legăturile cele mai puternice și cele mai durabile din câte leagă vreodată pe indivizi între dâșșii; și când ținem seama că aceste legături de familie se întind dela individ la individ până când cuprind întregul popor al unui Stat, sunt atrași unul către altul prin un sentiment general de iubire, prin aceea ce se numește *simpatia de rasă*. Mai mult decât atât. Dacă ținem seama că același sânge curge în vinele tuturor membrilor unui popor, înțelegem că toți acești membri vor avea, prin efectul eredității, cam aceleași sentimente, cam aceleași tendințe, și chiar cam aceleași idei; așa încât la vreme de nevoie, la ocaziuni mari, inima tuturor va bate în același fel, mintea tuturor va adopta aceeași opinie, acțiunea tuturor va urmări același scop; cu alte cuvinte, națiunea care va fi de o singură rasă va avea un singur centru de gravitate; și Statul care va fi format din o astfel de națiune, acela și numai acela va fi în cele mai bune condiții de tărie, de trăinicie și de progres. Prin urmare, după cerințele chiar ale ființei, cea dintâiu condițiune pentru existența

unui Stat este ca poporul să fie din aceeași rasă. Ei bine, acest adevăr este acela pe care se bazează principiul naționalităților, de care se face atâta vorbă în lumea civilizată. Acest principiu al naționalităților, se înțelege că nu se raportă decât la rasă, și nicidecum la ceea ce se numește «supușii aceluiași Stat, fără deosebire de rasă», căci atunci principiul n-ar mai avea nici o aplicare. Ei bine, acest principiu este atât de adânc înrădăcinat astăzi în conștiința tuturor oamenilor, fie oameni de Stat, fie simpli cetățeni, încât astăzi toate constituirile și toate reconstituirile de State nu se mai fac în lumea civilizată decât după principiul naționalităților. Apoi să nu se mai zică atunci, de către publiciștii evrei sau evreofili, că baza Statului ar fi numai simplu interes material comun al cetățenilor, fiindcă vedem din contră că tocmai veacul nostru este acel care a dat naștere principiului naționalităților, tocmai principiul acesta prevalează astăzi din ce în ce mai mult...

Este adevărat că aceasta nu împiedică admiterea străinilor la cetățenia unui Stat, dar cu o condițiune: ca acei străini să se contopească în națiunea dominantă; cu alte cuvinte, să se amestece cu totul, așa încât, la urma urmei, să rămâie în Stat tot unul și același sânge.

Aceastea sunt singurele principii științifice ale naturalizațiunii. Așadar, pentru ca naturalizarea să fie folositoare, rațională și conformă cu știința, ea nu trebuie acordată decât acelor străini care se contopesc, sau se dispun a se contopi, prin căsătorie cu indigeni. Altmintrelea, înțelegeți bine că dacă s-ar acorda cetățenia la indivizi cari nu au aplicarea, și nici nu o pot avea, de a se contopi în sângele rasei dominante, atunci ar fi a expune cea țară la o luptă perpetuă între tendințe contrare.

Nu zic că nu se poate ca diferitele rase ce ar exista într-o țară să aibă câteodată un sens comun, ca tendințele ereditare ale uneia să fie deopotrivă favorizate, ca și tendințele ereditare ale alteia, de aceleași împrejurări. Cât timp această stare de lucruri ar

dura, împământeniți și pământeni ar trăi negreșit în pace. Dar împrejurările se schimbă și cu ele se poate schimba și interesul diferitelor rase; și dacă nu astăzi, mâine; dacă nu mâine, poimâne, tendințele împământeniților se vor găsi în conflict cu tendințele pământenilor, și atunci interesul unora nu se va mai împăca cu interesul celorlalți, și atunci interesele unora nu vor putea fi satisfăcute fără sacrificiile intereselor celorlalți; și atunci va fi lupta de existență între o rasă și alta, vor fi lupte înverșunate, care nu vor putea fi terminate decât sau prin disolvarea completă a Statului, sau când una din rase va fi zdrobită cu totul, pentru a rămâne iarăși o singură rasă dominantă în Stat... Ei bine, istoria noastră națională și experiențele de toată ziua ne-au dovedit și ne dovedesc că, dintre toți străinii care vin la noi, Turcii și mai cu seamă Jidanii sunt aceia care nu se amestecă niciodată cu noi prin căsătorie, pe când ceilalți străini: Ruși, Greci, Italieni, Germani, se amestecă cu noi prin căsătorie și se contopesc cu noi, dacă nu la întâia generațiune, la a doua sau la a treia, dar, în fine, vine un timp când nu mai este nici o deosebire între acești străini și noi, nici în privința sângelui, nici în privința iubirii de patrie. Nu tot așa este și cu Jidanii...

Oricum s-ar pune chestiunea, oricum s-ar interpreta, noi, dacă nu vom lupta în contra elementului jidovesc, vom pieri ca națiune."

Remarcabil, în această ordine de idei, este momentul de trezire al lui Ion Heliade-Rădulescu care, cum menționează Nicolae Iorga în *Istoria Evreilor în Țările noastre*, scrisese pe steagul tricolor al Revoluției de la 1848: "Emancipare Israelitilor". Zece ani mai târziu, în capitolul intitulat "Israeliti și Jidanii" din *Echilibrul între antitheze sau spiritul și materia*, Ion Heliade-Rădulescu scria: "Nu vedeți Dumneavoastră că Tărtanii din Englitera și Franța nu cer drepturi de cetățeni în România, ci privilegii, supremația, voind a fonda o aristocrație a banilor, a Vițelului de Aur? Cer ceea ce noi nu putem da până la ultimul Român... Pentru

binele ce le dorim și le-am dorit, în numele regenerării popoarelor și însuși a Evreilor pe pământul Palestinei, îi plângem de pietate și le dăm tot sfatul ce le poate da un creștin, - gelos de mântuirea umanității întregi, prin rănile lui Christ, ce din înălțimea Crucii ieartă pe înșiși călăii săi, - să nu cumva să încerce la una ca aceasta și nici să nu cuteze nici a cugeta, necum a pretinde ceva în această epocă de agitație provocată de îngerii Satanei ce i-a indus în tentațiune, să nu cerce la una ca aceasta, că Dumnezeu știe unde vor ajunge Românii în legitima lor și cea mai sacră din toate urgiile, apărându-și drepturile lor ca orice națiune ce își are instinctul de conservare!”

Dezvăluind adevărata față a raporturilor dintre intrușii evrei și populația românească autohtonă, istoricul A. D. Xenopol scria în 1902, în studiul *La question israélite en Roumanie*, următoarele:

“Dacă un Român s-ar hotărî să deschidă o prăvălie, nici un Jidan nu-i va trece pragul, fiind astfel ocolit de o clientelă numeroasă, în timp ce Românii nu se opresc deloc de a cumpăra de la Jidani. Se înțelege dar că, chiar fără cartelarea prețurilor, rezistența negustorului și meseriașului român poate fi înfrântă.

Niciodată un Jidan nu va primi în întreprinderea sa un Român dacă acesta din urmă ar putea să învețe de la el câte ceva; căci Românii nu sunt primiți în casele jidovești decât ca slugi sau ca hamali. Acest sistem de exclusivism persistă cu toată puterea. Nu se află, în ateliere sau prăvălii ale Jidanilor, care au înțesat Moldova de la un capăt la altul, nici un singur Creștin sau Român ca ucenic, lucrător, contramaistru, contabil, casier, vânzător.

Jidanii practică deci față de Români exclusivismul economic cel mai riguros și nu pot renunța la el, căci le este prescris de însăși religia lor”.

Vom încheia această prezentare a stării de spirit de care erau animați intelectualii patrioți din cea de a doua jumătate a

secolului trecut cu cuvintele lui Mihai Eminescu privitoare la “Chestiunea israelită”:

“Dacă astăzi, când n-au plenitudinea drepturilor civile și nici pe cele politice, au pus mâna pe tot negoțul și pe toată industria mică din Moldova, dacă astăzi se lăfăiesc înspăimântător asupra șesului românesc, dacă astăzi se încuibă în vatra harnicilor olteni, ce va fi mâine, când vor avea drepturi egale, când vor avea putința de a-și zice Români, când vor avea înscris în legi dreptul formal că patria aceasta este a lor deopotrivă cu noi!

Prin ce muncă sau sacrificii și-au câștigat dreptul de a aspira la egalitate cu cetățenii români! Ei au luptat cu Turcii, Tătarii, Polonii și Ungurii? Lor le-au pus Turcii, când au înfrânt tratatele vechi, capul în poale? Prin munca lor s-a ridicat vaza acestei țări, s-a dezgropat din învăluirile trecutului această limbă? Prin unul din ei și-a câștigat neamul românesc dreptul la soare?”.

Din păcate, în ciuda numelor de prestigiu ale personalităților care s-au străduit să atragă atenția asupra primejdiei reprezentate de invazia evreilor și de pătrunderea lor atât în principalele domenii economice, cât și în viața spirituală, glasul acestora nu a avut ecoul scontat, răsunând mai mult în pustiu. Raporturile care se vor stabili, în această perioadă, între români și evrei vor fi din cele mai ciudate. În timp ce românii vor apăra ființa Națiunii și a Statului cu atitudini din cele mai binevoitoare față de evrei, aceștia se vor organiza metodic, ducând o luptă pe viață și pe moarte pentru a subjuga populația băștinașă. O luptă în care, în multe privințe, românii au fost înfrânți, așa cum ne vom strădui să dovedim, prin cifre și fapte, în capitolul următor.

Situția în agricultură (fapte și cifre)

Evreii au înțeles valoarea extraordinară a exploatării terenurilor agricole și, deși au disprețuit agricultura ca îndeletnicire pe care să o practice cu brațele, nu au prețuit să-și întindă tentaculele și în acest domeniu al economiei naționale, prin intermediul arenzilor.

Legislația din România Mică interzicea evreilor să posedă imobile rurale, dar nu le interzicea să devină arendași ai terenurilor agricole. Și astfel, pe această cale indirectă, evreii au reușit să devină, dacă nu proprietari de drept, proprietarii *de fapt* ai unor întinse suprafețe de terenuri agricole.

Arendașii evrei sau "cămătarii de pământ", cum îi denumește Dr. G. D. Creangă în lucrarea sa *Situția arendașilor față de chestiunea țărănească*, erau organizați în trusturi, încurajate într-o mare măsură din afara țării, de unde consorții iudaice le puneau la dispoziție capitalul necesar pentru a putea pătrunde masiv în agricultură. Am fi însă nedrepti dacă am trece cu vederea contribuția pe care și-au adus-o o parte din boierii autohtoni, proprietari de moșii, la reușita arendașilor evrei. Preferând o viață de trândăvie și huzur la oraș sau în străinătate, acești boieri își arendau moșiile trusturilor evreiești. Acestea le exploatau apoi

după cele mai neomenoase metode de exploatare capitalistă cunoscute la sfârșitul secolului trecut, utilizând ca mână de lucru țărani lipsiți de pământ. Și la această condamnabilă practică de a-și arenda proprietățile agricole trusturilor evreiești s-au pretat, din păcate, nu numai persoane particulare, ci și așezăminte de binefacere, ba chiar și statul, așa cum a procedat acesta de pe urmă cu cele 28.000 de pogoane ale domeniului Jegălia. Dar nu numai atât. Prin interpuși, de obicei oameni politici veroși sau proprietari dornici de câștiguri ușoare, trusturile evreiești cumpărau moșii pe care apoi le arendau de la proprietarii lor nominali pe o durată de 99 de ani.

La începutul anului 1907, în România Mică, arendașii evrei atingeau cifra de 915, având o suprafață arendată de 1.113.147 ha, în afara pădurilor. Din rândul lor, câteva nume necunoscute până atunci, deveniseră deja celebre: Gostimer la Botoșani, Gutman la Roman, Juster și Mendel la Brăila etc., în fruntea lor găsindu-se "dinastia Fischer" cu cei cinci membri ai ei: Marcu-Mochi, Calman, Froim, Scholl și Avram.

Oferind prețuri mult mai mari decât cele practicate până atunci, trusturile evreiești urmăreau un plan bine chibzuit - acela de a distruge inventarul de proprietate al boierului care arenda. Odată atins acest obiectiv, în cele mai multe cazuri, proprietarul nu mai era capabil să refacă inventarul necesar exploatării eficiente a proprietății și, ca urmare, era nevoit să-și arendeze mai departe moșia trustului, de data aceasta, însă, la prețurile impuse de arendaș.

Odată devenit stăpânul de fapt al moșiei, arendașul evreu subarenda țărănilor din satele de pe moșie o parte din terenuri la prețuri de patru ori mai mari decât cele pe care trustul îl plătea boierului. Restul terenurilor le lucra direct, exploatănd necruțător munca țărănilor nevoiași. "Când aceștia reacționau - spune Dr. G. D. Creangă, în lucrarea citată mai sus - arendașul evreu, ca Mochi Fischer, aducea muncitori manuali din Bucovina". Și tot în această

ordine de idei, I. C. Atanasiu, în lucrarea *Spovedania unui vlăstar al veacului XIX*, descrie astfel situația țăranilor de pe moșiile arendate de evrei: "La toate aceste învoieli agricole lăsate la bunul plac al trustului se adăugau alte metode de spoliere. Țăranul, muncitor sau subarendăș, era obligat să-și procure toate cele de trebuință de la prăvăliile trustului, conduse de evrei și vândute la prețuri samavolnice - brutării, măcelării, băcănii și mărunțișuri, mori, grădini de zarzavat etc. Ba, pe feuda lui Fischer circula o monedă a seniorului și nu moneda națională... Pentru a adăpa vita la iazul evreului, ca și pentru lut, se plătea evreului taxă..." Și pentru ca să nu subziste bănuiala că citatele de mai sus fac parte din "arsenalul calomniilor antisemite", să amintim că, în 1906, C. Stere, care numai de antisemitism nu poate fi suspectat, a publicat în *Viața românească* un articol intitulat "Fischerland". Dar iată cum evocă Pamfil Șeicaru apariția aceluși articol în broșura *Un singuratec: C. Stere*, apărută în 1956 la Editură "Carpații" din Madrid:

"În 1906 [C. Stere - n.n.] a publicat în *Viața românească* un articol care a avut un mare răsunet «Fischerland», denunțând trusturile arendărești. Aducea o documentare strivitoare, realitatea exploatării țăranilor prin învoieli agricole de tip colonial era prezentată în cifre a căror elocvență înlătura orice încercare de apărare a unui regim neomenos. «Siberianul», «nihilistul» turbura digestia unei întregi clase de *beati possidentes*. Nu era nevoie de o mare imaginație ca să vezi conturându-se printre cifrele statisticilor chipurile crispate de ură ale țăranilor și să întrezărești flăcările revoluției mistuind conacele marilor proprietari. Articolul apărea ca sborul unei păsări anunțătoare de furtună".

Situația cea mai tragică era în Moldova. În anul 1903 peste 20% din suprafața cultivabilă a județului Dorohoi și peste 25% din acea a județului Botoșani se găsea în mâinile trustului. În anul 1904, 76 de moșii în întindere de 238.000 ha erau arendate de evrei.

Singură familia Fischer stăpânea în 1905 - după interpelarea lui D. Sturza, adresată la 6 martie 1907 guvernului conservator - o întindere de 159.334 ha arendate de la particulari, de la Stat, Casa Școalelor, Eforia Sf. Spiridon și de la societăți de asigurare. "Acum trei ani (1904) - interpela șeful partidului liberal - trustul stăpânea suprafața unuia din cele trei județe mai mici. Astăzi (1907), el dispune de întinderea unuia dintre cele cinci județe mijlocii".

Disponând de capitaluri imense, trusturile evreiești au trecut în 1906 dincolo de Milcov, arendând moșii în județele Brăila, Ialomița și Dâmbovița, pe care le vor exploata după aceleași practici pe care le experimentaseră în Moldova.

În celelalte provincii din teritoriul românesc, Bucovina, Transilvania și Basarabia, procesul de pătrundere al evreilor în agricultură nu a fost mai puțin intens.

În Bucovina, aflată sub stăpânire austriacă, evreii reușiseră în 1867 să se bucure de dreptul civil de a cumpăra moșii. Dacă, în virtutea acestui drept, în 1870 posedau numai 2,22% din pământuri, în 1880 stăpâneau deja 7,14% în 1890 14,76% iar în 1900 18,40%. În aceste cifre nu sunt însă cuprinse pământurile ipotecate la evrei și asupra cărora nu puteau deveni stăpâni decât ei, pe calea cumpărării. Ca urmare a mării suprafețe de pământ pe care o posedau, evreii au ajuns în 1890 să aibă 31 de electori dintre reprezentanții mării proprietăți, adică 20% din totalul electorilor. Și poate că lucrurile ar fi putut lua o întorsătură mai tragică dacă nu exista *Fondul Bisericesc Bucovinean*, care deținea aproape 30% din totalul pământurilor, suprafață integral inalienabilă. În schimb, nu existau măsuri restrictive pentru ca țăranul bucovinean să nu-și poată înstrăina bucata de pământ pe care o posedea, așa cum era prevăzut în articolul 7 din Legea Rurală din 1864 din Vechiul Regat. Până la decretarea legii contra cametei în Bucovina, evreul, prin camătă, putea cumpăra, pe nimic, pământurile țăranului român și rutean.

În ultimele decenii ale secolului XIX se înregistrează o puternică pătrundere evreiască în satele Maramureșului, unde s-au putut vedea, în scurt timp, consecințele cametei și ale speculei. Ca o ciudățenie față de modul de viață tradițional al evreilor, T. Moraru, în lucrarea *Oieritul Evreilor Maramureșeni*, apărută la Cluj în 1939, relatează că evreii au început să se ocupe cu păstoritul, au cumpărat munți de la românii încurcați în socotelile birturilor și prăvăliilor evreiești, iar ceea ce nu au putut cumpăra, au arendat.

Un fenomen asemănător s-a petrecut cu proprietatea agricolă. În Maramureș, din 80 de familii care înainte de 1848 reprezentau nobilimea proprietară de pământ, au dispărut 51, iar în Bihor, din 152 au dispărut 105. proprietățile tuturor acestora intrând în mâinile evreiești. De altfel, această aviditate a evreilor de a pune stăpânire pe cât mai multe proprietăți agricole s-a manifestat pe tot întinsul Imperiului Hasburgic. În Ungaria, cel puțin un milion de jugăre cadastrăse de cel mai bun pământ a devenit evreiesc. În Austria, când după 1862 li s-a acordat evreilor dreptul de a deveni proprietari de pământ, numai familia Rothschild a cumpărat în Boemia o pătrime din terenurile aparținând celor 6 familii nobile mai vechi din țară, ajungând ca la 1890 să posede în această provincie de patru ori mai mult pământ decât familia imperială. De la 1870, evreii arendau în Ardeal tot ce se putea arenda și nu tolerau nici o concurență în domeniul agricol.

În Basarabia, evreii au început să fie colonizați la începutul deceniului al șaselea al secolului trecut. De altfel, Basarabia a devenit, sub stăpânirea rusească, un vast câmp de colonizări cu populații diferite. După monografia *Basarabia*, apărută la Moscova în 1903, evreii au fost colonizați în județele Hotin, Soroca, Bălți, Orhei. Chișinău și Tighina, formând 17 colonii. Conform cercetărilor făcute de I. C. Băicoianu pentru perioada ulterioară, numărul coloniilor evreiești a atins, spre 1918, cifra de două sute, colonizarea

în Basarabia fiind încurajată cu credite cu dobândă mică, între 1-2,5%, puse la dispoziția evreilor de marea fundație evreiască J. C. A. Dar, deși aceste credite avantajoase aveau rostul de a-i îndemna spre agricultură, evreii din Basarabia au preferat să se ocupe cu specula, comerțul și camăta. În această postură vor intra în structura demografică a populației României Mari în 1918.

În încheiere, vom cita un document de o importanță deosebită, referitor la motivația de profunzime care i-a determinat pe evrei să se angajeze cu toată energia în agricultură. În anul 1896, rabinul savant Reichhorn din Praga recomandă conaționalilor săi: "În numele justiției sociale și a egalității, vom împărți marea proprietate la țărani, care, fiind lipsiți de mijloacele de exploatare, se vor adresa nouă, devenind datornicii noștri, iar capitalurile noastre făcându-se stăpâne, noi vom fi marii proprietari și puterea va fi a noastră" (documentul a fost descoperit de naționaliștii spanioli în sinagoga din Madrid și publicat în presa italiană din 8 octombrie 1938). Și astfel ajungem să înțelegem contribuția trusturilor evreiești la pregătirea răscoalei țărănești izbucnite în februarie 1907 tocmai pe moșiile din nordul Moldovei arendate de evrei, de unde apoi s-a întins peste tot cuprinsul țării, turburări care ne-au costat atâtea distrugerii, dar mai ales pierderea vieții a mii de țărani, singurii rămași nepedepsiți fiind adevărații provocatori.

Dar vinovăția pentru Răscoala din 1907 nu trebuie pusă numai în seama evreilor. În poate mai mare măsură sunt vinovați de tragicele evenimente de acum 90 de ani boierii desțerați, proprietari de moșii, care, din lăcomie, arendau evreilor totul, chiar și bisericile din satele aflate pe moșiile arendate, dreptcredincioșii români trebuind astfel să plătească arendașului evreu nu numai băutura otăvită pe care i-o vindea în cârciumă, ci și bucuria de a se închina lui Dumnezeu.

Comerțul și meșteșugurile (fapte și cifre)

În perioada pe care o analizăm – România Mică – evreii au reușit să pătrundă în comerț și în activitatea meșteșugărească într-o astfel de măsură încât amenințau, prin număr, dar și prin concurență neloială, să-i înlăture din viața economică pe comercianții și meseriașii autohtoni. Încă din deceniul al șaptelea al secolului trecut, 78% din negustori și meseriași din capitala Moldovei erau evrei. Toate măcelăriile și brutăriile, precum și o mare parte din băcăniile din Iași erau în mâini evreiești, “încât - remarca un călător francez din acel timp - evreii ar putea, cu ușurință, să înfometeze orașul, dacă ar declara grevă”.

Spre sfârșitul secolului al XIX-lea, iudaizarea unor centre urbane și rurale din Moldova era fapt împlinit. Existau în această provincie târguri unde, în afară de jandarmi și reprezentanții administrației, toată populația era evreiască.

Pentru o completă înțelegere a procesului de iudaizare a provinciilor românești, trebuie urmărite, în paralel, două aspecte. Mai întâi, continua invazie din afara hotarelor țării și apoi excendentul de nașteri față de morți la populația evreiască deja stabilită în România, acest al doilea aspect fiind la fel de primejdios pentru ființa neamului românesc ca și primul, dacă nu chiar mai primejdios.

În cea de a doua jumătate a secolului XIX, se poate afirma

fără exagerare că Iașii erau pe cale de completă iudaizare. Deja în 1860, capitala Moldovei număra 3.212 negustori evrei față de numai 470 creștini, în timp ce cu treizeci de ani în urmă, pe Ulița Mare a orașului, nu exista decât un singur negustor evreu. În același an, 1860, în Iași erau 3.721 de meseriași evrei față de 1492 creștini, cifră în care, pe lângă români, în numărul creștinilor sunt incluși și 278 de supuși străini, precum și 171 de țigani.

În anul 1900, conform datelor statistice publicate în Monitorul Oficial din 14 decembrie, la Iași trăiau 39.441 evrei - 50,90% din totalul populației, câtă vreme românii numărau numai 35.645 de suflete, adică o proporție de 45%, restul fiind străini de alte naționalități.

În anul 1912, după datele consemnate de L. Colescu în studiul *La population de religion mosaïque en Roumanie* (1913), populația din patru târguri moldovenești era majoritar evreiască: Herța (66,37%), Mihăileni (62,37%), Hârlău (56,40%) și Fălțiceni (53,34%); iar în nouă orașe (Dorohoi, Botoșani, Panciu, Bacău, Piatra, Tg. Frumos, Tg. Neamț, Vaslui și Roman) populația evreiască se apropia de 50%.

Conform statisticilor publicate de scriitorul și istoricul Radu Rosetti, în lucrările semnate cu pseudonimul Verax, *La roumanie et les juifs*, Buc., 1903, și *Rumania and the Jews*, Buc., 1904, situația pieții comerciale din Moldova se oglindește în următoarele cifre. În anul 1887, în această provincie existau de abia 6.210 firme comerciale românești, față de 10.912 evreiești. În anul următor, 1888, evreii patentari sunt în număr de 14.387, față de 13.075 creștini, în această cifră fiind incluși și deținătorii de patente de alte naționalități. În anul 1900 sunt înregistrate 17.820 firme evreiești, față de 15.039 firme deținute de creștini. În anul 1901, firmele evreiești sunt în număr de 16.441, față de 14.393 firme patronate de creștini.

Situația în activitatea meșteșugărească nu este mult

deosebită de situația din comerț. Aceeași sursă (Radu Rosetti) indică, pentru anul 1902, că în cele 13 capitale de județ ale Moldovei, din totalul de 27.273 de meșteșugari înregistrați, 12.426 erau evrei, adică 46%.

Ca și în agricultură, după ce au obținut pozițiile dominante în comerț și meșteșuguri în Moldova, evreii încep asaltul asupra Munteniei, unde, în scurt timp, vor înregistra succese importante. Bineînțeles că obiectivul principal care le va polariza interesul a fost Bucureștiul, capitala Țării, dar infiltrarea se va întinde în toate centrele urbane, până în cele mai îndepărtate colțuri ale Olteniei.

Localizat în timp, momentul în care se declanșează invazia asupra Bucureștilor este anul 1862, când orașul devine capitala Țării și, ca urmare, centrul cultural, politic și economic al Principatelor Unite. Moldova, sufocată de atâta evreime, devenise cu totul neîncăpătoare, așa că iureșul spre provincia de dincolo de Milcov merita toate străduințele.

La început, noilor veniți le-a fost destul de greu, întrucât se izbeau de elemente dârze, pricepute în negoț și meserii. Dar greul a durat numai până când au reușit să pună mâna pe câteva capete de pod. La această acțiune le-au fost de mare ajutor micile colonii evreiești, alcătuite din evrei sefarzi, sosiți în Țara Românească din Imperiul Otoman cu mult înaintea invaziei evreilor askenazi, proveniți din Imperiul Hasburgic și din Rusia.

Și, în felul acesta, noii veniți, în conlucrare cu cei vechi, au reușit, înainte de 1878, să constituie aproape o treime din numărul breslașilor din București. Din cele 27.110 suflete cât numărău breslele (7.024 capi de familii și membrii acestora), 16.299 erau ortodocși și 8.617 evrei. În opera sa cu caracter social și politic, Mihai Eminescu remarcă prezența covârșitoare a evreilor în meseriile rentabile, pe când românii le rămâneau meseriile ostenitoare și puțin rentabile: muncitori cu ziua, dulgheri și dogari, fierari și potcovari, rotari, sacagii, zidari, cavafi etc. În comerț,

dețineau, de asemenea, majorități zdrobitoare, ca bancheri și zarafi, ca samsari și comisionari, ca arendași și antreprenori, bijutieri și giuvaergii, ca hăinari, ca marchitani și mănușari, ca geamgii și comercianți de mobile. "S-a dus negoțul românesc de pe vremuri - scria cu multă amărăciune marele istoric N. Iorga, vorbind de negustorii bucureșteni - care își făcea auzit glasul încă pe vremea lui Cuza Vodă, fiindcă s-au învârstat elementele de adunătură, în astfel de măsură, încât, în timpul marilor serbări jidovești din Septembrie, mai toate obloanele din Lipscani erau lăsate". Și ceva mai departe: "Vechii noștri negustori arar mai vizitează teatrele cu locuri prea scumpe pentru punga lor și sunt înlocuiți de străini înlesniți cu bani, mai ales evrei" (Nicolae Iorga, *Istoria Bucureștilor*).

Din *Anuarul General al României* pe 1896-97 desprindem următoarea situație pentru centrul comercial al Capitalei. Pe strada Lipscani, din 151 firme, 89 sunt evreiești; pe Gabroveni, din 60 de prăvălii 32 sunt evreiești; pe Calea Moșilor, din 1.102 de firme, 346 sunt evreiești; pe strada Șelari, din 68 de firme, 50 au proprietari evrei; pe Calea Victoriei, din 524 firme, 115 sunt evreiești; pe strada Carol, din 263 de firme, 128 sunt evreiești.

Și penetrarea evreilor în viața comercială a Munteniei nu se limitează numai la București. În orașele capitale de județ, acolo unde până la 1852 prența unui negustor evreu era o raritate, în anul 1899 statisticile consemnează existența a 1.167 firme evreiești față de 5.181 românești și 1.775 străine.

În continuare, să dăm câteva date care lămuresc poziția pe care o ocupau evreii în Vechiul Regat, luat în totalitate. Conform datelor statistice din 1887, numărul patentarilor din România era de 86.292, dintre care 58.291 români, 9.865 străini și 18.135 evrei. Pentru anul 1901 sunt înregistrate următoarele cifre: 68.802 firme românești, față de 10.966 străine și 20.515 evreiești. În anul 1904, la un total de 96.937 comercianți și meseriași, 21.194 erau evrei - 13.955 în comunele urbane și 7.239 în cele rurale; 13.685 erau

străini - 8.142 în comunele urbane și 4.543 în comunele rurale; 62.058 erau români - 18.862 în orașe și 43.198 în sate.

Aceeași masivă invazie evreiască în viața comercială se înregistrează și în provinciile care în timpul României Mici se găseau sub stăpânire străină.

În Basarabia invazia s-a produs pe două căi; una, cea obișnuită, prin scurgeri din Rusia, Polonia și Podolia, iar a doua, organizată de autoritățile țariste, prin colonizări agricole evreiești. Din păcate, pentru această provincie, nu posedăm date statistice din care să rezulte proporția evreilor în comerț și în activitatea meșteșugărească. Putem însă deduce preponderența lor în aceste domenii de activitate, ținând seama de proporția în care populau orașele și târgurile și de refuzul lor de a se transforma în agricultori, așa cum doreau autoritățile care i-au colonizat în această provincie, prezența lor aici având rostul de a dilua, ca și colonizările masive cu rusofoni, covârșitoarea majoritate a populației băștinașe, la data când provincia lui Ștefan cel Mare a fost transformată în gubernie rusească. Iată cifrele în acest context:

- Orașul Hotin, la un total de 31.800 locuitori, număra 12.000 evrei și de abia 4.500 români;
- Orașul Orhei, la un total de 14.800 locuitori, număra 7.000 evrei și de abia 5.000 români;
- Orașul Tighina, la un total de 35.400 locuitori, număra 8.000 evrei și 10.000 români;
- Târgul Călărași, la un total de 2.345 locuitori, număra 1.028 evrei;
- Chișinăul, la un total de 131.000 locuitori, număra 60.000 evrei și 71.000 alte naționalități.

Cât privește coloniile agricole, unde numai agricultura nu se făcea, acestea s-au dezmembrat la scurt timp după înființare, evreii aciundu-se în orașe și târguri, pentru a se îndeletnici cu negoțul.

Situația din Bucovina este mai dramatică decât cea din Basarabia. Conform datelor furnizate de *Statistische Monatschrift*, Viena, 1891, în perioada 1868-1881, populația evreiască din această provincie a crescut cu 41,10%, pe când sporul celorlalte naționalități numai cu 7,84%.

Conform datelor furnizate de I. E. Torouțiu în *Poporația și clasele sociale din Bucovina*, Buc. 1916, situația în anul 1910 era cum nu se poate mai întristătoare:

	Evrei	Români	
Gura Humorului	număra 2050	la 708	dintotalul de 5257
Rădăuți	" 5940	" 4445	" 16604
Siret	" 3178	" 715	" 7815
Storojineț	" 3453	" 3039	" 10266
Suceava	" 4200	" 3667	" 11314
Câmpulung	" 1577	" 5574	" 8726
Sadagura	" 3410	" 14	" 4439

Negustorii bucovineni atingeau un total de 10.312. Din aceștia, 444 erau români, 1.226 străini și 8.642 evrei. Acești 8.642 neguțatori evrei care se ocupau cu negoțul de lemne, bere, fier, galanterie, grâne, păcură, petrol lampant, piele, fructe, aveau la dispoziție o populație creștină de 692.800 suflete care trudea pentru bunăstarea a 102.919 evrei.

În Ardeal situația începe să devină dramatică odată cu anul 1867, când se încheie pactul dualist și Ungaria autonomă devine în cadrul Imperiului Habsburgic. Aici, ca și în Banat, în toate târgurile și orașele, dacă erau, până la această dată, câteva mii de evrei. Propriu-zis până la revoluția din 1848, în tot Ardealul, erau abia 15.573 evrei. Imediat însă după încheierea pactului dualist, când evreii încep să se bucure de drepturi, în principal de dreptul de a se așeza în orașe, numărul lor crește, ajungând în 1870 la 24.842.

Orașele, târgurile și, în cele din urmă, satele încep să-i cunoască și să prindă o tentă evreiască. Oradea Mare număra, sub domnia lui Iosif II, foarte puțini evrei și nu aveau voie să locuiască decât în cartierul Catanavaros și să circule numai până la apusul soarelui. Odată cu 1848 ei câștigă deplină libertate de a se așeza în oraș și de a cumpăra proprietăți. Curând numărul lor va depăși 10.000, cucerind poziții dominante în comerț, industria mare, finanțe - poziții pe care, altădată, le aveau în mâinile lor macedo-românii. În 1880, în Făgăraș, apar firme evreiești, iar în 1913 rămăseseră acolo doar 90 de meseriași - patroni și ajutoare - și 5 firme comerciale deținute de români. Aradul număra în 1867, 3.710 evrei, iar în tot comitatul erau 6.910. În 1871 numărul lor crescuse într-atât încât erau în stare să aleagă deputat pe fiul rabinului, iar în 1894 aveau deja 40 de consilieri. O situație asemănătoare este la Brașov. Tot negoțul mare este în mâinile lor, librăriile, tipografiile, băncile mari, birourile de avocatură, în toate aceste domenii devin majoritari. Alungați din Rusia, ei se așază în valuri în cetate, negustorii români retrăgându-se de pe piață. Sprijiniți de unguri, evreii vor participa la războiul de de-naționalizare pe care statul maghiar l-a dus, cu îndârjire, împotriva națiunii române.

Presa evreiască

Presa evreiască din România Mică prezintă o sumă de caracteristici care mai de care mai interesante. Ziarele evreiești, mai toate, au avut o viață scurtă. Apar și dispar repede, ca mai târziu să reapară cu o altă conducere. Unele sunt scrise în două limbi: în românește și franțuzește, sau în românește și idiș. Altele sunt scrise numai în românește, dar limba folosită este un jargon ciudat, o românească discutabilă, departe de limba literară. Titlurile acestor publicații oglindesc interesele și obiectivele urmărite de evrei: *Fraternitatea, Egalitatea, Dreptatea, Vocea dreptății, Lumina, Înainte, Răsăritul, Aurora* etc. Subtitlurile lor le recomandă, de obicei, ca publicații enciclopedice, de pildă: "Organ politic, literar, artistic, financiar, industrial, comercial, etc.". Unele din aceste ziare și reviste sunt axate pe propaganda emigrării în Palestina, altele caută să-i convingă pe evrei să emigreze în America, iar câteva, așa cum a fost *Lumina* de la Iași, condusă de Braunstein-Brănișteanu, îi îndeamnă să rămână pe loc în România, motivând acest îndemn prin prezența de veacuri a națiunii evreiești pe plaiurile dacice, o prezență tot atât de veche, dacă nu și mai veche, ca și națiunea română! (În acest sens, a se vedea capitolul "Diaspora", în care este reprodus un extras din lucrarea lui Nicolae Iorga, *Istoria Evreilor în Țările noastre*, în care marele nostru istoric dovedește absurditatea unor astfel de pretenții).

O prezentare a titlurilor publicațiilor evreiești dinaintea de primul război mondial este făcută de Nicolae Iorga în partea finală a lucrării citate mai sus, din care reproducem următorul pasaj:

“De când s-a format un tineret intelectual evreiesc la noi, o presă menită apărării intereselor nației apare în România. Ea n-a contribuit puțin la înăsprirea relațiilor cu elementul dominant. Astfel, *Fraternitatea*, la care debutează d-l L. Șăineanu (ca L. Schein) (1879-90), *Emanciparea* (1883, din nou 1887-8), organul Asociațiunii Generale a Evreilor pământeni (alta în 1891-2), *Egalitatea* fraților M. și E. Schwarzfild (de la 1890).

De la un timp, și propaganda naționalistă evreiască își are organele, publicate în românește, ca *Revista israelită* a d-lui Elias Schwarzfild, *Buletinul societății Zion* (1875-95, 1897-8, 1901, 1903-5), *Revista israelită* (1886 și urm.), *Pământeanul* (Galați, 1897), *Aurora sionistă* din Bârlad (1899), *Aurora* (1898), *Dorul Sionului* (1899), *Menora* (Iași, 1903), *Talpizzis* (1908), *Thikas Israel* (1903), *Sionistul* (Galați-Brăila, 1906-7), *Biblioteca israelită* din Piatra (1900), *Lumea israelită* (1902-5), *Binele omenirii* a lui Rosenberg (1904-5), *Ecoul zionist* (1904), *Curierul Zionului* (1904), violenta *Cronică israelită* a lui Iosif Petreanu (Kaufmann) (1901 și urm.), *Curierul israelit* (1906 și urm.), sau în românește și evreiește *Ahawath Zion* din Galați (1898), *Degel Iehuda* și *Degel Mahne Iehuda* (1902), ori în nemțește, ca *Bukarester Israelit* (1895), *Judenland* (1905), ori în sfârșit numai în jargon, ca *Jüdischer Telegraph* (1877-8), *Judith* (1883), *Haghibor* (Galați, 1886-7), *Galatzer Israelit* (1887-8), *Hajoetz* (1874-96), *Haor* (două), *Hatzope* (1890), *Adevărul* (Galați, 1883-4), *Jüdischer Volksfreund* (Iași, 1887), *Das Volksblatt* (1888), *Volksgarten* (1888), *Wecker* (Iași, 1896), *Compass* (Brăila, 1897), *Jüdischer Zeit* (1898-9), *Dorsche Sion* (1902), *Lumina* (1901), *Șomer Israel* (1901), *Menasereth Zion* (1904), *Speranța* (Piatra-Neamț, 1880), *Der Grager* (1905), *Jüdische Welt*

(Galați, 1905), *Jüdische Morgenpost* (1885) și *Jüdische Post* (1895), *Jüdische Zukunft* (Iași, 1894), *Das neue Volksblatt* (București, 1892), *Palestina* (1901).

Societatea studentescă «*Kadimah*» publică o foaie în 1902. Învățătorii evrei, organizați în societate, de la 1906 dau *Institutorul evreu*; ei sunt încă un factor de osebite națională. Se încearcă în 1906 și revista literară *Tânărul Evreu* din Brăila. Evreii spanioli au scos o singură foaie, *Luzero dela pasensia*, în dialectul lor special, la Severin, în 1885-9. O cercetare atentă a acestor foi, și mai ales a celor scrise în jargon, ar servi ca să arate adevărul fel de a gândi al Evreilor din România.”

Presă evreiască din Țările Române, pe care Nicolae Iorga o caracterizează în cuvinte puține, dar subliniind esențialul (“ea n-a contribuit puțin la înăsprirea relațiilor cu elementul dominant”), a avut și reprezentanți care fac excepție de la cursul ei precumpănitor antiromânesc. Din rândul acestora se cuvine să amintim personalitatea medicului Iuliu Barasch, venit în România în anul 1849, din Galiția. A funcționat mai întâi ca medic de carantină la Călărași, apoi ca medic primar al județului Dolj și, în cele din urmă, chemat în București, a fost numit profesor de istorie naturală la Gimnaziul Național și, apoi, la Școala de Medicină. A publicat, pe lângă lucrări de popularizarea științei, un *Curs de Zoologie și Elementele de Istorie Naturală* pentru uzul claselor superioare gimnaziale. În martie 1857 a redactat publicația *Israelitul român*, în colaborare cu Armand Levy, de fapt începutul presei evreiești în România.

Fără a încerca să minimalizăm contribuția adusă de doctorul Barasch la viața culturală românească de la începutul celei de a doua jumătăți a secolului trecut, o anumită exagerare venită din partea conaționalilor săi pune în evidență una dintre trăsăturile specifice ale acestei nații: “prezentarea în dimensiuni nejustificate amplificate a valorii unor personalități iudaice, de multe ori

umbrindu-se intenționat prin astfel de prezentări realizările și creațiile populației în mijlocul căreia evreii trăiesc”. Iată, de pildă, cum îl prezintă pe d-rul Barasch, S. Podoleanu în lucrarea sa *Istoria presei evreiești din România: 1857-1900*, apărută la București în 1938: “ilustrul om de știință... civilizatorul României... unul din întâii pionieri ai culturii europene, ai moravurilor europene, ai științei europene”! Să menționăm însă că autorul acestor rânduri este și el evreu galițian, descălecat pe plaiurile românești în 1841. Și tot pe același ton îl prezintă pe d-rul Barasch un alt conațional al său, E. E. Braunstein, în articolul “La presse juive en Roumanie”, publicat la Paris în 1913, în *Revue hebraïque*: “creatorul învățământului superior român, precursorul științei române”! Afirmății la care d-rul Barasch, suntem convinși, nu ar subscrie!

Mai apropiat de adevăr în caracterizarea presei evreiești din România Mică pare a fi profesorul de la Universitatea din Iași, A. C. Cuza, care scria în anul 1905, în lucrarea sa *Naționalitatea în artă. Expunere a Doctrinei Naționaliste - Principii, Fapte, Concluzii*, București, 1915:

“În ziaristică, tot jidanii au introdus la noi în țară tonul violent și trivialitățile presei-revolver, prin care înjosesc orice discuție și batjocoresc instituțiile și demnitarii țării. În frunte stă, firește, organul jidovesc *Adevărul*, al cărui comitet de redacție se alcătuieste din următoarele ilustrații cușer ale gazetăriei «române», ale căror nume le reproducem după actele unui proces de calomnie, în care numiții figurează - se înțelege - ca inculpați (Curtea cu Jurați de Ilfov, Octombrie, 1905):

B. Brăunstein - zis «Brănișteanu»; *Albert Honigman* - zis «A. Fagure»; *A. Rosen* - zis «Nora»; *A. Fuchs* - zis «G. Mihail»; *Goldenberg* - zis «Munteanu»; *Lazăr Kästenbaum* - zis «Castelan»; *E. Feinsilber* - zis «E. Emilian»; *E. Honigman* - zis «E. Fagure»; *Weber* zis «Adrian Vereea» și vor mai fi.

Aceștia sunt conducătorii «opiniunii publice» a țării

românești. Veniți de ieri, alaltăieri, de prin prăpăstiile palestinice ale Galiției, străini de noi și potrivnici ființei noastre, ei ne discută interesele, ne judecă, fac reputațiile prin gălăgie și reclamă, și le desfac prin tăcere și calomnii; ei suie în slava cerului pe jidoviți și caută să înjosească pe adevărații români; ei terorizează pe funcționarii publici, care voiesc să-și facă datoria; ei critică totul: religia, coroana, armata, justiția, învățământul - din punctul de vedere democratic, se înțelege, al democrației cu perciuni pe care o reprezintă”.

Și prin citatul de mai sus, făcând abstracție de stilul sarcastic și pe alocuri pasional al lui A. C. Cuza când scrie despre evrei, pătrundem în miezul uneia dintre problemele delicate care, prin natura ei, a contribuit la învrăjbirea relațiilor dintre evrei și români.

Dacă publicațiile inventariate de Nicolae Iorga alcătuiau, în cea mai mare parte, o presă scrisă de evrei pentru evrei, presa evreiască la care se referă A. C. Cuza este o presă evreiască scrisă pentru români. Cunoscând influența pe care o exercită presa (a patra putere în stat), evreii s-au constituit, din vreme, în acaparatori ai marilor cotidiene - ca redactori și proprietari, sau conducători ai officioaselor partidelor și guvernelor. *Adevărul* și *Dimineața*, ale căror tiraje le întreceau pe acelea ale marilor cotidiene naționale, erau în întregime în mâinile lor, ele fiind monitorul evreismului românesc - cum îl numește un scriitor - și erau puse la mezat oricui da mai mult, dar numai cu condiția de a servi concomitent interesele evreiești.

Încă din deceniul al VIII-lea al secolului trecut, Eminescu constata că evreii au făcut din presa europeană otravă, cu misiunea de a asmuți pe cei tari împotriva românilor de peste munți, pe toți oamenii de stat străini împotriva tânărului nostru stat.

Odată stăpâni pe presă, pe instrumentul de dirijare al opiniei publice și de judecare a actelor guvernului și parlamentului,

evreii erau în măsură să emită certificate de capacitate pe măsura intereselor lor. Transformau în eroi ai zilei oameni ce ar fi trebuit să rămână pe vecie în întuneric, nulițăți inculte și lipsite de scrupule și, cu o diabolică dibăcie, reușeau să ațintească atenția opiniei publice numai asupra intrigilor, frământărilor și dihoniiilor politice, pentru a-i împiedica pe oameni să vadă sistematica și stăruitoarea lor acaparare a comerțului și industriei țării.

Îndrăzneala și impertinența ziariștilor evrei a atins un asemenea grad de insuportabilitate, încât în anul 1885 guvernul, uzând de prevederile legii asupra străinilor, a azvârlit peste graniță un lot de "publiciști celebri", așa cum îi caracterizează istoricul presei evreiești în România - S. Podoleanu - pentru faptul de a fi calomniat România în străinătate. Numele lor ne scutește de alte comentarii: Elias Schwartzfeld, dr. Gaster, dr. Brociner, I. Bettelheim, Iulius Schein, M. Rosenfeld, dr. I. Auerbach și Michel Aziel.

Din păcate, măsura luată de guvernul condus de Ion C. Brătianu nu a avut darul să stârpească din rădăcină răul făcut de presa evreiască. În curând, România va trăi într-o atmosferă pestilențială creată de ziare "naționale", sau cu frontispiciu național, întemeiate sau conduse de evrei. Cu clarviziunea lor în domeniul economic și în cel politic, evreii au înțeles cu un ceas mai devreme decât românii că ziaristica este un izvor de multiple avantaje, din care două au o deosebită impotanță pentru consolidarea poziției lor pe pământul românesc. Stăpânind presa, stăpânesc masele prin crearea unor anumite curente de opinie și, totodată, au la dispoziție o sursă de venituri importante, dobândite fără prea multă muncă. Cucerirea presei, a acestui important instrument de afirmare și luptă, a constituit un mare câștig pentru evrei și o mare pierdere pentru români.

În același context, amintim poziția adoptată de Octavian Goga într-o serie de articole publicate în revista *Țara Noastră* și

ulterior reunite în capitolul intitulat «Presa de negustori» din volumul *Mustul care fierbe* (București, 1927):

«În ziua când o seamă de oameni călăuziți de un program politic am luat hotărârea de a ne răspândi credințele la această revistă și a trece la răvaș rătăcirile conducătorilor așa-zisului «partid național» de aici, noi prevedeam avalanșa de protestări violente ce vom întâlni în cale. Scormoneam doar un vechi cuib de planuri și speranțe, scuturam o vastă rețea de combinații pentru ziua de mâine și mai ales pătimea pe urma noastră o largă solidaritate de interese personale. Era firesc, deci, ca toate acestea să se înșiruie pe rând în linie de bătaie împotriva noastră, tresărind cu ultima energie.

Prevederea nu ne-a înșelat. Organele adversarilor noștri, unele în plină erupțiune, ca *Gazeta* de la Brașov, altele încă într-o elaborare lentă, ca *Patria* de la Cluj, fiecare urmând temperamentul patronului, ne încolțesc din toate părțile. S-a inaugurat o perioadă de polemici acerbe, se vor spune adevăruri crude din amândouă taberele, se vor arunca judecăți în cumpăna opiniei publice. Va fi o interesantă încrucișare de păreri potrivnice, *luptă* cu un cuvânt, pe urma căreia lumea va primi o serie de lămuriri și la urma urmei, ca în toate bătăliile, unul va ieși biruitor, celălalt învins.

Foarte bine.

Am înțeles de la început aceste adevăruri normale, ne-am făcut seama cu ele și mi se pare le-am chiar prevestit din primul moment al apariției noastre. Ce se întâmplă însă? Revista *Țara Noastră* și conducătorii ei trebuie să înregistreze de pe acum dușmăniile îndrăznețe într-o parte a presei de la București. Atacuri de flanc, insinuări perfide apar aproape zilnic la adresa noastră în coloanele unor gazete din Capitală. Cititorii de aici stau oarecum nelămurii în fața acestor atitudini ostile. Ei nu înțeleg de unde vine supărarea și ponosul. De aceea foarte des ni se întâmplă că prieteni de-ai noștri, câte un venerabil preot de pildă, din cutare sat de pe

câmpia Mureșului, ne întrebă cu multă nedumerire, dacă am cetit *Dimineața*, *Adevărul* sau *Lupta*, unde suntem tratați cu foarte multă necuviință, în vreme ce oamenii d-lor Vaida - Maniu apar consecvent ca o luminoasă galerie de bărbați providențiali?... Și tot așa înainte, întrebările ni se pun destul de des, cerându-ne oarecari explicații...

Trebuie să mărturisim de la început că nu vedem tocmai limpede în tainele de laborator ale presei ilustrate de numitele ziare, care sunt și rămân o pagină tenebroasă a publicisticii românești. Ce-or fi având oare de împărțit cu Ardealul domnii I. Rosenthal, C. Graur (Brauer), E. Fagure și A. Honigmann, cunoscuții proprietari, directori și redactori de la *Adevărul*, *Dimineața* și *Lupta*? De unde această strașnică impetuoșitate cu care se reped ei asupra stărilor de aici, de unde își iau entuziasmul și supărarea, de unde revolta și veninul care se toarnă zilnic la tiparul lor pe socoteala acestui colț de țară? Să fie oare în dosul perpetuului lor sbucium anume frământări oarecum subiective, cum am zice motive ascunse de ordin sentimental? Nu cumva apără dâșii un patrimoniu sufletesc de veche moștenire, fiind la mijloc legături și înrudiri necunoscute nouă? Nu putem afirma nimic pozitiv, fiindcă bănuielile noastre că d-l Jacob Rosenthal ar fi moț de origine din munții Abrudului și d-l Albert Honigmann s-ar trage din strămoși oieri de la Poiana Sibiului nu s-au confirmat încă... Atunci, de ce amestec cu vreme și fără vreme în cele mai delicate chestiuni locale de aici, în trebile noastre de familie din Ardeal? De ce amorul nesăbuit pentru cei «o sută» din partidul d-lui Vaida, de ce luxul cu care etalează toate «pertractările» lor, de ce lecțiile de virtuți cetățenești pe seama lui Octavian Goga și canonizarea între sfinți a d-lui Iuliu Maniu?...

Iată un lung șir de întrebări la care greu am putea da vreun răspuns. Realitatea însă este că ne găsim în fața unei tovărășii de arme, ofensive și defensive. Recunoaștem că ne vine greu să cercetăm cum s-a născut și în ce apă s-a botezat această admirabilă

solidaritate de principii, pe urma căreia un fanatism intolerant s-a sălășluit în sufletul d-lui Jacob Rosenthal împotriva noastră, în vreme ce d-l Honigmann Albert ne amenință zilnic cu «pactul» de la Alba-Iulia.

Nu cercetăm nimic, fiindcă refuzăm de la început protecția acestei «prese» și-o dăruim întregă adversarilor noștri.

Obișnuți o viață întreagă să ne încălzim sufletul la razele unui ideal, oricât de mult am fi hotărâți să înfruntăm valurile vieții, atmosfera de cinism ne repugnă și negustoria de vorbe ne scârbește. Scrisul și-a avut pentru noi totdeauna sfințenia lui și cultul cuvântului nu ne-a părăsit niciodată, impunându-ne un pronunțat scrupul estetic și anume severități de ordin moral. De aceea și în materie de gazetărie am dus cu noi aceste exigențe. Am văzut totdeauna în presă un mijloc de propagandă pentru un crez, o tribună de unde se răspândesc programe de luptă, un amvon, dacă vreți, de la care se rostesc, cu un anumit ritual quasi-solemn, judecăți pentru binele mulțimii. În fața noastră, venind vorba de gazetărie românească, au planat în continuu figurile marilor chinuți: un George Barițiu, semănător de credințe politice și apărător de neam; un Eminescu, gazetar și el al marilor adevăruri naționale; un C. A. Rosetti, răspânditor de teorii generoase, sau, ca să ne oprim la trecutul apropiat, un Ilarie Chendi, reprezentantul vioi al criticismului de fiecare clipă la gazetele din Ardeal. Subt această îndrumare programatică s-a muiat și condeiul nostru în frământările cotidiene și cei mai mulți am fost muncitori în presă. Ziarele din Ardeal, care până în zilele din urmă au păstrat o gravă seriozitate de templu, fiind cele mai temute cetățui ale apărării naționale și organele oneste din România de ieri, au adăpostit adese scrisul nostru în slujba ideii.

Firește, vechile îndeletniciri ne-au rămas intacte și cu ele ni s-a păstrat arsenalul de credință de ieri. Presa ni se pare, cu deosebire astăzi, în vederea consolidării unui patrimoniu răscumpărat cu sânge, o tribună de îndrumare publică. De aceea un

ziar credem că are dreptul la viață din momentul ce o personalitate de seamă care-l diriguiește reprezintă pe seama publicului cititor o dublă garanție de ordin intelectual și moral. Oricât s-ar părea de rigide în dogmatismul lor aceste rânduri, ele spun adevărul întreg. Gândiți-vă la ce s-a întâmplat ieri, la orgiile banilor nemțești în presa de la București, din care jumătate cel puțin s-a găsit însemnată în dosarul lui Gunther, reamintiți-vă infamiile tiparului asvârlite în tranșeele noastre de pe Siret, deodată cu bombele asfixiante ale lui Mackensen, și atunci veți fi de acord cu noi, când cerem certificat de inteligență și o serioasă garanție morală conducătorului de ziar, chemat în complicatele împrejurări actuale să fie un punct de sprijin al ideii de Stat român.

Ei bine, cititori din «fostul Ardeal» și din toată țara, binevoii a vă opri două secunde și a cerceta în lumina acestor considerații numitele gazete, cântăriți personalitățile de la conducere și trageți-vă seama: este sau nu Iacob Rosenthal continuatorul lui George Barițiu și este sau nu Albert Honigmann contravaloarea lui C. A. Rosetti? Au venit pe lume oare acești domni ca să se împiedice de credințe și idei, dincolo de raza unor largi aptitudini speculative? Cu dâșii și alți semeni s-a creat la noi presa de negustori, această serie de asociațiuni de exploatare, care mai ușor s-ar putea îndeletnici cu întreprinderi de lemne sau petrol, nefiind aici vorba decât de o cât mai fantastică realizare de beneficii materiale. Acești potentai ai banului, înfiți până subțiori în subteranele finanței internaționale, își desfac marfa zilnică în numele «democrației», îi apucă frigurile de dragul «hotărârilor de la Alba-Iulia» și, îmbinând naivitatea de aproape cu valorizarea muncii anonime a atâtor nenorociți mucenici obscuri ai tiparului, își duc viața copleșiți de toate plăcerile unui rafinat hedonism oriental...

Nu! Pe noi nu ne oprește nimic să luminăm în misterele acestor tipărițe și fără nici o teamă să spunem adevărul întreg, câtă

vreme vom avea un petec de hârtie încă în fața noastră. Din moment ce ne-am impus hotărârea de a ne război cu anumite formațiuni politice, luând deci în cercetare critică actele guvernului liberal, sau deplorând atitudinile d-lui Iuliu Maniu, nu înțelegem de ce am păstra menajamente speciale pentru presa de negustori care au trivializat o instituție onorabilă și au acoperit de banalitate rostul cuvântului tipărit în țara românească.

Încă două vorbe și, pentru un moment, am isprăvit. Să nu ni se arunce acuzațiunea de «antisemitism» pe urma acestor constatări, fiindcă este idioată. Nu am profesat niciodată această stupidă intoleranță, avem pentru activitatea intelectuală a lui Ronetti-Roman o reală venerație, în inima noastră a trezit un ecou de sinceră compătimire stingerea bietului Steuermann de la Iași și nu ne vom permite niciodată să confundăm profilul de fin analist al ziaristului H. Streitmann cu vreunul din amnestiații de la *Adevărul*...

Și acum ar mai fi o singură îngrijorare: ce ne facem cu... popularitatea noastră de oameni politici, după ce, chipurile, ne-am pus rău cu «presa», într-un mod iremediabil, pe urma acestor rânduri de limpede și netăgăduită sinceritate? *Eo ipso*, o respingem, cum s-ar spune la Blaj, sau întrucât ea purcede de la domnul Iacob Rosenthal, vorbind oarzăn românește, o dăm dracului..."

Războiul pentru întregirea României

În August 1916, după doi ani de încordată neutralitate, România intră în război alături de Antantă pentru înlăturarea idealului de "Unire a românilor de pe cele două părți ale Carpaților", așa cum glăsuia manifestul regal adresat populației.

Pentru realizarea acestui țel măreț, toată armata română a fost mobilizată. Au fost chemați sub arme 833.758 oameni de trupă, comandați de peste 18.000 de ofițeri. Acest număr va crește în scurt timp la 1.083.000 ostași, prin chemarea sub drapel a tinerilor de la 18 la 20 de ani. În felul acesta, 15% din populația țării, adică totalitatea bărbaților în vârstă de 18-45 de ani, a participat la efortul de război al României. Desigur că în acest număr sunt incluși și cetățeni de naționalitate israelită, dar câți evrei anume au îmbrăcat haina militară în noaptea de 27-28 august 1916, este greu de spus. O aproximație ar fi posibilă, aplicând proporția de 15% totalului populației evreiești existente în România la data mobilizării, dar tocmai acest total este greu de precizat.

Dacă luăm drept bune cifrele furnizate de Uniunea Evreilor Pământeni, în România Mică ar fi existat numai 300.000 de evrei. Cum însă este știut că evreii au avut întotdeauna interesul să-și ascundă puterea numerică, vom face apel și la alte surse. B. P. Hașdeu aprecia numărul evreilor la o cincime din populația totală,

C. Negri la a șaptea parte, iar M. Eminescu găsea 600.000 de "lipitori". Jean Levy se fixa asupra cifrelor de 30.000 de evrei în Muntenia și 370.000 în Moldova. În lucrarea sa *La question juive en Roumanie au point de vue juridique et social* (Paris, 1882), J. Tanoviceanu afirma că în România trăiau peste 400.000 de evrei. A. C. Cuza crede că numărul lor este de 500.000, cifră cu care și Nicolae Iorga este de acord și pe care o considerăm ca exprimând realitatea.

În raport cu numărul de 500.000 de evrei existenți în România la data mobilizării din 1916, ar însemna că 15% din acest număr, adică 75.000 de evrei, au fost chemați sub drapel, participând, ca cetățeni loiali, la războiul purtat de țara în care trăiau, țară pe care ar fi avut datoria să o considere drept patria lor. În realitate, lucrurile s-au petrecut cu totul altfel. Dar înainte de a prezenta faptele, să facem precizarea că afirmațiile de mai jos nu se referă la totalitatea evreilor aflați sub arme ca ostași români, ci numai la marea lor majoritate. Printre ostașii români de naționalitate evreiască au existat elemente cu un comportament ireproșabil. Aceste elemente s-au achitat onorabil de sarcinile pe care le-au primit în cadrul oștirii și sfârșitul războiului i-a găsit purtând pe piept decorații dobândite pentru "serviciul credincios" în slujba Țării. Din păcate, această categorie de evrei reprezintă numai o minoritate, a cărei loialitate față de Statul Român este umbrită de incapacitatea funciară a israeliților de a se integra ca cetățeni deplin în societatea în mijlocul căreia trăiesc.

Din toate îndatoririle pe care evreii de pretutindeni aveau obligația să le respecte, se pare că satisfacerea serviciului militar era cea mai apăsătoare. Să nu uităm că una dintre cauzele care i-a împins spre Principate din Polonia, Bucovina și Rusia a fost tocmai fuga de recrutare. Toate mărturiile timpului ne arată că evreii nu s-au împăcat niciodată cu serviciul militar și totodată armata a avut oroare de ei fiindcă, dintotdeauna, ei au introdus coruperea

funcționarilor, influențele de tot felul, simularea bolilor, falsurile în acte de stare civilă, substituirea de persoane pentru a fi scutiți de armată, iar dacă totuși erau obligați să se prezinte în fața comisiilor de recrutare, o făceau cu gândul de a fi respinși și dispensați ca inapți, pentru un motiv oarecare.

O altă trăsătură care l-a caracterizat pe evreu în postura de soldat a fost "frica", "lașitatea", devenite proverbiale. În anecdotica populară, "Ițic" a fost prototipul demn de urmat, atât sub aspectul organizării, cât mai ales, al fricosului, ceea ce nu corespunde cătuși de puțin adevăratului fond al sufletului iudaic. Istoria evreiască conține nenumărate pagini în care evreii au dat dovadă de un eroism impresionant, iar armata actualului Stat Israel este un model desăvârșit al eroismului ostașului evreu pe câmpul de luptă. O contradicție care pune încă o dată în evidență incapacitatea structurală a evreilor de a se pune în slujba oricărei alte cauze, în afara mesianismului iudaic, oricât de dreaptă și de adevărată ar fi aceasta.

După datele furnizate de Alianța Israelită Universală, în august 1916 au fost mobilizați circa 32.000 de soldați, gradați și ofițeri auxiliari evrei. Aprecierile făcute la adresa comportamentului lor ca ostași nu sunt prea măgulitoare din punctul de vedere al valorilor civice și ostășești unanim recunoscute. Se pare însă că evreii se ghidează după îndreptările unei scări de valori specific iudaice, în raport de care au acționat consecvent. Din cei 32.000 de evrei mobilizați, 26.000 - adică 82% - au dezertat la inamic, au spionat, au comis acte de trădare sau au pactizat cu inamicul în teritoriul ocupat.

De felul în care evreii s-au purtat în Războiul pentru întregire, generalul Panaitescu ne lasă o serie de însemnări cu valoare de certificat, din cuprinsul cărora cităm: "Prezența jidanilor în mijlocul trupei este o mare nenorocire. În primul rând, în loc să stăm cu ochii la inamic, trebuie să păzim pe incorigibiii dezertori.

Al doilea, fuga lor ne demoralizează soldații. În fine, inamicul știe de la acești fugari care este situația trupelor noastre și este la curent cu toate mișcărilor pe care vrem să le facem". Din arhivele statului major al Diviziei VI, reiese că, în general, au dezertat la inamic, față de 0,18% români, 4,72% evrei sau, pentru un dezertor român, 26 de dezertori evrei la inamic. Această situație i-a determinat pe toți comandanții de unități de pe front să scoată evreii de pe liniile de bătaie și să-i verse la serviciile auxiliare sau sedentare.

Dar evreii nu s-au mulțumit numai să se sustragă obligațiilor ostășești în timp de război. Despre tratamentul pe care l-au aplicat inamicii noștri prizonierilor de război s-a scris destul de amănunțit la vremea respectivă. Euforia victoriei a făcut însă ca suferințele de atunci să fie uitate, iar odată cu ele și făptașii. Iată ce scrie Constantin Kirițescu, în *Istoria războiului pentru întregirea României*, în legătură cu viața prizonierilor de război români în lagărele germane: "Tratamentul la care erau supuși prizonierii români din lagărele germane era un tratament de epuizare fizică și ucidere lentă... Pe lângă maltrătarile suferite din partea dușmanului, se mai adăugau cele suferite din partea unor camarazi de arme. Unii dintre soldații evrei, prizonieri, mulțumită cunoșterii limbii germane pe care o vorbeau în jargon, s-au impus ca tălmaci și au ajuns repede să capete rolul de supraveghetori ai prizonierilor români. Unii dintre dâșii au abuzat în chip odios de acest rol".

Însă adevăratele sentimente nutrite de evrei față de populația românească au ieșit la iveală în teritoriul ocupat de inamic în urma înfrângerilor suferite de armata română în toamna lui 1916. Desigur, au fost și mulți români, chiar prea mulți, care au pactizat cu ocupanții, dar evreii, fără excepții, după ce au dezertat din unitățile lor care se retrăgeau în Moldova, s-au pus cu trup și suflet la dispoziția germanilor. Constantin Kirițescu, în lucrarea citată mai sus, face următoarele mențiuni în acest sens: "O parte din populația evreiască din teritoriul ocupat, neasimilată sufletește cu poporul

român, s-a pus deodată în serviciul ocupantului, devenind instrumentul său de exploatare, de împilare și de batjocorire a populației băștinașe”.

Pentru orice deplasare, fiecare locuitor, “bărbat sau femeie, bătrân sau copil”, ne spune în continuare Constantin Kiriteșcu, trebuia să posede un bilet de legitimație, “celebrul *ausweiss*”. Pentru anumite ocupații deosebite, cum ar fi deplasările prin țară sau introducerea de alimente în oraș, se cereau *ausweiss*-uri speciale. “Acestea se eliberează aproape numai evreilor, și ele determină o curioasă schimbare la față a comerțului. Numeroase case de comerț, despuiate de stocul de mărfuri, condamnate la pieire din cauza stagnării complete a afacerilor, se închid și în locul lor apar băcăni înființate de posesorii diferitelor *ausweiss*-uri, aproape toți evrei”.

În domeniul relațiilor dintre populația băștinașă și autoritățile de ocupație, evreii au fost omniprezenți. Deoarece marea majoritate a românilor nu cunoșteau limba ocupantului, acest fapt “... impuse pe evrei ca mediatori. Aproape nu există ramură de activitate administrativă, polițienească și mai ales economică, în care evreul să nu apară ca mediator oficial, sau ca interpus clandestin”.

Începând cu luna decembrie 1916 și până în vara lui 1917, arestările s-au ținut lanț. “Înalți magistrați sau funcționari, profesori de universitate sau de liceu, ziariști, oameni politici avocați, medici, proprietari agricoli, industriași, erau smulși cu brutalitate din locuințele sau birourile lor, sau chiar pe stradă, de polițistul german, însoțit de un inevitabil tălmăci evreu, și încarcerat în beciurile Comandaturii germane”.

O situație similară se petrece și în sânul Justiției. “Majoritatea avocaților români n-au recunoscut tribunalul de asediu și s-au abținut de a pleda înaintea lui. A pledat totuși un număr de avocați, în mare majoritate evrei, cărora cunoștința limbii germane le ușura

împlinirea acestei sarcini, iar lipsa de scrupule naționale nu le-o îngreuna”.

În urma izbucnirii revoluției bolșevice, Rusia iese din război și încheie, la 3 martie 1918, pacea de la Brest-Litovsk. Rămasă singură în fața forțelor copleșitoare ale Puterilor Centrale, România este nevoită să ceară mai întâi un armistițiu și apoi să semneze, la 7 mai 1918, Tratatul de Pace de la București. Să menționăm, în acest context, că pe lângă înrobirea economică și pierderile teritoriale, acest tratat impunea României ca toți dezertorii și spionii să fie amnistiați, prin dispoziția rușinoasă și imorală care suna astfel: “România acordă o amnistie completă supușilor săi pentru conduita lor politică în timpul războiului sau pentru conduita lor militară - bazată pe motive politice”. Iar pentru a produce ațățări și resentimente în sânul populației, învingătorii impuneau rezolvarea chestiunii evreiești prin naturalizarea în masă a evreilor români.

Cât de ostili au fost evreii față de eforturile de a se înfăptui unirea tuturor provinciilor locuite de români într-un singur stat național se vede limpede din acțiunea de dezarmare și arestare a detașamentului de voluntari ardeleni, acțiune care a avut loc în ziua de 6 ianuarie 1918 în gara Chișinău. (Faptele sunt relatate pe larg în lucrarea *Basarabia 1918 - Testament pentru urmași*, apărută în Germania în anul 1988, avându-i ca autori pe cunoscuții luptători basarabeni pentru Unire, Pantelimon Halippa și Anatolie Moraru).

În perioada de cristalizare a actului Unirii Basarabiei cu România, s-a înființat Regimentul I Infanterie moldovenesc. Din dorința de a se proceda cât mai democratic, s-a acceptat ca în cadrul acestui regiment să fie încadrată o companie alcătuită numai din evrei. La data amintită, în gara Chișinău a sosit de la Kiev, cu destinația Iași, un detașament de voluntari ardeleni. Din proprie inițiativă, compania evreiască, sub comanda unui oarecare Levenzon, a luat, fără nici o aprobare, drapelul tricolor al Regimentului și, la ora 2 după miezul nopții, s-a prezentat la gară, somând

detașamentul de ardeleni să depună armele și să se predea. "Ardelenii, văzând că pe peronul gării compania purta în fruntea unității sale un drapel tricolor, erau foarte nedumeriți. Ei credeau că acea companie era moldovenească, deoarece avea drapelul nostru tricolor - relatează Pantelimon Halippa; după o scurtă discuție cu comandantul gării, ofițerii ardeleni au hotărât să nu tragă în tricolor și să se dezarmeze... Bieții ardeleni n-au ajuns la câmpul de luptă pentru a apăra patria comună, ci au fost închiși și bătuți pe teritoriul fraților moldoveni... După cum s-a constatat la o anchetă făcută de căpitanul Andronachi Gh., comandantul miliției din Chișinău, detașamentul ardelenesc a avut asupra sa foarte puține arme, iar compania lui Levenzon, în plină noapte, când toți voluntarii dormeau, a tras rafale de focuri asupra vagoanelor unde dormeau ardelenii și a rănit foarte grav o mulțime de ostași; pe podelele vagoanelor erau lacuri de sânge și erau și vagoane distruse".

Și dacă la acest capitol este necesar un epilog, acesta nu poate fi decât menționarea Decretului Lege No. 3902 din 29 decembrie 1918, în virtutea căruia toți evreii din Vechiul Regat născuți în țară, precum și toți cei care au fost mobilizați în vreuna din campaniile de la 1913 încoace, erau naturalizați în bloc. Această măsură a fost însă numai începutul. Va urma tratatul de la St. Germain, din 1919, cel cu umilitoarea clauză a minorităților, iar apoi Constituția din 1923, cu articolul 133.

Calvarul păcii

Conferința de Pace, care avea să așeze lumea pe temelii noi după înfrângerea Puterilor Centrale, s-a deschis la Paris, la 18 ianuarie 1919.

Așa cum "Atentatul de la Sarajevo" - momentul dezlănțuirii primului război mondial - a fost o acțiune pusă la cale de organizațiile subterane ale Franc-Masoneriei Universale, tot astfel și actul de încheiere a cumplitului măcel care a însângerat Europa timp de patru ani va servi în întregime realizării unuia dintre scopurile principale ale acestei organizații oculte: *distrugerea monarhiilor de esență creștină*. După abolirea Monarhiei franceze la 21 septembrie 1792 de către Convenția Națională și proclamarea Republicii, acțiune pregătită de lojile masonice, Conferința de Pace de la Paris consfințea pieirea celorlalte trei imperii din Europa: Imperiul țarist, Imperiul habsburgic și Imperiul german. "Suntem aici - spunea Wilson, președintele Statelor Unite ale Americii - pentru a asigura pacea lumii; opera noastră trebuie să mulțumească nu guvernele, ci popoarele". În realitate, însă, nu mulțumirea popoarelor a fost adevăratul țel al celor care și-au impus vederile la Conferință, ci atingerea unor obiective nemărturisite, dar al căror contur și conținut începea să se întrevadă. "Societatea Națiunilor", embrionul unui guvern mondial, va fi obiectivul principal avut în vedere de Declarația în 14 puncte

elaborată de președintele Wilson și impusă ca sistem de principii al Conferinței.

Dacă moartea imperiilor multinaționale a constituit un fapt pozitiv pentru înfăptuirea idealului de unire a tuturor românilor într-un stat național, ipoteca impusă de Masonerie pentru ratificarea, după ezitări și piedici, a actului Unirii ne-a împovărat peste măsură. Și efectele acestei ipoteci le vom simți din plin în perioada României Mari.

La propunerea președintelui american Thomas Woodrow Wilson, primul-ministru al Franței, Georges Clemenceau, a fost ales Președintele Conferinței. Era un omagiu care se aducea sacrificiilor făcute de Franța pentru obținerea victoriei, dar și o recunoaștere a energiei de care remarcabilul om politic a dat dovadă în perioada în care s-a găsit la cârma țării.

Pentru coordonarea lucrărilor Conferinței a fost instituit, ca autoritate supremă, un Consiliu "de Zece". El era alcătuit din câte doi reprezentanți - primul ministru și ministrul de Externe - ai celor cinci mari puteri învingătoare: Franța, Anglia, Statele Unite, Italia și Japonia. La sfârșitul lunii martie însă, din Consiliul "de Zece", printr-un fenomen ciudat, pe care președintele Franței Raymond Poincaré l-a denumit sugestiv drept "generație spontanee", și-a făcut apariția un Consiliu Suprem, denumit Consiliul "celor Patru", format din Georges Clemenceau, Woodrow Wilson, David Lloyd George (prim-ministrul Angliei) și Emanuele Orlando (prim-ministrul Italiei). Ca un fapt nu lipsit de importanță, să notăm că toți "Cei Patru" făceau parte, cu grade înalte, din organizațiile masonice ale țărilor lor.

Din momentul formării acestui consiliu, toate hotărârile privind *Pacea* vor fi impuse de o manieră dictatorială de "Cei Patru", și aceasta nu numai în ceea ce-i privea pe învinși, care nu vor fi chemați decât să ia cunoștință de aceste hotărâri, dar stilul dictatorial va fi folosit și față de aliații mai mici, așa cum a fost

România. Privind lucrurile mai îndeaproape, vom constata că, de fapt, cei care au dictat Pacea, au trasat granițele Europei și au impus sisteme și practici politice pe măsura intereselor lor au fost Clemenceau, Wilson și Lloyd George, fiecare dintre ei fiind asistat de consilieri de taină, a căror contribuție a fost hotărâtoare în deciziile impuse de "Cei Trei Mari".

În aparență, delegația americană era condusă de președintele Wilson, dar cel fără aprobarea căruia nu se lua nici o hotărâre era "colonelul" House, un personaj misterios, reprezentantul intereselor organizațiilor masonice americane. Un al doilea consilier al președintelui Wilson a fost Bernard Baruch, bancherul american care în timpul ostilităților avusese în subordine departamentul industriei de război, iar la alegerile din 1912 și 1916 finanțase campania electorală pentru alegerea președintelui.

Consilierul de taină al lui Clemenceau a fost Georges Mandel, numele lui adevărat fiind însă Jeroboam Rothschild. În cartea sa *Wer regiert die Welt? (Cine guvernează lumea?)*, Des Griffin îl caracterizează drept un superpolitician într-o țară de politicieni. Lloyd George îl avea alături pe Sir Philip Sassoon, descendent în linie directă din Amschel Rothschild, întemeietorul binecunoscutei dinastii de bancheri evrei. La lucrările Conferinței el purta titlul de secretar particular al primului ministru și în această calitate lua parte la cele mai secrete consfătuiri ale "Consiliului Suprem".

România, care la data desfășurării Conferinței de la Paris nu scăpase încă din suferințele războiului, campania împotriva Ungariei comuniste pentru eliberarea Transilvaniei fiind în curs de desfășurare, iar pe Nistru Armata Română înfruntându-se cu bandele comuniste care nu acceptau unirea Basarabiei, era reprezentată de primul ei ministru, Ion I. C. Brătianu, și de ministrul plenipotențiar, N. Mișu. Ulterior se vor alătura delegației române ministrul transilvănean Al. Vaida-Voevod și diplomații de carieră Victor Antonescu și Diamandy.

De la început, delegația României a fost pusă într-o situație umilitoare. Pe de o parte, Statele Unite nu voiau să recunoască tratatul încheiat de Antantă în 1916 cu România, iar pe de o parte, pentru a nu fi obligate să-și îndeplinească obligațiile asumate prin acest tratat, Franța și Anglia susțineau că tratatul devenise caduc prin încheierea de către România a păcii separate cu Puterile Centrale. “Din fericire, țara noastră a avut în fruntea ei în aceste momente de o însemnătate crucială un mare patriot și un mare om politic, pe Ion I. C. Brătianu”.

Dificultățile întâmpinate de delegația română în susținerea cerințelor ei legitime se refereau la trei domenii distincte.

În primul rând “Aliații” contestau legitimitatea pretențiilor noastre teritoriale. Ei nu erau dispuși să recunoască unirea Basarabiei cu România, simpatiile și sprijinul lor, îndeosebi cele ale americanilor, mergând spre proaspăt înființata Uniune Sovietică. De asemenea, nu erau dispuși să recunoască apartenența Banatului la România, iar recunoașterea alipirii Bucovinei nu a survenit decât în virtutea politicii faptului împlinit. Cât privește marșul Armatei Române în Transilvania, încheiat la Budapesta prin răsturnarea regimului comunist al lui Bela Kun, el s-a împlinit în spiritul concepției magistral exprimate de Ion I. C. Brătianu prin cuvintele: “Nu putem concepe existența neamului românesc fără Nistru, cum nu o putem concepe fără Dunăre și Tisa, ca să ne separe de elementul slav...”.

În al doilea rând, greutățile cu care s-a confruntat delegația română au fost provocate, în general, de Statutul Minorităților care ne-a fost impus, și în special de problema încetățenirii evreilor. Iată ce scrie Gheorghe I. Brătianu în lucrarea sa *Acțiunea politică și militară a României în 1919* privitor la această problemă: “Aproape simultan, printr-o neplăcută coincidență, întâmpinăm primele dificultăți în spinoasa chestiune a Evreilor. La 12 Februarie, Brătianu comunica lui Pherechide, la București, aceste impresii puțin favorabile.

Evreii de aici, sub influența sugestiilor și a documentării primite din România, consideră decretul nostru de naturalizare ca neîndestulător. Ei obiectează îndeosebi că naturalizarea rămâne individuală, pentru că e supusă la prea multe amânări și formalități complicate, și că impune pe deasupra dovada negativă a nesupușeniei străine, ceea ce este opus tuturor principiilor juridice. În ce privește pe dezertori, ei nu admit decăderea decât în virtutea nașterii lor pe pământul românesc. Această decădere nu s-ar putea aplica numai Evreilor, astfel că o amnistie ce ar acoperi faptele de dezertare ar trebui să folosească de asemenea Evreilor.

Am avut lungi convorbiri în această privință cu Edouard de Rotschild și cu Israel Lévy, marele rabin al Franței. Ar fi bine să examinați această chestiune cu dorința de a izbuti, dacă situația politică o permite, căci aci ne găsim în fața unor grave dificultăți.

Chestiunea evreiască, problemă internațională prin definiție, cu multiplele și variatele ei legături, care îngreuiase atât de mult situația României Mici la Congresul de la Berlin, se așeza acum din nou în calea noastră la Conferința de Pace din Paris. În clipa în care aveam nevoie de ajutorul Aliaților pentru apărarea însăși a țării, fără să mai vorbim de revendicările teritoriale înfățișate Conferinței, ostilitatea acestor cercuri, atât de strâns legate de marea finanță a Europei și a Americii, puteau avea cele mai grave consecințe”.

Și, în sfârșit, cel de al treilea domeniu de dificultăți căruia delegația a trebuit să-i facă față a fost șantajul politic pentru obținerea de avantaje economice. Iată cum descrie Constantin Kirițescu, în *Istoria războiului pentru întregirea României*, această situație puțin onorabilă pentru un înalt for care și-a propus, în primul rând, să introducă normele etice în viața și practica politică: “Culoarele Conferinței de Pace erau pline de oameni de afaceri care adulmecau în România o pradă bogată și ușor de apucat, dacă se exploatau greutățile politice în care se zbătea. Ei erau susținuți

în prima linie de Hoover, dictatorul alimentației, care nu se sfia să amenințe fățiș cu suprimarea ajutorului alimentară pe care Statele Unite îl acordă României - ca, de altfel, și altor state aflate în suferință - dacă aceasta manifestă intransigență la propunerile oamenilor de afaceri americani. În special petrolul român excită, în primul rând, interesul *businessmen*-ilor americani, în cap cu influența societate «Standard Oil». În culisele Conferinței, plutește un pronunțat miros de emanații de petrol”.

În același sens se exprimă și profesorul R. W. Seton Watson (*Scotus Viator*) de la Universitatea din Londra: “Misterioasa favoare de care s-a dat dovadă față de Bolșevici e una din tendințele încă nelămurite ale Conferinței; nicăieri ea nu apare mai bine decât în tratativele cu România. Trebuie să adăugăm la aceasta încercarea de a smulge României concesiuni industriale foarte însemnate în folosul unui grup de financieri evrei americani, sub amenințarea de a pierde sprijinul Americii la Conferință”.

În ziua de 2 iulie, la ora 4 după amiază, Brătianu a fost invitat să se prezinte în fața Consiliului Miniștrilor de Afaceri Străine la Quai d'Orsay, unde se găseau întruniți, sub președinția lui Tardieu, Balfour, Lansing și Makino, spre a da socoteală de drepturile României asupra Basarabiei. “Cu o înverșunare fără de seamă - scrie Gheorghe I. Brătianu, în lucrarea citată mai sus - adversarii puneau în discuție și granița de răsărit, pe când mai bubuiau tunurile de-a lungul Nistrului”. Va fi ultima participare a marelui om politic la lucrările Conferinței de Pace. Înainte de a părăsi ședința, el mai rosti următoarele cuvinte, ținând “să învedereze în termeni expresivi nenorocirile pe care România și le-a atras din partea Rușilor și să se mire că i se putea înfățișa o târguială, cu privire la o provincie răpită în întregime României de aceiași Ruși, care după dreptate ar trebui să-i plătească astăzi mult mai scump dezastrele ce i le-au pricinuit”. În aceiași zi, cu un tren de seară, părăsea Parisul.

Dar adevăratele motive ale retragerii sale din fruntea delegației române erau mult mai profunde. În momentul plecării, Ion I. C. Brătianu declara ziaristilor: “Sunt constrâns a părăsi puterea, nu din pricina problemelor Banatului și Basarabiei, care sunt încă chestiuni nerezolvate. Dar plec pentru că sunt convins că România nu va putea accepta clauzele cu privire la minorități, care vor limita suveranitatea ei și cari se vor introduce în tratatul cu Austria”. Și într-adevăr, prin clauzele cu privire la minorități cuprinse în tratatul cu Austria, pe lângă caracterul lor jignitor la adresa autorităților românești, era pusă sub semnul întrebării chiar independența țării.

Umilirea României la Paris

Tantae molis erat, romanam condere gentem

(“Atât de mare a fost truda pentru a întemeia neamul roman”)

Vergiliu - Eneida, I, 33

În forma redactată de Consiliul Suprem, alcătuit din reprezentanții Franței, Angliei, Statelor Unite și Italiei, Tratatul cu Austria conținea prevederi care, în concepția lui Ion I. C. Brătianu, conducătorul delegației României, erau inacceptabile pentru un stat suveran și independent. În acele momente de maximă încordare și concentrare, rânduind de fapt viitorul politic al țării, au existat însă și oameni politici eminenți dispuși să accepte condițiile impuse de Consiliul Suprem, Take Ionescu fiind purtătorul de cuvânt al poziției capitularde. Bineînțeles că lipsa de unitate în rândul personalităților noastre politice a fost exploatată din plin de către cei care doreau să impună României un sistem sever de obligații și servituți, în flagrantă contradicție cu interesele noastre naționale. Dar iată cum descrie istoricul Gheorghe I. Brătianu această situație în lucrarea *Acțiunea politică și militară a României în 1919*:

“Conferința se întemeia deci pe convingerea că punctul de vedere intransigent al lui I. C. Brătianu nu era împărtășit de alți factori ai politicii românești și că aceștia erau dispuși să părăsească

politica de împotrivire. În socotelile Consiliului Suprem, ca și acele ale altor foruri diplomatice sau financiare, asemenea considerațiuni nu erau lipsite de însemnătate. Ele determinau în special din partea Statelor Unite o reluare a ofensivei începute încă din primăvara de Hoover. Ziua de 4 septembrie aducea știrile cele mai alarmante: primul delegat american la Paris declarase hotărât că țara sa va părăsi conferința de pace, dacă nu se vor lua măsuri severe împotriva României, aflate în stare de rebeliune împotriva Consiliului Suprem, și propunea nu mai puțin decât excluderea României din rândul Puterilor aliate și asociate, ruperea legăturilor diplomatice, blocada economică și financiară.

În încordarea rezultată în urma acestor împrejurări, Mișu și Victor Antonescu încearcă un ultim demers pe lângă Clemenceau. La 7 septembrie, erau primiți de președintele Conferinței, căruia îi arătau din nou toată bunăvoința de a semna tratatul cu Austria, dar fără clauza minorităților”.

Pentru a dovedi cât de justificate au fost temeiurile opoziției române la conținutul Tratatului cu Austria, este suficient să reproducem următorul pasaj din preambulul acestui document care pune în discuție, din nou, însăși independența țării, făcând ca recunoașterea ei să atârne de împlinirea vechilor condiții impuse României de Tratatul de la Berlin din 1878: “Având în vedere că, în Tratatul de la Berlin, independența Regatului României n-a fost recunoscută decât sub rezerva unor anumite condiții; că, pe de altă parte, principalele Puteri aliate și asociate doresc a recunoaște fără condiții independența Regatului României, atât asupra teritoriilor sale cele vechi, cât și asupra noilor sale teritorii; că, în fine, România dorește a da din propria sa voință chezașii sigure de dreptate și de libertate atât locuitorilor din vechiul regat al României, cât și din teritoriile acum alipite, oricare ar fi neamul și credința pe care o au - Puterile aliate și asociate, semnatare ale Tratatului din Berlin de la 13 Iulie 1878, luând în vedere îndatoririle ce guvernul

român a primit pe temeiul tratatului de față, recunosc că România este desăvârșit dezrobotită de condițiile puse pentru recunoașterea independenței prin art. 44 din Tratatul de la Berlin”.

Textul propriu-zis al tratatului nu era cu nimic mai prejos decât preambulul. Din nou erau repetate o serie de dispoziții care, ca și Tratatul de la Berlin, condiționau recunoașterea independenței de recunoașterea lor, ca de pildă textul articolului II al noului tratat: “Evreii nu vor fi ținuți a face nici un act care ar fi o călcare a Sabbatului lor și nu vor fi loviți de nici o decădere dacă nu voiesc a merge în fața tribunalelor ori arată gândul lor de a nu face sau lăsa să se facă alegeri, fie generale, fie locale într-o zi de Sâmbătă, nici o înscriere electorală nu trebuie făcută Sâmbătă”.

Comentând conținutul acestui articol din Tratatul cu Austria, Constantin Kirițescu în lucrarea sa *Istoria războiului pentru întregirea României*, remarcă: “Era evident că, sub formula largă a «protecției minorităților», se readucea pe tapet chestiunea evreiască, care dăduse loc la atâtea discuții în timpul Congresului de la Berlin, și după el, mobilizând toată puterea de care evreii dispuneau în lumea finanțelor, politică și a presei din Occident. Dispoziții excesive, ca aceea citată, însemnau însă o întrecere a măsurii”.

Dar lucrurile nu se opresc aici, Consiliul Suprem, nemulțumindu-se cu privilegiile pe care România a trebuit să le acorde evreilor. În articolul 60, citat mai jos, din același tratat, marile puteri își rezervă dreptul de a interveni ori de câte ori socotesc necesar, prin tratate speciale, atât în problema minorităților, cât și în problemele economice, tratate pe care România se obligă anticipat să le accepte: “România consimte la inserțiunea într-un tratat cu principalele puteri aliate și asociate a unor dispoziții, pe care aceste puteri le vor socoti necesare pentru a ocroti interesele locuitorilor ce se deosebesc prin rasă, limbă sau religie, de majoritatea populației. [...] România consimte de asemenea la inserțiunea într-un tratat cu principalele Puteri aliate și asociate a unor dispoziții,

pe care aceste Puteri le vor socoti necesare pentru a ocroti libertatea tranzitului și a aplica un regim echivalent celorlalte națiuni”.

Și din nou comentariul lui Constantin Kirițescu: “Împotriva acestor dispoziții, Brătianu s-a ridicat cu toată puterea. Ele însemnau o atingere a drepturilor României de stat suveran. România a fost înainte de război o țară neatârnată și nimic în atitudinea sa în timpul acestui război n-ar fi putut justifica o decădere a acestei independențe politice. Ea nu merită situația ce se încearcă a i se impune astăzi. Puterile aliate și asociate au luptat între altele pentru a așeza dreptul de egalitate al statelor mici și mari; prin aceste dispoziții însă se tinde a se crea clase deosebite în ceea ce privește suveranitatea statelor. România nu poate primi acest principiu. Ea nu poate să încuviințeze amestecul guvernelor străine în aplicarea legilor sale lăuntrice, dar e gata să primească toate dispozițiile pe care toate statele care fac parte din Liga Națiunilor le-ar admite pe propriul lor teritoriu în această materie. De fapt, această intervenție străină nici nu era necesară în România. Ea asigurase de la sine egalitatea deplină în drepturi și libertăți politice și religioase tuturor cetățenilor săi, fără deosebire de rasă sau de religie, și considera ca cetățean român pe orice persoană născută în România, care nu se bucura de o supușenie străină, precum și pe toți locuitorii din teritoriile de curând alipite, care erau supuși ai statelor din care făcuseră parte aceste teritorii. Intervenția străină ar fi fost nu numai superfluă, dar ar fi primejduit opera de înfrățire, care era scopul guvernului român, căci pe de o parte unele minorități s-ar fi crezut eliberate de orice sentiment de recunoștință față de statul român, iar pe de altă parte, s-ar fi înfăptuit două categorii de cetățeni în același stat: unii, încrezători în solitudinea statului, ceilalți căutându-și apărători în afară de graniță. Era și o umilire la care era supusă România, a doua zi după victoria împotriva dușmanului comun, la care contribuise și ea cu atâtea jertfe, să se acorde un regim de privilegii cu totul speciale pentru una din minorități, drepturi mai mari decât acelea

ce aparțineau celorlalți cetățeni români. Deopotrivă de jignitoare și dăunătoare erau dispozițiile în privința comerțului extern al țării și în privința tranzitului: ele anihilau independența țării și îi interziceau dreptul de a încheia tratate după libera sa chibzuință, și-i deschideau teritoriul libertății desăvârșite a trecerii mărfurilor străine”.

Criza relațiilor dintre România și Consiliul Suprem se accentuează când, la 23 august 1919, s-a primit la București textul Tratatului Minorităților, elaborat la Paris, constatându-se că, în ciuda protestelor delegației române, toate dispozițiile dușmănoase și ofensatoare fuseseră menținute. Totodată, în Occident, se dezlanțuie o campanie calomnioasă la adresa României, în surprinzător contrast cu simpatia manifestată față de regimul bolșevic, proaspăt instalat în Rusia, și chiar față de regimul comunist instalat la *„Iudapesta”*, așa cum fusese denumită capitala Ungariei ca urmare a faptului că întreg guvernul condus de Bela Kun era alcătuit din evrei.

La 10 septembrie, Tratatul cu Austria este iscălit la Saint-Germain-en Laye în absența delegației române. La 12 septembrie, Ion I. C. Brătianu prezintă Regelui Ferdinand demisia cabinetului său, motivată de faptul că Consiliul Suprem a nesocotit Tratatul de alianță încheiat în 1916 cu Antanta și a impus României condiții incompatibile cu demnitatea, independența și interesele sale politice și economice. În urma acestei demisii, se formează un guvern condus de generalul Artur Văitoianu, care organizează primele alegeri după sistemul sufragiului universal. Deși rezultatul alegerilor nu a fost concludent, Regele Ferdinand încredințează formarea guvernului fruntașului ardelean Alexandru Vaida-Voevod. Noul șef de guvern s-a văzut nevoit, în proprii săi termeni, să facă *„saltul în prăpastie”* și să accepte, cu mici îmbunătățiri, clauzele Tratatului Minorităților, sub presiunile ultimatumului trimis de Consiliul Suprem. La 9 decembrie, în Salonul Orologiului de la Ministerul de Externe din Paris, generalul Coandă semna, în numele României, Tratatul

cu Austria și Tratatul Minorităților. Prin semnarea acestor documente, România intra în *„perioada interbelică”*, un răstimp cu ridicări și căderi ale căror efecte se resimt până în ziua de astăzi.

În încheiere, redăm un fragment din cuvântarea rostită de Ion I. C. Brătianu în memorabila ședință a Adunării Deputaților din 17 decembrie 1919, în care marele nostru om politic arăta Camerei și Țării temeiurile și rosturile poziției sale în calitatea de conducător al delegației României la Conferința de Pace de la Paris:

„Cea mai bună definițiune pe care am găsit-o, de ceea ce înseamnă o națiune, este aceea a conștiinței morale. O națiune este o conștiință națională. Cât valorează una, atât însemnează cealaltă.

Conștiința a ceea ce ești și hotărârea fermă de a fi este puterea cea dintâi a unui popor. Cum s-a manifestat el, astfel își așază rolul și rostul în mijlocul neamurilor...

Consiliul Suprem, cu hotărârile sale este o instituție vremelnică. Peste el, pe deasupra lor, stă interesul superior și permanent al popoarelor civilizate, care vor ca în aceste ținuturi ale lumii să se așeze și să se dezvolte un Stat puternic, puternic prin ceea ce reprezintă, puternic prin ceea ce este, puternic prin constituirea sa internă, puternic mai presus de toate prin conștiința pe care o are despre înalta lui misiune...”

Cuvinte la fel de actuale ca și atunci când au fost rostite!

Perioada 1919 - 1940

“Evident că aş fi foarte nenorocit dacă ar trebui să trăiesc într-o altă țară decât în aceea a strămoșilor mei. Dar tocmai această nenorocire m-ar îndemna ca, cu orice preț, să mă adaptez ei, să mă identific loial cu țara în care am găsit ospitalitate și să mă fac iubit de aceia în a căror țară trăiesc, punându-mi toată nădejdea exclusiv în sentimentele de umanitate ale celor cu cari eu, sau înaintașii mei, am venit să conviețuiesc”.

Generalul Averescu

Citatul de mai sus, aparținând Mareșalului Alexandru Averescu, a fost pus de Octavian Goga, ca *motto*, pe frontispiciul lucrării sale *Mustul care fierbe*. Cuvinte rostite meșteșugit, care exprimă o înțelegere onestă cu privire la temeiul pe care ar trebui să fie așezate raporturile dintre minoritățile etnice și populația băștinașă majoritară, în mijlocul căreia aceste minorități viețuiesc. Ele se referă însă, cu precădere, la relațiile dintre români și minoritatea evreiască, relații care, începând din secolul al XVIII-lea, au constituit un continuu prilej de tensiuni interne, cu nedorite ecouri pe plan internațional, ca urmare a pătrunderii pe teritoriul românesc a unui număr din ce în ce mai mare de evrei; o pătrundere care, așa cum a fost caracterizată în capitolele precedente, a atins dimensiunile unei adevărate *invazii*, cu consecințe nefaste pentru

liniștea și evoluția firească a populației autohtone dinlăuntrul hotarelor României întregite.

Caracterizând pericolul pe care îl reprezintă pătrunderea masivă a evreilor în România Mare, Octavian Goga scria în articolul intitulat “Primejdia străinilor”, inclus în volumul *Mustul fierbe*:

“Țara, în prima ei perioadă de consolidare, într-o vreme când, alături de-o grea criză economică pe urma războiului, resimte și agitația permanentă a unor fricțiuni pricinuite de opera de nivelare a provinciilor care s-au unit, suportă tot mai greu procesul permanent de penetrație străină pe teritoriul ei. De la începutul marelui război și până astăzi, România actuală suferă consecințele fatale ale acestui proces. O imigrație continuă o amenință cu schimbarea radicală a raporturilor demografice de ieri de pe cuprinsul ei. Sub ochii noștri ne năpădește zi cu zi o populație nouă, pentru care țara noastră nu este patrie, ci un loc de popas și-un prilej de exploatare mult mai rău decât muștele columbace care au invadat câteva județe, ca să se prăpădească la sfârșitul lunii Mai, sunt acești inoportuni oaspeți cu sutele de mii.

Ar fi un mare serviciu pentru lămurirea tuturor, dacă s-ar publica o statistică precisă a recensământului și dacă s-ar trage comparația cu cifrele de-acum cinci sau zece ani. Atunci s-ar vedea ce primejdios strat recent s-a suprapus cetățenilor de baștină ai acestui pământ. Basarabia și Bucovina ar da poate procentul cel mai mare al intrușilor indezirabili care s-au strecurat în masă peste Nistru, măbind confuzia de-acolo și întreținând în mod meșteșugit o surdă agitație și-o atmosferă de nesiguranță. Orașele din Vechiul Regat sufăr de-asemeni. La București, după război, e un aspect nou de trecători care-ți dau impresia unui centru cosmopolit.

Ardealul nu s-a putut sustrage nici el penibilului flagel. Cel puțin două sute de mii de guri străine strigă zilnic aici. Se pot fixa ușor și repede etapele acestei revărsări. Prima năvală a fost pe

vremea ofensivelor rusești din Galiția, când, sub lovitura ciocanului lui Brusilov, chinuita provincie ne-a scuipat din măruntaiele ei secrețiuni impure. Până pe la linia Mureșului, prin orașele de la nord și prin satele noastre ne-am găsit în fața unor călători care s-au ivit cu traista în băț, îndemnând de la Sighet mai la vale, ceea ce poporul nostru cheamă «larvă jidovească», ori voiajori suspecti în căutarea unor resurse de trai. A venit guvernarea lui Horthy, cu progromurile de la Budapesta, când pe linia Arad și Oradea-Mare s-a deschis din nou drumul Canaanului. A fost a doua năvală. De-atunci imigrația continuă, nepotolită, metodică, ca dirijată de-un bine chibzuit plan strategic.

Majoritatea absolută a acestor oameni-columbaci e evreiască. Firește, ei venind aici nu se mulțumesc să fie spectatori cu brațele încrucișate. Purtați de instinctul lor cunoscut după afaceri, și-au pus în mișcare degrabă aparatul complicat. O mare parte au congestionat orașele supraîncărcate cu populație. A început specula și corupția, ca o avalanșă, pretutindeni. A început o transformare pripită a relațiilor de proprietate. Mi se spune că în orașele din nord ale Ardealului fiecare palmă de pământ e cumpărată de acești rătăcitori fii ai lui Israel, care peste noapte și-au preschimbat prezența provizorie în cetățenie românească. La țară s-au prelins de-asemeni discret și sigur, în toate colțurile. Țăranii noștri sunt dezarmați în fața lor și șapte piei se trag zilnic de pe bielele sate copleșite de cârciumi și tot felul de întreprinderi care le secătuiesc”.

Și aprofundând analiza primejdiei pe care a reprezentat-o, evreimea în perioada interbelică, pentru ființa neamului românesc, Octavian Goga își continuă, neobosit, eforturile de a atrage atenția opiniei publice asupra implicațiilor, atât pe plan intern, cât și pe plan extern, rezultate din “năvala iudaică”, un proces ce are loc nu numai sub privirile îngăduitoare ale autorităților, dar chiar cu sprijinul sau complicitatea acestora. În articolul “Răspuns unor provocări”, inclus în același volum, el scria: “Neastâmpărații

Ahasveri, a doua zi după ce și-au pus hârtiile în regulă, se socot îndreptățiți să-și plimbe privirea indiscretă în toate părțile. Ei strigă când noi stăm muți, cufundați în pioasă tăcere, ei scriu cu scuipat unde noi scriem cu sânge, ei scot limba în fața altarelor noastre. Ei batjocoresc pe Dumnezeu, ei râd de așezămintele străvechi ale autohtonilor, insultă pe Rege și aruncă cu noroi în frunțașii țării. Când însă cineva îi ia frumușel de guler, ca să le potolească stupida clamoare de bâlci, atunci vin cu «Liga Drepturilor Omului» și se constituie în descendenți direcți ai enciclopediștilor francezi. Iar dacă întâmplarea vrea ca vreun indigen plictisit să ridice glasul și să comprime în două vorbe rostul parazitar al cutărui honigman, atunci indigenul o pățește ca subsemnatul e declarat antisemit și azvârlit oprobiului universal, ca un dușman al civilizației!

E incontestabil o stare de suflet îngrijorătoare acest sbucium pătimaș, care în această formă exagerată se ivește pentru întâia oară la noi. Să fie oare un reflex al unei generale resurecții semite pe urma marelui războiu, pe care s-ar părea că o anunță diverși observatori ai transformărilor post-belice? Să fie o consecință a acordării drepturilor politice de-aici, saltul pripit de la situația de ieri, care-a dezechilibrat în mod trecător anumite firi predestinate disarmoniei? Să fie un fenomen de suprafață, sau un preludiu numai al unui rău organic, care ne rezervă încă izbucniri vulcanice? În orice caz, ne găsim în fața unor manifestații morbide, menite să fie înfrante, și sănătatea viguroasă a poporului nostru va găsi mijlocul, mai curând sau mai târziu, să remedieze răul. Întrebarea este, însă, dacă n-a sosit momentul ca din sânul evreimii înseși să se ridice mintea ponderată a aceluia care de mai multe generații s-au adăpostit pe primitivul pământ românesc și să calmeze anumite porniri pernicioase, provăduind cumpăt și cuviință pentru pacificarea atmosferei și normalizarea raporturilor de viață?”.

În cadrul problemei evreiești, care a dominat într-o bună măsură viața politică, economică, socială și culturală în România

interbelică, un prim aspect care trebuie elucidat este răspunsul la întrebarea: câți evrei existau în țară în acel timp? Dacă ar fi să luăm drept bune datele oficiale ale Recensământului din 1930, ar trebui să acceptăm cifra de 756.930, adică 4% evrei din populația totală a țării. Această cifră este însă contestată pe multiple temeuri, iar motivele contestării nu pot fi trecute cu vederea.

În primul rând, un recensământ este o operație de mare amploare, care necesită un personal calificat numeros, respectiv recenzori care, pe lângă pricepere, trebuie să dea dovadă și de bună-credință, nedenaturând intenționat datele înregistrate pe teren. Or sub acest aspect, Recensământul din 1930 a fost un eșec. Din cei 60.000 de recenzori angrenați în această operațiune, mulți nu aveau pregătirea necesară pentru a-și îndeplini corect sarcinile încredințate (unele publicații ale timpului nu se sfiau să-i numească chiar analfabeți!), iar în noile provincii cea mai mare parte din acești recenzori erau minoritari și din rândul lor nu puțini erau evrei. Așa fiind lucrurile, declarația de recensământ devenea o formalitate filtrată prin sita intereselor minoritare. Cât privește populația evreiască recensată, aceasta neavând interesul ca numărul ei real să fie cunoscut, mulți dintre membrii ei s-au declarat unguri în Ardeal, sau români în Vechiul Regat, sau ruși în Basarabia și Bucovina.

Dar temeiul principal al contestării cifrei de 760.000 de evrei este de ordin științific. În baza datelor statistice din anul 1912, în cuprinsul provinciilor din care s-a încheiat România Mare viețuiau 718.173 evrei. Dacă, admitând că până în anul 1936 nu a mai pătruns din afara țării nici un evreu, numărul populației evreiești ar fi trebuit să crească cu sporul natural care, în perioada respectivă, a fost în medie de 11 la mie. Făcând calculele elementare de statistică demografică pentru perioada 1912-1936 (24 ani), rezultă că populația evreiască ar fi trebuit să crească la 947.000 de evrei în anul 1936, adică mult mai mult decât cifra oferită de Recensământul din 1930.

Cum însă este bine cunoscut faptul că după 1919 invazia evreiască spre România a continuat într-un ritm susținut, trebuie căutate alte baze de calcul pentru a stabili o cifră mai apropiată de realitate cu privire la numărul evreilor. Că o astfel de invazie a avut loc cu adevărat, pe lângă afirmațiile lui Octavian Goga citate mai sus, să amintim și alte mărturii în acest sens. În anul 1924 generalul Averescu declara: "În timpul guvernării mele, populația evreiască din Volhinia și Podolia, gonită de bolșevici, s-a îngrămădit la Nistru și mi-a cerut, prin coreligionarii din țară, să le dau permisiunea să intre în Basarabia. Călăuzit de un sentiment de umanitate, am dat învoirea cerută, cu condiția că șederea la noi va fi vremelnică, până când împrejurări prielnice le vor permite să plece. Am constatat, însă, cu regret, că mulți evrei, prin fraudă și falsuri, au căutat și caută încă să rămână în țară".

O altă categorie de evrei infiltrați în România este cea a refugiaților politici ruși, în cea mai mare parte evrei, care au intrat în țară în 1922 și cărora li s-au eliberat pașapoarte "Nansen" pentru ședere provizorie pe teritoriul României. Numărul lor a continuat însă să crească cu evrei veniți de pretutindeni, cărora li s-au eliberat, fie de funcționari de stat corupți, fie de organizații evreiești clandestine, din țară și din străinătate, pașapoarte de acest fel. Despre toți acești "refugiați provizorii" spunea Nicolae Iorga, într-o conferință ținută la radio și publicată în cotidianul *Universul* din 10 ianuarie 1938: "Și n-au rămas acolo unde s-au așezat inițial, ci au năvălit în marile centre, ca Bucureștii, în care zeci de biserici au rămas fără parohii, iar când a devenit un mare centru de afaceri, acestea au adus Evrei din toată lumea, reprezentanți de mari industrii, mânători de imense capitaluri".

Într-o conferință ținută la Arad, în ziua de 18 martie 1935, Alexandru Vaida-Voevod recunoștea că și el "a fabricat cetățeni români". Din păcate, mulți alți oameni politici din acea perioadă nu au avut onestitatea și curajul civic să recunoască atribuirea cetățeniei

românești, pe căi ilegale, veneticilor care invadau în număr din ce în ce mai mare țara. Un proces care se va amplifica după februarie 1933, când Hitler a preluat puterea în Germania. Însăpăimântați de legile antievreiești intrate în vigoare în Germania național-socialistă, un număr din ce în ce mai mare de evrei vor emigra spre țări unde sperau să poată trăi în siguranță. Și România a fost, cu precădere, una din țările spre care s-au îndreptat evreii persecutați de regimul nazist.

În acest climat de efervescență și prefaceri demografice, desigur că cifra de 760.000 de evrei rezultată din Recensământul din 1930 nu poate fi luată în considerare decât de cei ce doreau să nu se cunoască adevărul.

Au existat însă și studii și cercetări - îndeosebi cele efectuate de "Liga pentru unitate culturală a tuturor românilor" - care ajung la cu totul alte estimări privind populația evreiască din România la sfârșitul deceniului '30. Estimări care explică multe, dacă nu toate frământările ce au avut loc în România în perioada 1919-1940.

Numărul evreilor din România în perioada 1919-1940 rămâne până în zilele noastre o problemă controversată. Diferențele între estimări cu privire la acest număr sunt atât de mari, încât o prezentare a cifrelor, cu indicarea surselor de proveniență poate furniza o primă explicație a cauzelor care stau la baza acestor diferențe. În acest scop, tabelul alăturat înfățișează comparativ, pe provincii, următoarele surse de informații:

- recensămintele oficiale din perioada 1899-1910;
- recensământul oficial din anul 1930;
- concluziile cercetărilor statistice efectuate de N. Popp în cadrul "Ligii pentru unitatea culturală a tuturor românilor";
- concluziile cercetărilor statistice publicate de Hans Schuster în lucrarea *Die Judenfrage im Rumänien* (Leipzig, 1939).

RECENSĂMINTE OFICIALE

Provincii	1899-1910	1930 după neam religie		N. Popp	H. Schuster
Oltenia	4906	3305	3523	36931	36931
Muntenia	68852	86545	94216	323875	323675
Dobrogea	4276	3795	4031	35789	35789
Moldova	195887	158421	162268	394102	394102
Basarabia	247200	204858	206958	499135	499135
Bucovina	102919	92492	93101	189517	189517
Maramureș	60878	57795	59459	92092	92092
Ardeal	118179	109656	119331	269224	315313
Banat	20643	11428	14043	135603	135606
Total	823740	728115	756930	1986368	1966268

Pe lângă cifrele pe provincii prezentate mai sus, există estimări care se referă la numărul total al etnicilor evrei aflați în România în perioada dintre cele două războaie mondiale. *Enciclopedia italiană* din 1921, fără a indica izvoarele pe care le folosește, dă cifra de 835.000 de evrei locuind în țările noastre. Profesorul Arthur Ruppert, de la Universitatea din Ierusalim, afirma în lucrarea *Les Juifs dans le monde*, citată de ziarul *Curentul*, că în anul 1930 trăiau în România 834.344 de evrei. *Judisches Lexicon* din anul 1930, citat de ziarul *Universul* din 16 decembrie 1937, indică cifra de 1.130.000 de evrei. Și, în sfârșit, istoricul german Andreas Hillgruber, în capitolul intitulat "Problema evreiască în cadrul relațiilor dintre Germania și România" din lucrarea *Hitler, Regele Carol și Mareșalul Antonescu - Relațiile germano-române: 1938-1944*, publicată recent de Editura Humanitas și în traducere românească, face următoarele afirmații: "Conform recensământului din 1930, în România existau 722.000

de evrei (4% din totalul populației). *Numărul lor real pare să fi fost ceva mai mare* [s.n.] (circa 800.000), însă aprecierile grupărilor antisemite, care dădeau cifre de 2.000.000 până la 2.500.000, trebuie privite ca extrem de exagerate”. Un punct de vedere interesant, deoarece contestă recensământul din 1930, considerând că cifra de 722.000 de evrei nu corespunde realității. Cât privește afirmația că cifrele avansate de “grupările antisemite” ar fi “extrem de exagerate”, ea este lipsită de un argument credibil care să o justifice.

Dacă totalul numeric al populației evreiești este, desigur, semnificativ, deoarece nu este tot una dacă în România, în perioada interbelică, au trăit 757.000 de evrei (4% din totalul populației) sau 1.966.000 (10, 15% din același total), poate mai important este să aflăm repartizarea lor în teritoriul țării (dacă trăiau în mediul urban sau în mediul rural) și cu ce se îndeletniceau în localitățile în care erau așezați. Spațiul nu ne permite să reproducem integral *Tabelele statistice pe naționalități în comerț și industrie* publicate de “Liga pentru unitatea culturală a tuturor românilor” în anul 1937, dar câteva extrase din aceste *Tabele* sunt de natură să ne convingă de utilitatea adâncirii analizei datelor statistice, care, lipsite de o astfel de analiză, pot conduce la concluzii superficiale sau deformatate.

Pentru început ne vom concentra atenția asupra Olteniei, provincia cu cel mai mic număr de evrei, doar 36.931, ceea ce reprezintă numai 2,3% din totalul populației. Dar viața economică a unei provincii se desfășoară, în principal, în orașe, și în primul rând în orașele de reședință. Or, sub acest aspect, situația din Oltenia se prezintă astfel:

● Turnu-Severin - capitala jud. Mehedinți avea o populație de 24.812 locuitori, din care 1976 (8%) evrei. Cultul era reprezentat prin 6 biserici creștine și 3 sinagogi. În comerț evreii dețineau 5%, iar în profesiunile libere și meserii 15%.

● Tg. Jiu - capitala jud. Gorj avea o populație de 14.521

locuitori, din care 1951 (14%) evrei. La 6 biserici creștine, sunt 2 sinagogi. În comerț și în profesiunile libere dețineau numai 4%.

● Râmnicu Vâlcea - capitala jud. Vâlcea avea o populație de 20.411 locuitori, din care 4.152 (20%) evrei. În oraș sunt 2 sinagogi. În comerț evreii dețineau 60%, românii 30% și alți minoritari creștini 10%. În profesiunile libere evreii nu ajungeau decât la 15%, dar în industria forestieră dețineau 40%.

● Caracal - capitala jud. Romanați avea o populație de 12.858 locuitori, din care 2.769 (15%) evrei. În oraș sunt 2 sinagogi. În comerț, ca și în profesiunile libere, evreii erau slab reprezentați.

● Craiova - capitala jud. Dolj și a Olteniei avea o populație de 67.814 locuitori, din care 13.129 (20%) evrei. În Craiova sunt 5 sinagogi. În ceea ce privește viața economică a Cetății Banilor, situația se prezintă astfel: cerealiști - 10 români, 17 evrei; agentură și comision - 8 români, 20 evrei; garaje auto - 2 români, 4 evrei; depozite de băuturi spirtoase - 2 români, 2 evrei; depozite de bere - 5 români, 7 evrei; magazine de biciclete - 2 români, 3 evrei; bijutieri - 3 evrei, nici un român; blănari - 3 români, 5 evrei; brutari - 22 români, 4 evrei; cafenele - 7 români, 8 evrei; depozite de cherestea - 4 români, 9 evrei; fabrici de tuburi de ciment - 3 români, 5 evrei; boiangerii - 3 români, 4 evrei; cinematografe - 2 români, 4 evrei; confecții de dame - 1 român, 6 evrei; magazine de haine - 14 români, 15 evrei; ateliere și magazine de încălțăminte - 68 români, 35 evrei; depozite de lemne - 14 români, 12 evrei; magazine de manufactură - 28 români, 35 evrei; mărunțișuri și galanterie - 8 români, 16 evrei; magazine de pielărie - 6 români, 9 evrei; sticlărie și porțelanuri - 8 români, 14 evrei, tinichigii - 14 români, 17 evrei; tapițerie - 7 români, 9 evrei; zugrăvi - 19 români, 27 evrei; zugrăvi de firme - 3 români, 8 evrei.

Pe măsură ce ieșim din Oltenia spre Răsărit și spre Nord, prezența evreilor în centrele urbane se face din ce în ce mai simțită.

● În Muntenia populația totală a provinciei este de 4.243.405

locuitori, repartizați pe naționalități astfel: 3.750.896 (88,47%) români, 323.875 (7,54%) evrei și 168.634 (3,99%) alte naționalități. Cum însă viața economică și culturală a unei provincii se desfășoară, cu precădere, în centrele urbane, este important să adâncim analiza statistică, prezentând situația din principalele orașe muntene.

● Pitești - capitala jud. Argeș număra o populație de 24.808 locuitori, din care 3.046 (12%) erau evrei. În oraș funcționau două sinagogi. În industrie și în profesiunile libere evreii reprezentau 30%.

● Brăila - capitala județului cu același nume, cel de al doilea port la Dunăre al României, avea o populație de 76.315 locuitori, din care 23.101 (30%) erau evrei. La 10 biserici românești, evreii aveau 6 sinagogi și un templu. Comerțul era în proporție de 48% în mâinile evreilor.

● Buzău - reședința județului cu același nume avea o populație de 39.832 locuitori, din care 8.409 erau evrei (26%), dispunând de două sinagogi.

● Târgoviște - capitala jud. Dâmbovița avea o populație de 25.812 locuitori, din care 5.611 (23%) erau evrei, dispunând de 2 sinagogi.

● Călărași - capitala jud. Ialomița avea o populație de 21.356 locuitori, din care 5.113 (25%) erau evrei, având ca locașuri de cult 3 sinagogi.

● Ploiești - capitala jud. Prahova avea o populație de 86.575 locuitori, din care 20.304 (24%) erau evrei. În Ploiești existau 6 sinagogi. Comerțul și industria se găseau în proporție de 43% în mâinile evreilor.

● București - capitala României avea, după statistica oficială, 712.680 locuitori, din care 179.204 (25%) erau evrei. În București evreii aveau 29 sinagogi și 9 temple.

În Dobrogea populația totală a provinciei este de 873.421 locuitori, repartizați pe naționalități astfel: 525.528 (60,20%) români, 35.789 (4,10%) evrei și 312.104 (35,70%) alte naționalități.

În capitala principalului județ dobrogean, județul Constanța, din totalul de 65.712 locuitori, 19.681 (30%) erau evrei. În celelalte capitale de județ și târguri din Dobrogea, evreii erau mai puțini decât în oricare altă provincie a României.

În Ardeal populația totală a provinciei era de 4.870.829 locuitori, repartizați pe naționalități astfel: 2.794.610 (57,38%) români, 351.316 (7,21%) evrei și 1.724.903 (35,41%) alte naționalități. În reședințele de județ situația se prezintă conform cifrelor de mai jos, suficient de grăitoare pentru a sublinia existența unui proces de deromânizare a principalelor centre urbane din Ardealul de Nord:

● Oradea Mare - capitala jud. Bihor număra o populație de 91.719 locuitori, din care numai 20.174 erau români, restul fiind: 46.111 (51%) evrei și 25.434 alte naționalități.

● Cluj - capitala județului cu același nume număra 107.283 locuitori, din care 41.037 români, 26.893 (25%) evrei și 39.353 alte naționalități.

● Satu Mare - capitala județului cu același nume avea o populație de 57.829, din care 11.321 erau români, 39.914 (69%) erau evrei și 6.594 alte naționalități.

● Baia Mare - comună urbană în județul Satu Mare, număra 15.221 locuitori, din care 3.451 erau români, 7.728 (51%) erau evrei și 4.142 alte naționalități.

● Sighet - capitala Maramureșului avea o populație de 30.549 locuitori, din care 11.321 erau români, 18.524 (61%) erau evrei și 5.317 alte naționalități.

● Careii Mari - comună urbană în jud. Sălaj, cu o populație de 18.959 locuitori, din care 5.101 erau români, 9.852 (52%) erau evrei și 4.033 alte naționalități.

● Arad - capitala județului cu același nume avea o populație de 82.449 locuitori, din care 28.779 erau români, 24.605 (30%) erau evrei și 29.065 alte naționalități.

În celelalte județe ardelene, numărul evreilor era nesemnificativ. În tabelul de mai jos prezentăm situația minorității evreiești în aceste județe, cu precizarea că majoritatea evreilor erau așezați în localitățile urbane:

Județ	Total	Români	Evrei	Alții
Alba	224106	207286	4209	12611
Brașov	166898	54610	20986	91311
Ciuc	157209	26704	3529	126976
Făgăraș	88419	82612	1896	3911
Hunedoara	340304	281357	6232	52715
Mureș	310611	109575	21613	179423
Năsăud	156004	101406	13986	40612
Odorhei	149231	10921	1381	136929
Sibiu	201872	128859	6411	66602
Someș	239717	178314	14449	46954
Târnava Mare	158616	80834	3390	74392
Târnava Mică	159202	82650	3664	72888
Trei Scaune	140606	34967	1421	104218
Turda	201306	148309	4665	48332

În Banat, în cele trei județe, situația minorității evreiești este prezentată în tabelul de mai jos:

Județ	Total	Români	Evrei	Alții
Caraș	227151	142821	24434	59897
Severin	261227	185639	19817	5571
Timiș-Torontal	519610	143731	91352	284527

Dintre orașele bănățene, cel mai populat cu populație evreiască era capitala provinciei, Timișoara, care avea o populație de 95.631 locuitori. 26.621 erau români, 35.419 (37%) erau evrei și 33.591 alte naționalități.

În Moldova prezența evreilor în orașele și târgurile moldovene, așa cum rezultă din cifrele de mai jos, este de-a dreptul îngrijorătoare. Nivelul acestor cifre, în raport cu numărul populației românești, ne scutește de orice alte comentarii.

● Bacău - reședința județului cu același nume avea o populație de 34.814 locuitori, din care 19.718 erau români, 11.352 (32%) erau evrei și 3.744 alte naționalități. În oraș funcționau, la 6 biserici creștine, 13 sinagogi.

● Botoșani - capitala județului cu același nume avea o populație de 38.789 locuitori, din care 22.724 erau români, 14.039 (39%) erau evrei și 2.026 alte naționalități. În oraș existau 4 sinagogi.

● Galați - primul port la Dunăre și reședința jud. Covurlui avea o populație de 109.850 locuitori, din care 52.119 erau români, 32.205 (30%) erau evrei și 25.526 alte naționalități. La 23 de biserici ortodoxe erau 21 de sinagogi.

● Dorohoi - capitala județului cu același nume avea o populație de 22.879 locuitori, din care 10.421 erau români, 11.305 (49,5%) erau evrei și 1.153 alte naționalități. La 3 biserici ortodoxe erau 8 sinagogi.

● Huși - capitala jud. Fălciu avea o populație totală de 19.325 locuitori, din care 11.823 erau români, 6.121 (32%) erau evrei și 1381 alte naționalități. În Huși existau 7 biserici ortodoxe și 7 sinagogi.

● Iași - cetatea culturii românești și capitala Moldovei avea o populație de 110.495 locuitori, din care 52.827 erau români, 50.605 (46%) erau evrei și 7.063 alte naționalități. Sub aspect religios, Iașii puteau fi considerați *capitală a cultului mozaic*. În oraș funcționau 100 sinagogi, 3 temple mari și 4 școli confesionale israelite Talmud-Thora.

● Piatra Neamț - capitala jud. Neamț avea o populație de 33.847 locuitori, din care 17.127 erau români, 15.506 (47%) erau

evrei și 1.214 alte naționalități. În oraș evreii aveau 8 sinagogi și un templu mare, iar românii 6 biserici ortodoxe.

● Focșani - capitala jud. Putna avea o populație de 36.106 locuitori, din care 21.192 erau români, 12.206 (34%) erau evrei și 2.708 alte naționalități.

● Roman - reședința județului cu același nume avea o populație de 32.872 locuitori, din care 17.557 erau români, 13.422 (42%) erau evrei și 1.893 alte naționalități. La 8 biserici ortodoxe existau 9 sinagogi.

● Tecuci - capitala județului cu același nume avea o populație de 22.149 locuitori, din care 13.611 erau români, 6.849 (31%) erau evrei și 1.689 alte naționalități. În oraș funcționau 3 sinagogi.

● Bârlad - capitala jud. Tutova avea o populație de 31.657 locuitori, din care 16.211 erau români, 14.224 (45%) erau evrei și 1.222 alte naționalități.

● Vaslui - reședința județului cu același nume avea o populație de 20.342 locuitori, din care 10.121 erau români, 9.594 (47%) erau evrei și 627 alte naționalități. În oraș existau 4 biserici ortodoxe și 7 sinagogi.

Cotropirea pământului Bucovinei, care poartă cele mai frumoase tezaure ale istoriei noastre, a fost împinsă, în perioada dintre cele două războaie mondiale, dincolo de orice limită imaginabilă. Iată cum arăta chipul orașelor din Țara de Sus a lui Ștefan cel Mare:

● Cernăuți - capitala Bucovinei și a județului cu același nume avea o populație de 117.415 locuitori, din care 26.980 erau români, 66.715 (57%) erau evrei și 23.720 alte naționalități. În Cernăuți funcționau 25 de sinagogi.

● Rădăuți - capitala județului cu același nume avea o populație de 20.340 locuitori, din care 5.321 erau români, 10.715 (53%) erau evrei și 4.304 alte naționalități. În Rădăuți funcționau

16 sinagogi. Dar situația cea mai dramatică era în Siret, unde, din populația totală de 12.345 locuitori, numai 2.631 erau români. Restul număra 8.450 (70%) evrei și 1.264 alte naționalități.

● Storjineț - capitala județului cu același nume avea o populație de 12.450 locuitori, din care 4.195 erau români, 5.827 (47%) erau evrei și 2.428 alte naționalități.

● Suceava - capitala județului cu același nume, fosta cetate de scaun a lui Ștefan cel Mare, avea o populație de 20.554 locuitori, din care numai 6.209 erau români. Restul populației numărând 10.100 (49%) evrei și 4.245 alte naționalități. Dar situația cea mai tragică era în Basarabia. Dacă la 1812, când Basarabia a fost ruptă de trupul Moldovei, populația ei era în totalitate românească, în 1918, când silnicia istorică a fost îndreptată și visul de totdeauna al românilor - o Românie "De la Nistru pân' la Tisa" - s-a împlinit, provincia dintre Prut și Nistru s-a reîntors la Patria-Mumă puternic colonizată cu locuitori aduși din toate părțile Rusiei, din care mulți erau evrei. O politică perfidă de deznaționalizare a populației băștinașe. Să urmărim mai departe cifrele menționate în *Tabelele statistice...* din 1937 și de "Liga pentru unitatea culturală a tuturor românilor":

Județ	Total	Români	Evrei	Alții
Bălți	421817	311211	56300	54306
Cahul	215311	164072	41366	9873
Cetatea Albă	358737	267634	26191	64912
Hotin	430101	363138	50341	16632
Ismail	246602	189878	24915	31809
Lăpușna	442810	313556	92485	36768
Orhei	296915	222900	59234	14691
Soroca	339006	237780	81812	19414
Tighina	326804	231404	66491	28909
Total	3078103	2015653	499135	277315
<i>Procente</i>	<i>100%</i>	<i>74,97%</i>	<i>16,03%</i>	<i>9%</i>

Iată și situația în principalele orașe ale provinciei:

● Bălți - capitala județului cu același nume avea o populație de 35.712 locuitori, din care 16.819 erau români, 14.520 (40%) erau evrei și 4.373 alte naționalități. În Bălți erau numai 2 biserici ortodoxe față de 17 sinagogi!

● Hotin - capitala județului cu același nume avea 20127 locuitori, din care 5.612 erau români, 12.306 (61%) erau evrei și 2209 alte naționalități. În Hotin erau 23 sinagogi și numai 4 biserici ortodoxe!

● Chișinău - capitala Basarabiei avea o populație de 125.595 locuitori, din care 38.471 erau români, 73.215 (58%) erau evrei și 13.909 alte naționalități. În Chișinău funcționau 22 biserici creștine și 23 sinagogi.

● Soroca - capitala județului cu același nume avea o populație de 21.573 locuitori, din care 4.629 erau români, 12.921 (60%) erau evrei și 3.923 alte naționalități. În Soroca, la 3 biserici ortodoxe erau 23 sinagogi!

● Tighina - capitala județului cu același nume avea o populație de 35.691 locuitori, din care 12.514 erau români, 17.971 (51%) erau evrei și 5.206 alte naționalități. La 7 biserici ortodoxe, în Tighina funcționau 20 sinagogi.

România s-a găsit, în perioada interbelică, în rândul țărilor din Europa cu cea mai mare procentualitate de evrei față de populația autohtonă. Pe când în țările nordice, în Suedia și Norvegia, se număra un evreu la 9.000 de locuitori, în Anglia un evreu la 3.000 de locuitori, în Franța și în Italia un evreu la 400 de locuitori și chiar în Uniunea Sovietică abia un evreu la 65 de locuitori, în România, dacă luăm de bune cifrele Recensământului din anul 1930, raportul era de un evreu la 17 români. Dacă însă ne orientăm după cifrele avansate în anul 1937 de "Liga pentru unitatea culturală a tuturor românilor", adică un număr de 1.986.000 de evrei, proporția este de-a dreptul catastrofală: un evreu la 7 români!

Desigur că problema numărului evreilor în România interbelică - mare sau mic - a făcut să existe o "problemă evreiască". Dar ceea ce a făcut ca această problemă să dobândească o acuitate deosebită în perioada pe care o analizăm, nu este atât aspectul cantitativ, cât cel calitativ. Sub acest aspect, iată ce scria în anul 1943 profesorul Atanase N. Hâciu în lucrarea *Evreii în Țările Românești* apărută la Editura "Cartea Românească": "Demult m-am gândit la teoria lui Hajdeu asupra circulației cuvintelor - aplicând-o și la Evrei și la Românii din Macedonia. Și aceeași impresie a avut-o și colegul prof. I. Hurdubețiu, despre Evrei. Problema evreiască - zice el - nu trebuie privită numai în funcție de număr. Pericolul rezidă și în număr, dar și în funcția lor socială, rolul ce îl îndeplinesc în viața noastră, nu numai economic, ci și sub toate raporturile. Aici stă primejdia. Fiindcă îi găsești circulând fără astâmpăr; îi găsești în toate sectoarele vieții economice și spirituale, îi găsești peste tot și la tot pasul, încheagă afaceri și fac averi. Iar milioanele de Români stau legați de coarnele plugului, de masa biroului. Sunt primejdioși Evreii și ca număr, dar mai ales ca funcție socială".

Reacțiunea la "funcția socială" a evreilor în România Mare nu a întârziat să se producă. Se pare că națiunile, ca și indivizii, posedă un puternic instinct de conservare, care se manifestă ori de câte ori existența le este pusă în primejdie, gradul de intensitate al manifestării fiind direct proporțional cu dimensiunile primejdiei care le amenință. Așa se explică "antisemitismul" care se va manifesta din ce în ce mai puternic în România în perioada 1918-1940. De altfel, ideea că la baza oricărei manifestări politice în viața unei națiuni trebuie să existe o motivație o exprimă clar publicistul francez de origine evreu Bernard Lazare, în lucrarea *L'Antisémitisme*, apărută în anul 1894, unde afirmă:

"Mi se pare că sentimentul care s-a dezvoltat în toate timpurile, înainte de era creștină și după aceea, la Antiohia, la Alexandria și la Roma, în Arabia și în Persia, în Europa Evului

Mediu și în Europa modernă, într-un cuvânt în toate părțile lumii unde au fost și se află Evrei, mi se pare că o astfel de opinie nu putea să fie rezultatul unei fantezii continue, ci că trebuie să existe motive adânci, puternice, care să-i dea naștere”...

Guvernarea Goga-Cuza

La alegerile din anul 1937, Partidul Național Liberal condus de Gh. Tătărăscu nu reușește să obțină majoritatea necesară pentru a continua guvernarea începută în noiembrie 1933. În fața manifestărilor naționaliste din ce în ce mai pronunțate, Regele Carol II, pentru a evita o confruntare directă cu Partidul Național-Țărănesc condus de Iuliu Maniu și cu Mișcarea Legionară condusă de Corneliu Codreanu, formațiuni politice care înregistraseră rezultate surprinzător de bune în alegeri, încredințează formarea guvernului Partidului Național-Creștin, condus de A. C. Cuza și de Octavian Goga, acesta din urmă fiind numit Președinte al Consiliului de Miniștri. Astfel, pentru prima dată în istoria României, țara era condusă de un partid *naționalist*, care nu făcea nici un secret din orientarea sa pronunțat *antisemită*.

Noul guvern va adopta, imediat după instalare, o serie de măsuri și reglementări cu caracter antievreiesc, pe care le prezentăm așa cum au fost ele sistematizate în lucrarea *Martiriul evreilor din România: 1940-1944. Documente și mărturii*, elaborată de “Centrul pentru studiul istoriei evreilor din România”, lucrare apărută la București în anul 1991, la Editura Hasefer, cu un “Cuvânt înainte” semnat de Dr. Moses Rosen.

În capitolul I al mai sus amintitei lucrări, intitulat “Legi

rasiale”, Guvernului Goga îi sunt atribuite următoarele reglementări cu privire la “Situția juridică a evreilor în perioada 1 ianuarie 1938-15 octombrie 1940”.

I. Învățământ

1. Se decide de a se modifica Legea învățământului secundar în sensul de *a se mai admite pe viitor* decât candidați de origine etnică română la examenul de capacitate pentru limba, literatura și istoria românilor, *deci toți profesorii evrei aflați în învățământ sunt lăsați mai departe profesori la stat la toate materiile, inclusiv cele naționale*, iar pentru viitor vor putea fi admiși evrei la toate materiile, cu excluderea materiilor naționale și diriginților. Legea n-a fost modificată.

2. În școlile evreiești dascălii români pot profesa mai departe.

3. Accesul elevilor și studenților evrei în învățământul de stat primar, secundar, teoretic și practic și superior de toate gradele n-a fost îngrădit.

4. Dreptul la publicitate al școlilor evreiești este respectat.

5. Dreptul elevilor pregătiți în familie a rămas neatins.

6. Evreii pot fi autori și editori de cărți didactice românești.

7. Comerțul cu cărți didactice și rechizite școlare este liber pentru evrei.

8. Firmele evreiești pot continua să furnizeze Ministerului Educației și instituțiilor dependente.

II. Culte și arte

1. Cultul mozaic este neatins, bucurându-se nestingherit de drepturile ce îi oferă Constituția și Legea pentru regimul cultelor.

2. Nici o restricție cu privire la respectul religiei.

3. Primăria Vaslui interzice vânzarea la creștini a cărnii tăiate ritual, *deci se respectă tăierea rituală pentru evrei în toată țara și nu se oprește vânzarea cărnii tăiate ritual nici creștinilor în restul țării.*

4. Cimitirele sunt neatins.

5. Subvenția Cultului Mozaic se achită conform Bugetului.

6. Comerțul cu articole bisericești este neatins.

7. Nu se răpește nici un drept artiștilor evrei.

8. Evreii rămân membri ai Societății Scriitorilor Români, în societățile compozitorilor și în Sindicatul Ziariștilor.

III. Agricultură

În agricultură Guvernul Goga nu a luat *nici o măsură cu caracter antievreiesc* [s.n.].

IV. Comerț și industrie

În comerț și industrie Guvernul Goga *nu a luat nici o măsură cu caracter antievreiesc.*

V. Muncă și sănătate

1. S-au înlocuit circa una sută medici de la Asigurările Sociale.

2. Se interzice evreilor să angajeze personal casnic feminin sub vârsta de 40 ani.

VI. Justiție

Guvernul Goga nu a introdus *nici o măsură antievreiască.*

VII. Apărarea națională

Guvernul Goga nu a introdus *nici o măsură antievreiască.*

VIII. Finanțe

1. Se retrage evreilor dreptul de a vinde băuturi spirtoase.

IX. Lucrările publice și comunicații

Guvernul Goga nu a introdus *nici o măsură antievreiască.*

Guvernul condus de Octavian Goga va avea însă o viață scurtă. După numai 42 de zile de guvernare, Partidul Național-Creștin este înlăturat de la guvernare și Regele Carol II instituie “dictatura regală”, una din cele mai întunecate pagini din istoria României. Se pare că printre motivele care l-au determinat pe rege să-l oblige pe Octavian Goga să demisioneze, o pondere deosebită au avut-o presiunile organizațiilor evreiești internaționale, care nu

puteau să accepte pierderea României de sub controlul lor economic, politic și spiritual. O situație care va dura până în iulie 1940, când, sub presiunea evenimentelor internaționale, Regele Carol II va aduce la cârma țării un guvern favorabil Germaniei național-socialiste, Guvernul condus de Ion Giugurtu, care va adopta o serie de măsuri antievreiești mult mai aspre decât cele adoptate de guvernarea național-creștină.

Dictatura regală

Determinat de interesele camarilei de la Palat, în fruntea căreia se găsea amanta sa, evreica Elena Lupescu-Wolf, Regele Carol II, la 10 februarie 1938, demite guvernul Goga-Cuza și, prin lovitură de stat, instaurează “dictatura regală”. Prima măsură adoptată a fost instituirea unui “guvern consular” format din oamenii săi de încredere, sub conducerea Patriarhului Miron Cristea. Pentru a-i conferi o poleială de legitimitate, în acest guvern au fost cooptați și șapte foști prim-miniștri, ca miniștri fără portofoliu.

La 11 februarie, regele a abrogat Constituția din 1923; la 15 februarie, prin decret regal, au fost interzise toate partidele politice; iar la 20 februarie a fost proclamată o nouă Constituție, care conferea monarhului puteri dictatoriale. Această Constituție conținea o serie de dispoziții care vizau, în primul rând, Mișcarea Legionară. Rostul lor era să pună bazele “legale” ale atrocităților care se pregăteau împotriva fruntașilor legionari.

Constituția Carol II a fost “aprobată” de națiune printr-un referendum strict controlat de forțele polițienești. Pentru prima dată în istoria României moderne, se cerea populației să aprobe cu “entuziasm” o samavolnicie prin care se desființau libertățile cetățenești!

La 21 februarie, Corneliu Codreanu, conducătorul Mișcării Legionare, hotărăște auto-dizolvarea partidului *Totul pentru Țară*

(expresia politică a Legiunii). Desprindem din cuprinsul circularei prin care se aducea la cunoștință legionarilor auto-dizolvarea: "Suntem aruncați din raportul de drept, în raportul de forță. Pe acesta, însă, noi nu-l primim. Noi am înțeles să acționăm în cadrul legii, manifestându-ne credințele noastre. Lovitură de stat nu voim să dăm. Prin esența însăși a concepției noastre, noi suntem contra acestui sistem. Ea înseamnă atitudine de bruscare, de natură exterioară, pe când noi așteptăm biruința noastră de la desăvârșirea în sufletul națiunii a unui proces de perfecționare omenească. Nu vom întrebuița aceste mijloace, pentru că tineretul de astăzi are prea adânc înfiptă conștiința misiunii sale, pentru a face acte necugetate, care să transforme România într-o Spanie însângerată..."

Totodată, Codreanu adresează lui Al. Vaida-Voevod, ministru fără portofoliu în guvernul prezidat de Patriarhul Miron Cristea, o scrisoare prin care dezvăluie adevăratele scopuri urmărite de noua Constituție: "Întreaga luptă națională, după 20 de ani, se termină printr-o constituție care nu numai că nu rezolvă nimic din problema vitală a nației noastre, ci vine să pecetluiască pentru totdeauna drepturile și pozițiile furate de la Români de năvălitorii jidani, împotriva cărora noua constituție nu ne mai deschide nici o posibilitate de apărare. Actuala constituție este o piatră de mormânt peste viața nației românești..."

În perioada de consolidare a "dictaturii regale", Nicolae Iorga a atacat în repetate rânduri Mișcarea Legionară, prin articole publicate în ziarul său *Neamul Românesc*, acuzând-o că, la adăpostul activității comerciale desfășurate sub patronaj legionar, pregătește de fapt un complot împotriva statului. Acestor atacuri Corneliu Codreanu le răspunde printr-o scrisoare din al cărei conținut reproducem următoarele pasaje:

"...Când, acum 15 ani în urmă, tineretul manifesta sgomotos împotriva cuceririi iudaice (nu mai sgomotos decât D-l Iorga la 1906), Domnii din guvernul de astăzi ne spuneau:

«Nu așa veți rezolva problema evreiască. Apucați-vă de comerț. Faceți comerț ca ei».

Iată ne-am apucat. Cu sufletul plin de speranțe. Cu dor de muncă.

Când ați văzut însă că pornim, că suntem corecți, că suntem capabili, că munca noastră e binecuvântată de Dumnezeu, veniți tot voi, și distrugeți acest început de comerț românesc, poate cel dintâiu început serios din vremea noastră, veniți și fără milă înăbușiți aceste încercări, tot avântul nostru și atâtea speranțe...

Sub guvernarea fericită și creștină a Patriarhului Miron, nu mai există în România nici jidani, nici comerț jidănesc, nici problemă jidovească.

Nu mai existăm decât noi, care trebuie să fim nimiciți prin orice mijloace...

Eu nu mă pot bate cu D-ta. N-am nici geniul, nici vârsta, nici condeiu și nici situația D-tale...

Dar din adâncul unui suflet lovit și nedreptățit îți strig, și îți voi striga din adâncul gropii: ești un necinstit sufletește, care ți-ai bătut joc pe nedrept de sufletele noastre nevinovate..."

În urma acestei scrisori, Nicolae Iorga îi intentează lui Corneliu Codreanu un proces de ultragi. Procesul este judecat de Consiliul de Război al Capitalei și, la 19 aprilie, Corneliu Codreanu este condamnat la 6 luni de închisoare. Concomitent, guvernul Miron Cristea înființează primele lagăre de concentrare în care sunt internați numeroși fruntași legionari.

Persecuția împotriva conducătorului Mișcării Legionare nu se va limita însă numai la acest proces. La 23 mai, Corneliu Codreanu este judecat din nou, de data aceasta sub învinuirea de "complot legionar". Pe data de 27 mai, el va fi condamnat de Consiliul de Război al Corpului II Armată la 10 ani muncă silnică pentru "delictul de uneltire contra ordinii sociale și crimă de răzvrătire".

În ziua de 13 noiembrie, Regele Carol II vizitează Londra și Parisul în căutarea unui sprijin occidental, dar primește numai promisiuni neconvingătoare. "Pe drumul de întoarcere - relatează în lucrarea sa *Istoria românilor* istoricul Vlad Georgescu, care numai de simpatie față de legionari nu poate fi suspectat - Carol s-a oprit și la Berghof, în Bavaria, pentru o scurtă întâlnire cu Hitler, care nu a reușit să înlăture neîncrederea reciprocă. Mai mult chiar, îndată după întâlnire, încă din tren, regele a poruncit executarea lui Codreanu și a 13 dintre camarazii săi, un asasinat care a înăsprit și mai mult relațiile Bucureștiului cu Berlinul".

În dimineața zilei de 30 noiembrie, la ora 4, Corneliu Codreanu și încă 13 legionari sunt ridicați de la închisoarea Râmnicu Sărat pentru a fi transportați la Jilava. În dreptul kilometrului 30 de pe șoseaua București-Ploiești (pădurea Tâncăbești), toți cei 14 sunt asinați prin strangulare. Trupurile neînsuflețite sunt aruncate într-o groapă comună la Jilava peste care se toarnă vitriol, iar deasupra mormântului, o placă uriașă de beton. Organizatorul executării criminalului ordin regal a fost ministrul de Interne de la acea dată, Armand Călinescu. Drept răsplată, la 7 martie 1939 va fi înscăunat prim-ministru al României.

Politica României după asasinarea mișească a conducătorului Mișcării Legionare, Corneliu Codreanu, nu va urmări decât un singur obiectiv: *menținerea regelui și a camarilei regale la conducerea țării, cu orice preț.*

La 16 decembrie 1938, Regele Carol II își înființează propriul său partid, Frontul Renașterii Naționale. *Pentru prima oară în istoria ei, România era guvernată de un partid unic!* O serie de politicieni "democrați" devin "consilieri regali". Ei vor fi îmbrăcați, după modelul dictaturilor din Italia și Germania, în uniforme. Un spectacol grotesc, la care, cu excepția lui Iuliu Maniu, toți foștii prim-miniștri ai României Mari s-au pretat, aprobând docili planurile criminale urzite de rege și de camarila sa.

În ziua de 21 septembrie 1939, primul-ministru Armand Călinescu este asasinat de o echipă de 9 legionari, "Răzbunătorii", condusă de Miti Dumitrescu. După săvârșirea asasinatului, echipa a ocupat postul național de radiodifuziune, anunțând țării: "Am pedepsit pe acela cu a cărui învoire a fost omorât cel mai mare român, Corneliu Zelea Codreanu". Apoi făptașii s-au predat autorităților. Vor fi împușcați, iar trupurile aruncate în stradă și expuse privirilor îngrozite ale trecătorilor.

În locul prim-ministrului asasinat, Regele Carol II îl numește pe generalul Gheorghe Argeșeanu, având ca ministru de Interne pe generalul Gavrilă Marinescu. Acesta a ordonat asasinarea tuturor fruntașilor legionari aflați în lagăre și închisori, precum și a câte 3-5 legionari din fiecare județ. În zilele de 21-22 septembrie 1939 au fost asinați, în total, 252 de fruntași legionari.

Guvernul prezidat de generalul Gheorghe Argeșeanu a durat numai o săptămână. *Săptămâna decapitării conducerii Mișcării Legionare.* Noul prim-ministru va fi Constantin Argetoianu, unul dintre fruntașii masoneriei din România. Mandatul său va dura până la 29 noiembrie 1939, când va fi înlocuit de un alt om de încredere al Regelui Carol II, Gheorghe Tătărăscu.

În timp ce în România se consuma această cumplită tragedie, pe scena politică europeană se petreceau evenimentele grave, care vor culmina cu izbucnirea celui de al doilea război mondial...

La 12 martie 1938, Germania anexează Austria. La 6 septembrie 1938 are loc Conferința de la München, la care Anglia și Franța acceptă ca Cehoslovacia să cedeze regiunea sudetă Germaniei. La 16 martie 1939, Germania ocupă toată Cehoslovacia, fără ca Anglia și Franța să-și onoreze garanțiile. La 23 august 1939 se semnează pactul Ribbentrop-Molotov, prin care Germania dă Uniunii Sovietice mână liberă în părțile răsăritene ale Europei. La 1 septembrie 1939 Germania atacă Polonia. Ca urmare a acestei

agresiuni, Anglia și Franța declară război Germaniei, fără însă a întreprinde vreo acțiune militară. La 6 octombrie 1939 armata poloneză capitulează. Concomitent cu desfășurarea ofensivei germane, la 17 septembrie 1939, Armata Roșie pătrunde în Polonia răsăriteană, pe care o ocupă. Prin această acțiune, Polonia este ștearsă de pe harta Europei, fiind împărțită între Germania și Uniunea Sovietică. La 26 noiembrie 1939, Uniunea Sovietică atacă Finlanda, întâmpinând o dârză rezistență din partea bravului popor finlandez. La 10 mai 1940, Germania dezlănțuie ofensiva din Vest, ocupând Belgia, Olanda și Luxemburgul. La 16 iunie 1940, Franța capitulează, cerând armistițiul, iar rămășițele corpului expediționar englez se salvează cu greu prin portul Dunkerque, abandonând în mâinile inamicului tot armamentul. La începutul lunii iunie 1940, în baza prevederilor secrete ale Pactului Ribbentrop-Molotov, Uniunea Sovietică ocupă Țările Baltice.

Și în virtutea aceleiași înțelegeri, la 26 iunie 1940, rușii dau ultimatum României, cerând cedarea Basarabiei, Bucovinei de Nord, Ținutului Herței. Regele Carol II acceptă cedarea. Trupul țării este sfâșiat în chip dezonorant, fără a se schița nici un gest de rezistență.

În toată perioada "dictaturii regale", evreii din România s-au bucurat de depline libertăți. Firavele măsuri cu caracter antievreiesc adoptate de guvernarea Goga-Cuza, au căzut în desuetudine, ceea ce a făcut ca un contingent numeros de evrei din țările ocupate de Germania național-socialistă să-și caute refugiu în România, cu acceptarea tacită a regimului carlist.

Adevăratul chip al evreimii din România se va vedea însă cu prilejul retragerii armatei române din teritoriile cedate Uniunii Sovietice. În timp ce ostașii români, demoralizați și umiliți prin faptul că trebuiau să se retragă fără să lupte cu arma în mână, apărând pământul sfânt al țării, erau huiduiți și batjocoriți de evreii din târgurile și orașele basarabene pe care le părăseau, aceiași evrei

și întâmpinau pe invadatorii sovietici cu flori și entuziasm, ca pe niște adevărați eliberatori! Aceste scene dureroase au fost consemnate amănunțit în jurnalele de campanie ale unităților armatei române, care au fost nevoite să se retragă din teritoriile cedate Uniunii Sovietice, și este păcat că aceste consemnări nu au fost făcute publice până la această dată. Dezvăluirea lor ar avea darul să aducă în adevărata ei lumină mult trâmbițata loialitate a minorității evreiești față de țara în care trăia. Din puținele mărturii publicate în acest sens, cităm mai jos un pasaj din volumul I al lucrării lui George Magherescu, *Adevărul despre Mareșalul Ion Antonescu*:

"...Din fericire, însă, în întreaga Moldovă domnea liniștea: liniștea cu care primește o ființă nobilă o durere, o mare pierdere... Elementul care se dovedi și acum nesigur era evreiesc. Evreii din Dorohoi și din regiune erau gata, la cea mai mică ocazie, să pornească acțiuni ostile, demonstrative, pentru a da mâna cu armata sovietică de la Herța. Erau nerăbdători să-i vadă pe ruși la Dorohoi.

Ca șef al Informațiilor diviziei, aveam zilnic prilejul să constat starea de efervescență în care trăia populația evreiască din Dorohoi. Românii trăind toată ziua în neliniște, răsufiau mai ușor seara, pentru ca în zori să se trezească iar cu teama că ar putea vedea pe sovietici venind peste ei. Evreii însă, cu urechile ciulite la aparatele de radio, mișunând unii la alții cu informații pe care și le transmiteau neîncetat, fremătau de nerăbdare să-i vadă pe ruși la Dorohoi. Seara se culcau cu această speranță și dimineața se deșteptau cu decepția că nu au venit, pentru ca din nou, în timpul zilei, să înceapă să spere..."

Evoluția evenimentelor politice din Europa va avea repercusiuni și asupra scenei politice românești. După înfrângerea Franței, devenise evident că aliații noștri tradiționali nu ne puteau ajuta. Ca urmare, din aceeași dorință de a-și păstra tronul cu orice

preț, Regele Carol II încearcă, în disperare, o apropiere de Germania. În acest scop, la 4 iulie 1940, îl înlătură de la cârma țării pe Gh. Tătărăscu și-l numește prim-ministru pe Ion Gigurtu, un adept al apropierii României de Puterile Axei. Totodată, "Frontul Renașterii Naționale" este rebotezat "Partidul Națiunii", în speranța că pe această cale va reuși să șteargă urmele crimelor pe care le săvârșise, trezind un sentiment de solidaritate națională în fața primejdiilor care amenințau România din toate direcțiile. Dar guvernul Gigurtu va însemna și o înăsprire a tratamentului pe care Statul român îl va aplica evreilor.

Guvernul Gigurtu

În vara anului 1940, într-o Europă dominată de Germania și Italia, România se găsea într-o situație disperată. După ce la 26 iunie, Regele Carol II acceptase cedarea Basarabiei, Nordul Bucovinei și Ținutul Herței, țara se găsea confruntată cu pretențiile revizioniste ale Ungariei și Bulgariei, sprijinite de Puterile Axei.

În această situație, la 4 iulie, regele acceptă demisia guvernului Gheorghe Tătărăscu și-l numește prim-ministru pe Ion Gigurtu. Noul prim-ministru alcătuiește un guvern din personalități politice de dreapta, din care fac parte și legionarii, Horia Sima, ministrul Cultelor și Artelor, Dr. Vasile Noveanu, ministrul Inventarului și Avuției Publice, și Augustin Bidianu, subsecretar de stat la Ministerul de Finanțe. Din aceeași formațiune guvernamentală mai făcea parte și Nichifor Crainic, ca ministru al Propagandei Naționale.

Personalitatea noului prim-ministru este astfel caracterizată de Mihail Manoilescu, ministrul Afacerilor Străine în noul guvern, în memoriile sale: "...Gigurtu, pe care lumea l-a socotit cu nedreptate totdeauna ca pe un mediocru, are multe calități de om de stat și anume cel puțin una, care este hotărâtoare: nu este demagog și, când este vorba de o linie politică socotită de el în interesul țării, nu pregetă să o urmeze cu hotărâre, fără a se gândi prea mult la dânsul.

În această privință, el pare să asculte vocea strămoșilor lui din același neam cu Nicolae Bălcescu”.

Cât privește rațiunea politică a schimbării guvernamentale operate de Regele Carol II, același memorialist scrie: “Asupra înțelesului politic al guvernului nu era mult de discutat. Noi eram guvernul disperării regale, prin care Carol încerca să mai potolească puțin din ura hitleriștilor și fasciștilor împotriva lui. Eram guvernul care trebuie să facă suprema încercare de a păstra granițele cât mai rămăseseră și - în gândul lui Carol - de a-i apăra tronul de amenințările care-l înconjurau din afară și înăuntru. Eram, cu o expresie uzată, dar de data aceasta foarte nimerită, *un guvern de sacrificiu*”.

Printre alte măsuri adoptate de guvernul Gigurtu, o importanță deosebită o reprezintă “reglementarea situației juridice a evreilor din România”. Cadrul legal al acestei reglementări l-a constituit Decretul Lege Nr. 2650 publicat în *Monitorul Oficial* nr. 183 din 9 august 1940. Ideile care au stat la baza acestei reglementări au fost sistematizate de autorul decretului, profesorul universitar I. V. Gruia, ministrul de Justiție, în “expunerea de motive” care a însoțit documentul supus “Înaltei semnături a Majestății Sale Regelui”.

Noul statut al minorității evreiești începe prin a defini noțiunea de “evreu”. Decretul consideră evrei *persoanele de religie mozaică*, socotind “o incompatibilitate morală, spirituală și organică între românul de sânge și religia mozaică”. De la această delimitare nu sunt exceptați evreii care au trecut la creștinism după data publicării decretului, precum și ateii care, la origine, au fost evrei.

În interiorul comunității evreiești din România, sunt deosebite următoarele trei categorii de evrei. Din prima categorie fac parte evreii rezidenți, cetățenii români, dar care nu obținuseră cetățenia română înainte de 1916. Cea de a doua categorie îi

cuprindea pe evreii care dobândiseră cetățenia înainte de 1916, și care, ei sau ascendenții lor, participaseră la războaiele României. Numărul lor se ridică, din surse iudaice, la aproximativ 10.000 de oameni; ei se bucurau de un regim privilegiat față de restul populației evreiești. Dar chiar și evreii din această categorie nu sunt considerați ca făcând parte din Comunitatea Națională, ei fiind supuși la următoarele restricții:

- a) nu au dreptul în viitor să dobândească funcții publice;
- b) nu au dreptul să aibă și să dobândească proprietăți rurale de orice fel, în România;
- c) nu pot să participe la conducerea și activitatea politică a țării;
- d) nu pot fi militari de carieră.

În sfârșit, statul statornicește o a treia grupă, alcătuită din evrei care nu fac parte din celelalte două categorii, și anume evreii din provinciile anexate după primul război mondial, precum și cei recent imigrați, Decretul Lege prevăzând pentru această categorie următoarele restricții:

- a) de a ocupa funcțiuni publice de orice fel, cu și fără salariu;
- b) de a colabora în mod direct la activitatea serviciilor publice;
- c) de a fi membri în profesiunile care au, prin structura lor, legătură directă cu autoritățile publice, decretul arătând cu titlu de exemplificare, profesiunea avocaților, notarilor publici, experților;
- d) de a fi membri în consiliile de administrație ale întreprinderilor de orice natură, publice și particulare;
- e) de a fi comercianți în comunele rurale;
- f) de a fi comercianți de băuturi alcoolice și deținători de monopoliuri, cu orice titlu;
- g) de a fi tutore sau curator al incapacabililor care sunt de religie creștină;

h) de a fi militari,

i) de a fi deținători sau închirietori de cinematograf; deținători, editori de cărți și reviste românești; colportori de imprimate românești și deținătorii oricăror mijloace de propagandă națională românească;

j) de a fi conducători, membri și jucători în asociațiile sportive naționale;

k) de a dobândi proprietăți rurale, de orice fel, în România; dispoziția aceasta se referă la toate categoriile, decretul reglementând trecerea proprietăților de la evrei la românii de sânge, păstrând dreptul de preemțiune al statului și exproprierea evreilor proprietari de bunuri rurale în România;

l) de a fi oameni de serviciu în instituțiile publice;

m) de a exercita puterea părintească asupra unui copil creștin.

Și în încheierea “expunerii de motive”, ministrul Justiției, Ion Gruia, precizează:

“România este țara numai a Românilor. Tăria și structura Nației stă în înțaietatea virtuților eroice, pentru care pământul, economia și conducerea politică, pe scara întregii ierarhii, sunt puncte vitale de promoțiune. Nația noastră este o Nație de țărani - țărănimea este izvorul ei întreg; este noblețea noastră de sânge și pământ; de aici apărarea ei în funcțiunile esențiale; semnalul de alarmă al legii acesteia.

Acest statut juridic, politic și economic al Evreilor impune, prin discriminare, charta drepturilor Românilor. Statutul izvorăște sub impulsul destinului istoric implacabil și formulează legea de apărare a Nației. El înseamnă, mai mult, pentru cei ce poartă răspunderea politică a guvernării, singurul punct de plecare sigur, hotărât și onest către o Românie legată de veșnicie. Timpurile de mâine îmi vor da dreptate”.

În vara anului 1940, evenimentele politice se derulau cu o

repezițiune mai mare decât ritmul de aplicare al legislației antievreiești. Nefasta politică externă de inspirație titulesciană din perioada interbelică, după ce condusese la pierderea Basarabiei, Bucovinei de Nord și Ținutului Herței, pune România în situația de a face față pretențiilor teritoriale ale Ungariei și Bulgariei. Calculele politice ale lui Nicolae Titulescu nu numai că nu au ținut seama de influența dobândită de Germania și Italia în deceniul al treilea, dar nici măcar simpatia Angliei, aliatul României în primul război mondial, nu a reușit să o câștige. Să amintim numai faptul că, în anul 1935, 242 de deputați englezi au semnat o moțiune, cerând revizuirea granițelor cu Ungaria, în favoarea acesteia. O consecință firească a propagandei maghiare inteligent conduse, căreia propaganda românească nu a reușit să-i facă față în mod eficace (cum nu reușește, din păcate, nici astăzi).

În urma sfaturilor “binevoitoare” ale Germaniei și Italiei, România a fost nevoită să înceapă tratative cu Ungaria și Bulgaria. Tratativele cu Ungaria au început la 16 august, la Turnu Severin, tratative la care delegația maghiară cerea retrocedarea a peste două treimi din teritoriul Transilvaniei, cu o populație de 2.200.000 de români. Cum era normal, pretențiile maghiare nu au fost acceptate de delegația română, astfel că Italia și Germania au rezolvat problema printr-un arbitraj, pe care cele două țări au fost obligate să-l accepte. În noaptea de 29 spre 30 august 1940, Puterile Axei au hotărât cedarea Ardealului de Nord și a Cadrilaterului.

“În cazul în care România - declara contele Ciano în numele lui Mussolini - nu ar accepta arbitrajul, ar crea puterilor Axei dificultăți imense într-o situație foarte grea pentru ele. Acestea ar îndreptăți Puterile Axei să considere că, prin refuzul arbitrajului, România a trecut de partea dușmanilor Axei!”.

În același sens s-a exprimat și ministrul de Externe al

Germaniei, Ribbentrop, spunând că “este autorizat de Führer să declare că, în cazul când România nu va primi arbitrajul, Germania o consideră dușmană a Axei”.

Și din nou România Regelui Carol II a ales calea dezonoarei. Ardealul de Nord a fost cedat Ungariei și Cadrilaterul Bulgariei. O lovitură pe care poporul român nu a mai suportat-o!

De îndată ce Arbitrajul de la Viena a devenit cunoscut, populația a fost cuprinsă de indignare. În primul rând împotriva statelor participante, dar în special împotriva Italiei, considerată drept cea mai vehementă susținătoare a Ungariei. Populația iese în stradă și manifestă împotriva Regelui Carol II. La sfatul ministrului plenipotențiar Valer Pop, regele îl numește prim-ministru pe generalul Ion Antonescu, care se găsea la Mănăstirea Bistrița cu domiciliu obligatoriu.

Generalul Ion Antonescu încearcă să alcătuiască un guvern, dar nici un partid politic nu vrea să colaboreze cu Carol II. În seara zilei de 5 septembrie, situația din București devenise de-a-dreptul explozivă, tineretul naționalist cerând abdicarea regelui, pe care-l socotea principalul vinovat de dezastrul țării. Generalul Coroamă, comandantul trupelor din Capitală, căruia i se cere să restabilească ordinea, declară că mai bine se lasă împușcat decât să ordone deschiderea focului asupra tineretului. În această situație, generalul Antonescu cere regelui să abdice.

În zorii zilei de 6 septembrie, Regele Carol II se hotărăște să abdice. El îl cheamă la Palat pe generalul Antonescu, căruia îi declară că renunță la tron în favoarea fiului său. În zorii zilei următoare, Carol, împreună cu suita sa și, bineînțeles, cu Elena Lupescu, părăsesc țara. La plecare Elena Lupescu încearcă să-l ia cu ei și pe Mihai, moștenitorul tronului. Datorită unui aghiotant regal, tentativa nu reușește.

Încercările generalului Ion Antonescu de a forma un guvern

din reprezentanți ai partidelor Național Liberal și Național Țărănesc se izbesc de refuzul acestora de a-și asuma responsabilitatea guvernării în situația grea în care se găsea țara. În această situație, generalul, devenit “Conducătorul Statului Român”, face apel la Mișcarea Legionară. În noul guvern, Horia Sima devine vice-președinte al Consiliului de Miniștri, prințul Mihail Sturdza - ministru de Externe, iar generalul Constantin Petrovicescu - ministru de Interne. Noul guvern se instalează la 14 septembrie 1940. În aceeași zi, prin Decretul regal semnat de Regele Mihai I, România este proclamată “Stat Național-Legionar”.

Odată cu aceste prefaceri, începe pentru România o perioadă nouă. O perioadă care își va pune puternic amprenta asupra tratamentului aplicat minorității evreiești.

Dictatura antonesciană (6 septembrie 1940-23 august 1944)

Abdicând la 6 septembrie 1940, Regele Carol II lasă în urma sa o Românie mică rezultată din, cedarea Basarabiei, Bucovinei de Nord și Ținutului Herței, după ultimatumul rusesc, apoi din pierderea Ardealului de Nord prin dictatul de la Viena și a Cadrilaterului prin tratatul de la Craiova; România avea, la preluarea puterii de către generalul Antonescu, cu 36.000 km pătrați și cu peste 6 milioane de locuitori mai puțin decât România Mare!

În politica externă, generalul Antonescu va urma orientarea de apropiere de Germania național-socialistă adoptată de guvernul Gigurtu în mai 1940. O orientare impusă de raportul de forțe din Europa anului 1940, cu repercusiuni în atitudinea guvernului român față de problema evreiască.

Restricțiile cu caracter antievreiesc adoptate de guvernul Gigurtu în august 1940 vor fi menținute și chiar înăsprite prin legislația adoptată de guvernele conduse de generalul Antonescu, atât în perioada de colaborare cu Mișcarea Legionară, cât și după încetarea acestei colaborări (în urma evenimentelor din 21-23 ianuarie 1941).

Cu privire la rădăcinile și caracterul antisemitismului în România după primul război mondial, istoricul german Andreas Hillgruber face, în capitolul intitulat "Problema evreiască în cadrul

relațiilor dintre Germania și România" din lucrarea *Hitler, Regele Carol și Mareșalul Antonescu*, apărută în traducerea lui Stelian Neagoe la Editura Humanitas, următoarele precizări, de natură să traseze o linie de demarcație precisă între esența naționalismului românesc și național-socialismului german:

"După primul război mondial, în special după promulgarea Constituției liberale din 1923, care în articolul 8, în conformitate cu Tratatul de la Paris din 9 decembrie 1919 cu privire la ocrotirea minorităților, asigura tuturor cetățenilor egalitate în drepturi civice și politice și care voia să-i facă și pe evrei cetățeni cu drepturi depline, mișcarea antisemită în România s-a intensificat. Se poate ca ea să fi avut un suport în rezerva pe care o avuseseră românii față de evrei mai înainte, când ei erau considerați străini. Organizația activă propriu-zisă era formată din intelectuali și își avea centrul în universități, în primul rând la Iași, unde locuiau mulți evrei. Alături de curentul mai vechi, al profesorului A. C. Cuza, Legiunea Arhanghelului Mihail, condusă de C. Z. Codreanu, reprezenta aripa radicală a mișcării antisemite. Dar și lupta dusă de Garda de Fier (de mai apoi) împotriva iudaismului era o luptă națională și religioasă și nu o luptă întemeiată pe rasism, ca în Germania național-socialistă. Legionarii erau deci împotriva evreilor, deoarece îi considera un corp străin fără aderențe la caracteristicile naționale românești, în timp ce în Germania național-socialismul considera că ei reprezintă un «pericol» foarte mare tocmai prin faptul că se integrau cu ușurință într-un specific național străin. Lupta Legiunii se îndrepta deci mai mult împotriva numărului mare de evrei veniți din est și care locuiau în orașele din Basarabia și Moldova, decât împotriva evreilor din București, în cea mai mare parte asimilați".

Măsurile legislative, care au înăsprit legislația antievreiască anterioară, au fost adoptate la insistența guvernului național-legionar. Aceste măsuri le-au provocat evreilor, în principal, prejudicii materiale, urmărind mai întâi limitarea activității evreilor

în domeniul economic și, ulterior, eliminarea lor totală din economie. Astfel, prin legea din 4 octombrie 1940, au fost expropriate marile proprietăți funciare rurale deținute de evrei. Prin legea din 17 noiembrie 1940 a fost expropriat patrimoniul forestier aflat în posesiunea evreilor, iar prin legea din 4 decembrie 1940 au fost expropriate vapoarele aparținând evreilor.

Istoricul Andreas Hillgruber, în lucrarea citată mai sus, este de părere că măsurile cu caracter antievreiesc nu au fost luate în urma unor presiuni exercitate de Germania național-socialistă, ci ca urmare a orientării politice proprii Gărzii de Fier. Ele vor fi extinse și după ruptura dintre General și Mișcarea Legionară, guvernul Generalului trebuind să continue această politică “pentru a nu trezi bănuiala - crede Andreas Hillgruber - că este influențat de cercurile francmasonice și de cercurile evreiești”. Pe linia acestei politici, la 28 martie 1941 are loc exproprierea proprietăților funciare urbane ale evreilor.

Pentru administrarea averilor expropriate de la evrei, a fost înființat, la 2 mai 1941, “Centrul Național de Românzare” care a numit în întreprinderile evreiești expropriate “comisari de românzare”. Rostul acestei instituții era de a închiria și arenda fostele proprietăți evreiești din România, degrevând prin sumele încasate asistența pe care statul trebuia să o acorde celor peste 250.000 de refugiați din teritoriile cedate.

În perioada dictaturii antonesciene, pe lângă îngrădirile cu caracter economic, populația evreiască a fost supusă unor persecuții care au avut drept urmare pierderi de vieți omenești. Un reflex inevitabil al orientării impuse de Germania statelor aflate în zona sa de influență. Să remarcăm însă că, într-o lume în care milioane de oameni au dispărut masacrați în lagărele de concentrare și de muncă forțată, atât în Răsărit, cât și în Apus, România a dat dovadă de reținere și înțelepciune. Desigur, și în România au fost săvârșite fapte reprobabile, dar numărul lor este infim față de pretențiile

propagandei iudaice, care ține cu tot dinadinsul să facă din poporul român un popor de ucigași, punându-i în sarcină crime imaginare și făcându-l părtaș la ceea ce astăzi s-a împământenit sub denumirea de *holocaust* - exterminarea evreilor în timpul celui de al doilea război mondial.

În legătură cu acțiuni pe care evreii le consideră ca având caracter de “exterminare” a conașionalilor lor, în România trebuie făcută următoarea precizare. Deportări de evrei în lagăre au avut loc numai după începerea războiului și numai din rândul populației evreiești din provinciile eliberate de sub ocupația sovietică. În legătură cu aceste deportări, iată ce scrie Andreas Hillgruber în lucrarea citată mai înainte:

“La scurt timp după ocuparea Transnistriei, autoritățile române au început să-i deporteze în masă pe evreii din Basarabia și din nordul Bucovinei - spre a «ispăși» pentru evenimentele din teritoriile respective... La 17 octombrie 1941, comisarul general român pentru problemele evreilor, Radu Lecca, i-a comunicat consilierului german pentru problemele evreilor că, în urma ordinului dat de Mareșalul Antonescu, 110.000 de evrei din Bucovina vor fi evacuați în regiunea Bugului”.

Despre ce “ispășire” este vorba aflăm din răspunsul pe care Mareșalul Ion Antonescu îl dă lui W. Filderman, șeful comunității evreiești din România, la un memoriu al acestuia cu privire la soarta evreilor deportați în Transnistria. Iată câteva pasaje din acest răspuns: “Domnule Filderman, în două petiții succesive îmi scrieți «de tragedia zguduitoare» și mă «implorați» în cuvinte impresionante, reamintind de «conștiință» și de «omenie» și subliniind că sunteți «dator» să apelați «la mine» și «numai» la mine pentru evreii din România care sunt trecuți în ghetouri pregătite pentru ei la Bug.

Pentru a amesteca și tragicul în intervenția Dvs., subliniați că această măsură «este moartea, moartea, moartea fără vină, fără altă vină decât aceea de a fi evrei».

Domnule Filderman, nimeni nu poate să fie mai sensibil ca mine la suferința celor umili și fără apărare. Înțeleg durerea Dvs., dar trebuie, mai ales trebuie, să înțelegeți și Dvs., toți, la timp, pe a mea, care era aceea a unui neam întreg.

Vă gândiți, v-ați gândit ce s-a petrecut în sufletele noastre anul trecut, la evacuarea Basarabiei, și ce se petrece astăzi, când zi cu zi și ceas cu ceas, plătim cu mărinimie și cu sânge, cu foarte mult sânge, ura cu care coreligionarii Dvs. din Basarabia ne-au tratat la retragerea din Basarabia, cum ne-au primit la reîntoarcere și ne-au tratat de la Nistru până la Odesa și pe meleagurile Mării de Azov?

Dar potrivit unei tradiții, voiți să vă transformați și de astă dată din acuzați în acuzaatori, făcându-vă că uitați pricinile care au determinat situațiile de care vă plângeți. Să-mi dați voie să vă întreb, și prin Dvs. să întreb pe toți coreligionarii Dvs., care au aplaudat cu atât mai frenetic cu cât suferințele și loviturile primite de noi erau mai mari: Ce-ați făcut Dvs. anul trecut, când ați auzit cum s-au purtat evreii din Basarabia și Bucovina, cum au scuipat ofițerii noștri, le-au smuls epoleții, le-au rupt uniformele și, când au putut, au omorât mișelește soldații cu băte? Avem dovezi.

Acești ticăloși au întâmpinat venirea trupelor sovietice cu flori și au sărbătorit-o cu exces de bucurie. Avem fotografii doveditoare.

În timpul ocupației bolșevice, aceia pentru care vă înduioșați astăzi au trădat pe bunii români, i-au denunțat urgiei comuniste și au adus jalea și doliul în multe familii românești.

Din pivnițele Chișinăului se scot zilnic, oribil mutilate, cadavrele martirilor noștri, care au fost astfel răsplătiți fiindcă 20 de ani au întins o mână prietenească acestor fiare ingrate.

Sunt fapte ce se cunosc, pe care le cunoașteți desigur și Dvs. și pe care le puteți afla în amănunt.

V-ați întrebat Dvs. de ce și-au incendiat evreii casele înainte de a se retrage? Vă puteți explica de ce la înaintarea noastră am găsit copiii evrei de 14-15 ani cu buzunarele pline de grenade?

V-ați întrebat câți din ai noștri au căzut omorâți mișelește de coreligionarii Dvs., câți dintre ei au fost îngropați înainte de a fi morți? Voiți și în această privință dovezi, le veți avea.

Sunt acte de ură, împinsă până la nebunie, pe care evreii Dvs. au afișat-o împotriva poporului nostru tolerant și ospitalier, dar astăzi demn și conștient de drepturile lui..."

MAREȘAL ANTONESCU
19 X 1941

Menționăm că scrisoarea de răspuns a Mareșalului Antonescu se găsește publicată integral în lucrarea *Martiriul Evreilor din România*, publicată de "Centrul pentru Studiul Istoriei Evreilor din România", în 1991, la Editura Hasefer din București.

Studiile statistice privitoare la numărul evreilor din România, după pierderea Basarabiei, Bucovinei, Ținutului Herței, Ardealului de Nord și Cadrilaterului, avansează cifra de 312.972 de evrei. Această cifră este confirmată de studiul statistic intitulat *Regional development of the Jewish population in Romania*, apărut în anul 1957 sub semnătura Dr. Sabin Manuilă (fostul Director General al Institutului Central de Statistică din România) și Dr. W. Filderman (fostul Președinte al Comunității Evreiești din România).

În raport de această cifră, propaganda evreiască pretinde că dictatura se face vinovată de 400.000 de evrei masacrați în România! Inadvertența este atât de flagrantă, încât orice comentariu devine de prisos. Din păcate, nici în trecut și nici astăzi, nu s-a întreprins nimic pentru a se înfiera așa cum se cuvine această calomnie la adresa poporului român. La inaugurarea Memorialului Holocaustului de la Washington, Ion Iliescu nu a schițat nici un gest de protest față de grava acuzație ce se aduce poporului al cărui președinte era. O atitudine care nu-i face cinste și care-l descalifică moral, dovedind încă o dată că România de azi nu se deosebește cu nimic de România comunistă de ieri.

Evreii – agenți ai comunismului

Capitolul precedent din acest studiu asupra evreilor în România se încheia cu un accent de nemulțumire față de afirmația nefondată, susținută de comunitatea iudaică internațională, că în timpul celui de al doilea război mondial în România au fost uciși 400.000 de evrei.

Nu știm dacă această cifră a fost necesară pentru ca, la socoteala finală, numărul evreilor exterminați de naziști să poată fi rotunjit la 6 milioane, sau dacă includerea României printre protagoniste pe lista autorilor holocaustului face parte din acțiunea de culpabilizare a cât mai multor națiuni față de fiii lui Israel. O acțiune despre care nu se poate spune că nu a dat roade. În primul rând, ea a creat în conștiința colectivă a popoarelor incriminate *un sentiment de culpabilitate* față de evrei și, totodată față de iudaism în general, sentiment care mai stăruie și astăzi, după ce s-au consumat două generații de la evenimentele care au avut loc în perioada dictaturii național-socialiste din Germania. În al doilea rând, menținerea în actualitate, prin toate mijloacele de propagandă posibile, a sentimentului de vinovăție față de evrei, se dovedește a fi nespuse de profitabilă, cotele de despăgubire pentru victimele holocaustului, plătite cu regularitate de actualul stat german, atingând cifre de-a dreptul astronomice.

În contextul responsabilităților pentru persecuția evreilor

în cel de al doilea război mondial, România se găsește într-o situație care nu-i face cinste. Glasul celor care ar fi avut datoria să afirme puternic că “românii nu sunt un neam de ucigași” a tăcut în momentele în care eram stigmatizați cu învinuirea de a fi participat activ la holocaust. Faptul că președintele Ion Iliescu a tăcut la inaugurarea Memorialului Holocaustului de la Washington, că nu a protestat când a văzut cifra de 400.000 de victime puse în sarcina românilor, nu este surprinzător. Domnia Sa nu este român, este *comunist*, iar în această calitate nu se simte obligat și dator să ia apărarea unui neam cu care nu mai are nimic în comun. Pentru președintele postdecembrist al României, “*idealurile nobile ale comunismului*” sunt mai presus de măruntele noastre amărăciuni valahe. Surprinzător însă este faptul că, în fața unei asemenea grave învinuiri, “intelighenția” română nu s-a solidarizat într-o acțiune de protest, alături de care ar fi trebuit să fie prezent corul personalităților politice de toate culorile, personalități care altfel se întrec în a se recomanda ca apărătoare ale prestigiului, intereselor și imaginii României în lume.

Iată însă că în ciuda servilismului clasei noastre “de sus” față de opinia politică impusă de Occident în problema evreiască, ne vine în ajutor o conștiință în care flacăra respectului față de adevăr se dovedește a fi mai puternică decât interesele, deloc neglijabile, ale acestei lumi trecătoare.

Recent, țara noastră a fost vizitată de Alexandru Șafran, rabinul-șef al Genevei. Eminentă Sa, originar din România, a fost conducătorul spiritual al comunității evreiești din România în perioada celui de al doilea război mondial, adică tocmai în perioada în care românilor li se pune în sarcină participarea la genocidul împotriva evreilor.

Din alocuțiunea ținută în fața Senatului, dincolo de aprecierile măgulitoare la adresa poporului nostru, căruia îi scoate în evidență “spiritul de toleranță și înțelegere”, reținem următoarea

frază (care ar fi trebuit înscrisă pe Memorialul Holocaustului în locul cifrei de 400.000 de evrei despre care se pretinde că ar fi fost exterminați în România): “România, din punct de vedere al deportărilor evreilor în Polonia, se situează în rândul puținelor țări europene cotropite de naziști care nu și-au trimis copiii să moară la Auschwitz”.

Cuvinte cu o grea încărcătură de adevăr, pe care ne sfiim să le comentăm. Ele au darul să restabilească adevărul despre controversata perioadă a istoriei României sub dictatura antonesciană, cu o putere de convingere superioară oricăror concluzii bazate pe declarații date cu rea-credință, cifre statistice măsluite, sau investigații conduse tendențios, așa cum au fost făcute toate investigațiile întreprinse de forurile iudaice după terminarea celui de al doilea război mondial.

23 august 1944, urmat de ocuparea României de Armata Roșie, a schimbat esențial raporturile de până atunci dintre români și evrei, prin introducerea unei noi dimensiuni în structura acestor raporturi: **comunismul**.

Dacă în 1916, după ocuparea unei părți din țară de către germani, evreii, cu rare excepții, s-au pus în slujba trupelor străine de ocupație, îndeplinind funcții mărunte de trepăduși și informatori pe lângă comandaturile germane, după 23 August 1944, ei au participat activ la procesul de *comunizare* a României. O participare care nu trebuie să surprindă, cunoscând faptul că paternitatea tuturor formelor de socialism aparține, în exclusivitate, evreilor. Evreii au inventat, prin Marx, și forma lui evoluată, aceea de “socialism științific”, creându-i ca temei teoretic o concepție filozofică proprie, încropită artificial din materialismul lui Feuerbach și dialectica hegeliană, filozofie denumită “materialismul dialectic și istoric” - un hibrid de o valoare îndoielnică, pe care inteligența europeană de stânga l-a ridicat la rangul de “evanghelie” a secolului XX. Semn de degenerescență spirituală care explică multe dintre

convulsiile care au tulburat echilibrul politic, economic, social și mai ales *moral* al lumii din ultimul timp. Și tot evreii au fost aceia care au transpus această filozofie aberantă în forme politice reale, prin intermediul partidelor social-democrate și socialiste, dar mai ales prin partidele comuniste, care au aplicat preceptele marxiste până la ultima consecință, proces ajuns la suprema împlinire prin crearea Uniunii Sovietice.

Până la cel de al doilea război mondial, cine dorea să afle adevărul despre “socialismul real”, înfăptuit în URSS, avea la îndemână, pentru documentare, suficiente izvoare. (La noi, datorită studiilor publicate de către Dr. N. C. Paulescu, profesor la Facultatea de Medicină din București, încă din anul 1921 erau dezvăluite ororile săvârșite de bolșevici dincolo de Nistru). Cât privește identitatea etnică a autorilor acestor orori, nu mai constituie nici un secret, pentru cei care nu suferă de fobia adevărului, că cei care au organizat, condus și chiar executat crimele în proaspăt înființatul stat comunist au fost, într-o copleșitoare majoritate, evrei.

Din păcate, odată cu trecerea timpului, românii au încetat să mai fie oripilați de ceea ce se petrecea, sub ochii lor, dincolo de Nistru. O stare de spirit inculcată populației românești prin presa evreiască (“Presa din Sărindar”, denumită astfel după strada din centrul Capitalei unde își aveau sediile cele trei mari cotidiane evreiești: *Adevărul*, *Dimineața* și *Lupta*, precum și săptămânalele anexă, avându-i ca proprietari, directori și redactori pe I. Rosenthal, C. Graur-Brauer, E. Fagure și A. Honigman). În paginile acestor publicații, comuniștii și susținătorii lor, în majoritate alogeni, au putut să propage nestingheriți ideologia marxistă, prezentând-o în ambalajul atrăgător al umanitarismului antifascist. La această flagrantă agresiune împotriva neamului românesc s-a asociat, fie din naivitate, fie din inconștiență, un numeros contingent de intelectuali cu vederi de stânga, “socialiști de salon”, care luând exemplul de la confrății lor din Occident, cu precădere din Franța,

(Parisul era încă "Orașul-lumină", iar valorile lui culturale, inclusiv implicațiile politice, trebuiau transplantate și pe malurile Dâmboviței), rețineau din ideologia marxistă numai promisiunea despre înfăptuirea, într-un viitor nedefinit, a "paradisului roșu", omițând însă să ia act de crimele săvârșite în numele "luptei de clasă", "purgatoriu" însângerat premergător, în mod obligatoriu, intrării în "raiul comunist".

Dar mult mai dăunătoare pentru starea de veghe, care ar fi trebuit să fie întreținută în conștiința unui popor ce avea în coasta sa amenințarea mortală a colosului bolșevic, a fost politica externă a României în perioada dintre cele două războaie mondiale, când la conducerea Ministerului de Externe s-a aflat Nicolae Titulescu. Fidel convingerilor sale de stânga și dependent de interesele internaționale ale Francmasoneriei (al cărui membru, cu grad înalt, era), Nicolae Titulescu a imprimat politicii externe o orientare ostilă oricărei forme de naționalism, căruiua îi contrapunea apropierea de Uniunea Sovietică, adică de monstrul care nu făcea nici un secret din intenția de a ne desființa ca națiune, prin bolșevizare. Consecințele acestei politici au fost nefaste pentru țara noastră. Subordonând politica externă altor interese decât celor naționale, la sfârșitul deceniului al IV-lea România s-a găsit la un pas de a dispărea de pe harta Europei.

Un prim eveniment internațional care i-a trezit pe români din starea de indiferență în fața primejdiei comuniste a fost izbucnirea războiului civil din Spania. Un război declanșat de comunism și de evreimea internațională, care, dincolo de obiectivele politice pe care le-a urmărit, a fost purtat nu numai împotriva poporului spaniol, dar mai ales împotriva credinței sale și a Dumnezeuului creștinătății. O caracterizare edificatoare a comunismului din Spania, care a provocat izbucnirea războiului civil, este făcută în *Scrisoarea colectivă a episcopilor spanioli către cei din lumea întreagă, cu privire la Războiul din Spania*:

"Judecând excesele revoluției comuniste spaniole, se poate afirma că, în istoria popoarelor apusene, nu se întâlnește nici un fenomen asemănător de sălbăticie colectivă. Hecatomba săvârșită de revoluția comunistă a fost premeditată. Cu puțin timp înainte de izbucnirea revoluției, au sosit din Rusia 79 de agitatori specializați... Pentru înlăturarea persoanelor considerate dușmănoase revoluției se stabiliseră în prealabil «liste negre». În ele, pe primul loc figurau Episcopii... Cu toate că cifrele nu sunt încă definitive, putem socoti că aproape 20.000 de biserici au fost distruse sau prădate. Numărul preoților asasinați se ridică la aproape 16.000... Revoluția aceasta a fost mai presus de toate crudă, masacrul a îmbrăcat forme de barbarie îngrozitoare... Revoluția aceasta a fost barbară, ea a distrus operele unei civilizații seculare... Revoluția aceasta a călcat cele mai elementare principii ale «drepturilor omului»... Revoluția aceasta a fost esențialmente antispaniolă. Opera de distrugere a fost întovărășită de strigătele «Traiască Rusia!». Apologia personajelor străine, conducerea militară în mâinile șefilor ruși, jertfirea națiunii în folosul metecilor, imnul internațional comunist, toate sunt dovezi ale noii orientări, contrare spiritului național și sentimentului patriotic... Dar mai presus de orice, această revoluție a fost anticreștină. Nu credem ca în istoria creștinismului, într-un răstimp de numai câteva săptămâni, să se mai fi produs o astfel de explozie de ură împotriva lui Iisus Christos și a sfintei sale religii. Pustiirea atât de nelegiuită a fost confirmată de declarația făcută la Moscova de delegatul Roșilor spanioli trimis la congresul «celor fără Dumnezeu»: «Spania a întrecut cu mult opera Sovietelor, căci în Spania Biserica a fost total nimicită»".

Și pentru ca imaginea apocaliptică oferită de războiul civil din Spania să fie completă, să mai cităm câteva pasaje din impresionantul poem-prefață scris de Paul Claudel pentru volumul *Prigoana religioasă în Spania*: "Unsprezece episcopi, șaisprezece mii de preoți măcelăriți și nici o lepădare!... Trebuie făcut loc liber

pentru Marx și pentru toate bibliile imbecilității și urii!... Omoară, tovarășe, distruge și îmbată-te, fă dragoste, căci asta-i solidaritatea umană!... Aduceți gazul! Să-l ardem și pe Dumnezeu! Va fi cea mai frumoasă descotorosire!”.

Evenimentele din Spania ar fi trebuit să fie un sever *memento* pentru noi, pentru români, care ne găseam în linia întâi în fața unei posibile invazii sovietice. Cât privește adevărul despre identitatea “șefilor ruși”, a “metecilor” care jefuiau națiunea, și a delegatului “Roșilor”, care a participat la “congresul celor fără Dumnezeu de la Moscova”, unde a raportat patronilor săi că-și îndeplinesc misiunea (“în Spania Biserica a fost total nimicită”), aceștia erau cu toții evrei. Ei plăteau creștinătății o poliță veche de 2000 de ani, reînnoită de regii catolici spanioli, Ferdinand și Isabela, care decretau, la 2 august 1492, că “nici un evreu nu are dreptul de a se mai afla pe pământul spaniol după miezul nopții”.

Printre “metecii” importanți de care vorbește *Scrisoarea colectivă a episcopilor spanioli* s-a aflat și o figură nu lipsită de legături cu România. Este vorba de evreul Valter Roman, pe adevăratul sau nume Ernst Neuländer (fiul rabinului de la Oradea și tatăl lui Petre Roman, președintele Partidului Democrat și actualul ministru de Externe al României), care, după ce a colindat întreaga Europă ca agent al Cominternului, a fost trimis de Moscova în Spania, pentru a lupta în cadrul brigăzilor internaționale (adică în rândurile comuniștilor evrei sau filoevrei de pretutindeni), împotriva forțelor naționaliste spaniole, conduse de generalul Franco. (În legătură cu “metecul” Ernst Neuländer *alias* Valter Roman, să mai amintim faptul că, după eșecul suferit de comunism în Spania, Moscova i-a încredințat misiunea organizării unei divizii comuniste formate din prizonierii de război români aflați pe teritoriul URSS, Divizia “Horia, Cloșca și Crișan”. Această divizie urma ca, alături de cealaltă divizie trădătoare, Divizia “Tudor Vladimirescu”, să constituie nucleul “Armatei poporului” într-o Românie comunistă.)

Curând, temerile în legătură cu spiritul agresiv al Rusiei bolșevice s-au adevărit. În iunie 1940, România a fost constrânsă ultimativ de Uniunea Sovietică să cedeze Basarabia, Bucovina de Nord și Ținutul Herței. Politica externă a lui Nicolae Titulescu culegea roadele otrăvite. Regimul dictatorial condus de becisnicul rege Carol II accepta umiltoarele condiții ale ultimatumului sovietic, cedând fără luptă o bună bucată din trupul țării. Armata română, trădată de regele ei, trebui să abandoneze pozițiile de pe Nistru, pentru a se regrupa pe Prut, devenit noul hotar răsăritean al României. Desfășurarea retragerii ne-a arătat adevăratul chip al populației evreiești. La trecerea prin localități, evreii s-au dat la acte de agresiune împotriva trupelor române în retragere. În rapoartele comandamentelor militare se puteau citi relatări asemenea acestora: “Populația evreiască de pretutindeni a avut o atitudine ostilă și de sfidare, batjocorind pe funcționari, asasinând pe unii din ei, furând tezaurul instituțiilor statului... S-a atacat camionul cu tezaurul administrației Soroca, furându-se 157 milioane lei și asasinându-se administratorul financiar. Avocatul Michel Flecsor din Soroca, conducând bandele de evrei, a ocupat poliția și primăria, unde s-au făcut percheziții. Tot el i-a asasinat, în fața statuii Generalului Poetaș, pe avocatul Murafa și pe Eustatie Gabriel... Evreii din Chișinău au arborat drapele roșii, manifestând pe stradă și barând străzile spre gară, pentru a nu permite refugiarea funcționarilor români; au ocupat, de asemenea, localurile instituțiilor, comisarii Pascal Nicolae, Mateescu Constantin, Severin și Stol fiind executați de evrei în stradă... Ciocniri între populația evreiască și refugiați și trupe au avut loc la Ungheni în cursul nopții, sunt și victime. Au fost reținuți de ruși șeful stației CFR, precum și ofițeri... În orașul Iași, populația evreiască, în majoritate simpatizantă comunistă, arată pe față bucuria vecinătății rușilor pe Prut și are o atitudine sfidătoare. Această atitudine nemulțumește populația românească, care vede o agravare a situației în viitor.”

Evaluând adevăratele dimensiuni ale tragediei cauzate de cedarea Basarabiei, Bucovinei de Nord și Ținutului Herței, în numărul din 6 iulie 1940 al ziarului său, *Neamul Românesc*, Nicolae Iorga publica articolul intitulat “De ce atâta ură?”, pe care-l reproducem în întregime. Cu acest prilej, marele istoric rupe îndelungata distanțare față de problema evreiască și faptele îl obligă să constate că evreii din era comunistă nu se deosebeau cu nimic de cei din *Istoria Evreilor în Țările noastre*:

“Se adună și cresc văzând cu ochii documentele și materialele, actele oficiale și declarațiile luate sub jurământ.

Înalți magistrați și bravi ofițeri și-au riscat viața ca să apere cu puterile lor retragerea și exodul românilor, au văzut cu ochii lor nenumărate acte de sălbăticie, uciderea nevinovaților, lovituri cu pietre și huiduieli.

Toate aceste gesturi infame și criminale au fost comise de evreimea furioasă, ale cărei valuri de ură s-au dezlănțuit ca sub o comandă nevăzută.

De ce atâta ură?

Așa ni se răsplătește bunăvoința și toleranța noastră. Am acceptat acapararea și stăpânirea judaică multe decenii și evreimea se răzbună în ceasurile grele pe care le trăim. Și de nicăieri o dezavuare, o rupere vehementă și publică de isprăvile bandelor ucigașe de sectanți sanguinari. Nebunia organizată împotriva noastră a cuprins târguri și orașe și sate.

Frații noștri își părăseau copiii bolnavi, părinții bătrâni, averi agonisite cu trudă... În nenorocirea lor ar fi avut nevoie de un cuvânt bun, măcar de o fărâmă de milă. Sprijin cald și un cuvânt înțeleghător, fie numai sentimental, ar fi fost primit cu recunoștință. Li s-au servit numai gloanțe, au fost sfârtecați cu topoarele, destui dintre ei și-au dat sufletul.

Li s-au smuls hainele și li s-au furat ce aveau cu dânșii, ca apoi să fie supuși tratamentului hain și vandalic. Românimea

aceasta, de o bună parte prostească față de musafiri și jecmănitori, merita un tratament ceva mai omenesc din partea evreimii care se lăuda până mai ieri că are sentimente calde și frățești față de neamul nostru în nenorocire”.

Explozia de ură și violență împotriva românilor, care a caracterizat comportamentul evreilor din provinciile românești cedate Uniunii Sovietice în iunie 1940, este explicabilă dacă ținem seama de sentimentele pe care “fiii lui Israel” le-au nutrit, în toate timpurile, față de popoarele în mijlocul cărora destinul lor istoric i-a obligat să trăiască. Rabbi Stephen Samuel Wise (născut în 1874 la Budapesta și decedat în 1949 la New York, unul din autorii “Declarației Balfour” din 1917, prin care a fost deschisă calea evreilor spre făurirea Statului Israel pe teritoriul Palestinei, și întemeietorul Congresului Mondial Evreiesc) lămurește tranșant problema relațiilor dintre evrei și popoarele în mijlocul cărora aceștia trăiesc, excluzând orice posibilitate de renunțare la identitatea etnico-religioasă prin asimilare în masa populației majoritare. “Eu nu sunt cetățean american de religie mozaică. Eu sunt evreu. Sunt american de 63 de ani, dar sunt evreu de 4000 de ani”. O precizare lipsită de echivoc, prin care evreii din toată lumea se definesc, înainte de orice, ca fiind o “națiune religioasă”. “Poporul nostru nu este un popor decât din cauza Torei [legea religioasă]”, întărește ideea de mai sus una dintre cele mai înalte autorități ale iudaismului, Rabbi Sa’adia Hagga’on (secolul X).

În această ipostază de “națiune religioasă”, conștientă de destinul ei *mesianic*, ca și de necesitatea unui desăvârșit spirit de *unitate*, garantul împlinirii legământului sacru dintre Dumnezeu și Avraam, trebuie privită evreimea din întreaga lume. O unitate care s-a afirmat ori de câte ori poporul evreu și-a văzut amenințată existența, așa cum s-a întâmplat în veacul nostru, în preajma și în timpul celui de al doilea război mondial, când persecuția evreilor de către regimul național-socialist din Germania a pus în primejdie însuși

ființa fizică a iudaismului. În fața acestei amenințări, deși fără statut formal de națiune, evreii au participat la război cu toată energia și cu toate resursele intelectuale, morale și materiale de care dispuneau. Conducerile politice ale Marilor Puteri din alianța comunisto-democrată (Uniunea Sovietică, Statele Unite, Anglia și Franța) erau deținute fie direct de evrei, fie de politicieni înfeudați iudaismului prin intermediul Francmasoneriei. Oamenii de știință evrei (mulți distinși cu Premiul Nobel) s-au pus, fără rezerve, în slujba efortului de război al “alianței antifasciste”. Avuția lumii, aflate într-o proporție copleșitoare în mâna bancherilor evrei, a fost folosită pentru a finanța cheltuielile necesitate de un război total, de lungă durată, știindu-se că, după obținerea victoriei, învinșii vor achita nota de plată întocmită de învingători, după rețeta galului Brennus: “*Vae victis!*”. (Principalii beneficiari ai despăgubirilor de război sunt evreii, cărora germanii le plătesc de cincizeci de ani sume astronomice, prețul presupusului sânge vărsat de coreligionarii lor în *Șoah* – denumirea evreiască a holocaustului.)

Dar cea mai redutabilă armă a evreimii, în acțiunile desfășurate pentru a se afirma și a dobândi supremația mondială, a fost *comunismul*. Toți teoreticienii de bază ai comunismului, în frunte cu Karl Marx, au fost evrei. Și tot evrei au fost mai toți conducătorii politici care au transpus teoria comunistă în instituții de guvernare. O catagrafie completă a evreilor care, prin activitatea lor, au contribuit la amploarea luată de comunism, a fost inclusă în lucrarea intitulată, în versiunea germană, *Verschwörung gegen die Kirche (Conjurație împotriva Bisericii)*, apărută pentru prima dată în august 1962, în versiune italiană. Autorii (un grup de teologi catolici care au semnat lucrarea cu pseudonimul “Maurice Pinay”) au intenționat ca, prin documentul studiu pe care l-au întocmit, să atragă atenția prelaților participanți la Conciliul Vatican II asupra primejdiei reprezentate de iudaismul mondial în plină ofensivă anticreștină, ca și de internaționalismul comunist ca instrument iudaic, pentru existența Bisericii Catolice.

Listele conținând numele personalităților comuniste care își desfășoară pretutindeni în lume activitatea propagandistică, așa cum au fost ele întocmite de “Maurice Pinay” și publicate în cartea semnată astfel, pun în evidență un fapt demn de remarcat: evreii angrenați în “conjurația” comunistă nu se prezintă în fața opiniei publice, în fața celor pe care caută să-i convertească la ideile marxiste, cu numele lor adevărat. Ei își ascund numele evreiești, la fel ca răufăcătorii care-și ascund chipul în spatele unei măști. Explicația acestei travestiri onomastice nu este greu de deslușit. Evreii știu, dintr-o îndelungată experiență, că populațiile în mijlocul cărora își desfășoară activitatea evită să stabilească legături cu ei, dând dovadă de suspiciune față de tot ce provine din surse evreiești. Pentru a ocoli acest gen de dificultăți, conducătorii evreimii internaționale îi îndeamnă pe coreligionarii lor să folosească nume false. Și, cu puține excepții, evreii comuniști, dar nu numai ei, s-au conformat recomandării superiorilor lor spirituali. Câteva exemple au darul să scoată în relief aptitudinile mimetice, în materie de onomastică, ale evreilor. Adevăratul nume al patriarhului comunismului, Karl Marx (evreu german), este Kissel Mordekay. Evreul rus Nuhăm Solomon Katz, urmărit de autoritățile țariste pentru activitate conspirativă socialistă, s-a refugiat în România, în anul 1875, unde se metamorfozează în Constantin Dobrogeanu-Gherea, devenind un activ propagandist al ideilor marxiste. Meritele sale, ca precursor al socialismului în România, au fost recunoscute de regimul comunist instaurat după 23 august 1944, iar “Academia R. P. R.” l-a ales “membru de onoare *post-mortem*”. Cazul Katz-Dobrogeanu este însă instructiv și din alt punct de vedere: manevrele onomastice ale evreilor. Fiul lui Katz-Dobrogeanu, Alexandru, își va pierde numele original de Katz, actele de stare civilă consemnându-i identitatea doar prin pseudonimul tatălui. Ceea ce însă Alexandru Dobrogeanu-Gherea nu și-a schimbat a fost identitatea comunistă, devenind în 1924 membru în C. C. al P. C. R., participând la

acțiunile comuniste ilegale din perioada interbelică și, pentru a evita urmărirea penală pentru unele acte cu iz de terorism, refugiindu-se în Uniunea Sovietică, unde și-a sfârșit zilele. Un caz similar, în care un evreu devine român neaș prin inginerie onomastică, fără să-și schimbe ADN-ul, este cazul Petre Roman. Ernst Neuländer, fiul rabinului din Oradea, își ia numele conspirativ Valter Roman, la adăpostul căruia participă la numeroase misiuni încredințate de Comintern. Fiul acestuia, Petre, abandonează patronimicul Neuländer și, folosind pseudonimul tatălui, își creează o identitate nouă, devenind Petre Roman. Cu acest nume fraudulos, conduce România ca prim-ministru în perioada 1990-1991 și, în pragul anului 2000, pentru "competență și merite patriotice deosebite", i se încredințează portofoliul Externelor.

Onomasticonul iudeo-comunist întocmit de "Maurice Pinay" impresionează atât prin aspectul *cantitativ* (numărul mare de evrei comuniști), dar mai ales prin aspectul *calitativ* (funcțiile înalte deținute de evrei în structurile statelor comuniste). În fața listelor cu evrei comuniști din *Conjurație împotriva Bisericii*, cititorul de bună-credință este constrâns de evidență să accepte ideea că comunismul este o creație evreiască și că, pretutindeni unde s-a instaurat, cei care l-au impus au fost evrei. Cu toate acestea, relația evreime-comunism este afectată de o inadvertență, de un paradox. Unul dintre principiile marxismului, cu autoritate de dogmă, este "ateismul". "Religia este opiu pentru popor", sună sentința rostită de Marx cu privire la religie. Or, dacă lucrurile stau așa, cum este cu puțință ca reprezentanții unei comunități care se definește ca "națiune religioasă" să proclame ateismul ca normă de conduită în societatea pe care o conduc? Paradoxul este însă numai aparent. În primul rând, principiul ateismului are valabilitate doar pentru "uz extern", nu și pentru "uz intern". El se aplică numai "gentililor", nu și evreilor. Toți comuniștii feroci, când au intuit că sistemul pe care l-au creat nu este veșnic, au emigrat în *Eret Israel*,

unde, odată ajunși, înainte de a intra într-o sinagogă, și-au scuturat de pe încălțări praful reminiscențelor comuniste. În al doilea rând, înțelesul iudaic al ateismului este cel de *anticreștinism*. Subminând Biserica lui Hristos, sub pretextul că îndeplinesc unul dintre comandamentele marxiste (ateismul), comuniștii evrei au contribuit la lupta pe care iudaismul o poartă de două mii de ani împotriva principalului său dușman, religia creștină. Cât privește poziția și rolul îndeplinit de comuniștii neevrei, comuniștii racolați din rândul "gentililor" creștini (sub aspect cantitativ, îngrijorător de numeroși), aceștia greșesc grav de două ori. Întâi greșesc față de credința strămoșească în care s-au născut, pe care o repudiază pentru a fi în pas cu ideologia marxistă, și apoi greșesc față de neamul căruia îi aparțin, acordând preponderență internaționalismului de factură comunistă în dauna atașamentului față de națiunea care le definește identitatea.

În evoluția procesului de afirmare a iudaismului, comunismul a constituit numai o etapă, cu unele similitudini în trecut. În secolul XVI, Rabbi Löwe Juda Ben Bezalel din Praga, creează din lut, prin magie și mistica numerelor, un uriaș înzestrat cu puteri excepționale, *Golemul*, menirea sa fiind să-i apere pe evrei de persecutorii lor. După un timp, însă, creatura s-a răzvrătit împotriva celui care a creat-o, refuzând să-i mai asculte ordinele. Confruntat cu actele de nesupunere ale Golemului, Rabbi Löwe i-a luat puterile și l-a transformat într-o grămadă de lut – lutul din care fusese creat.

La sfârșitul celui de al doilea război mondial, în euforia provocată de victorie, rușii sovietici și-au închipuit că ei sunt învingătorii. Cuceririle teritoriale și sovietizarea unei bune părți din Europa le-au alimentat iluzia că ei au câștigat războiul. O gravă eroare. Au uitat că și Uniunea Sovietică este o creatură, un Golem – creatura iudaismului. Și, în ciuda aparențelor oferite de câmpurile de luptă, victoria nu a fost repurtată nici de ruși, nici de aliații occidentali, ci de evrei. *Evreii* au provocat războiul, ei l-au întreținut

și ei l-au câștigat. Ce consecințe grave a avut această înțelegere eronată a realității, se știe. În timp ce Occidentul a acceptat realitatea și a făcut act de supunere în fața iudaismului, comunismul sovietic nu a acceptat situația, și-a închipuit că are identitate proprie și că poate să obțină pe cont propriu supremația mondială.

În această situație, ca și în cazul Golemului de la Praga, creatorii comunismului au inițiat un proces complex prin care monstrul sovietic să fie transformat în grămada de lut din care a fost creat. Fiind însă vorba de un imperiu dotat cu un uriaș potențial militar, procesul de anihilare a colosului sovietic și a sateliților săi a fost anevoios. O primă consecință a divorțului dintre iudaism și creatura sa, Uniunea Sovietică, a fost izbucnirea unui conflict, parțial ideologic, parțial economic, cu Occidentul. Un conflict care a durat o jumătate de veac și pe care istoria contemporană l-a înregistrat sub denumirea de “războiul rece”. În acest răstimp, comunismul sovietic, lipsit de sprijinul iudaic, a suferit o profundă alterare a fondului său ideologic. Internaționalismul (care constituie una dintre trăsăturile definitorii ale comunismului până la cel de al doilea război mondial) s-a transformat în Rusia în “mândrie națională”, iar raporturile cu aliații săi din Pactul de la Varșovia, până atunci “frățești”, s-au transformat în “doctrina suveranității limitate”. Aceste modificări de substanță ale comunismului originar au avut drept urmare apariția unui hibrid ideologic, “național-comunismul”. Și în timp ce internaționalismul comunist, așa cum a fost gândit de clasicii marxismului, degenerază în național-comunism, evreii inventează un substitut, o nouă formă de internaționalism, “mondialismul” sau “globalismul”, care preia de la marxismul originar cele două obiective majore: *desființarea națiunilor* ca entități ontologice, prin amalgamarea lor într-un creuzet supranațional (asemănător *melting-pot*-ului în care a fost făurită “națiunea” americană) și *subminarea Bisericii creștine* prin ecumenism, ofensiva sectelor și apropierea de iudaism, prin

acțiuni menite să transforme creștinismul apostolic în “iudeo-creștinism” (“Evreii sunt frații noștri, și anume frații noștri mai mari”, declara Papa Ioan Paul II în aprilie 1984, în Sinagoga de la Roma).

Distanțarea evreimii de comunism nu a fost însă un proces desfășurat fără să ridice o serie de întrebări stânjenitoare pentru autoritatea morală revendicată de iudaism în calitate de victimă a *Șoah*-ului. Dezvăluirile lui Aleksandr Soljenițin despre “Arhipelagul Gulag”, ale lui Jean Pasqualini despre închisorile din China și ale lui Pin Yathy despre genocidul din Cambodgia, au atras atenția Occidentului asupra ororilor petrecute în lumea comunistă, provocând la vremea apariției lor o stare de tulburare în conștiințele multor oameni din lumea liberă. Conjunctura în care s-au produs aceste dezvăluiri nu a fost însă favorabilă unor reacțiuni pe măsura gravității faptelor relatate. Comunismul dispunea de largi enclave în țările occidentale (partide comuniste cu un număr mare de membri). Intelighenția apuseană era încă fascinată de ideologia marxistă, în care vedea o continuare a ideilor lui Platon, Thomas Morus, dar mai ales a filozofiei “Secolului Luminilor”, considerând că bolșevismul rusesc era împlinirea concepției voltairiene și a Revoluției franceze.

Problema caracterului criminal al comunismului a revenit însă în actualitate odată cu publicarea în Franța, în noiembrie 1997, la Editura Robert Laffont, a lucrării *Le livre noir du communisme - Crimes, terreurs, répression (Cartea neagră a comunismului - Crime, teroare, represivune)*. Acest bilanț al ororilor săvârșite de regimurile comuniste, întocmit cu rigoare științifică de istorici de prestigiu (cu orientare de stânga), respectiv Stéphane Courtois, Nicolas Werth, Jean-Louis Panné, Andrzej Paczkowski, Karel Bartosek și Jean-Louis Margolin, a provocat un adevărat cutremur ideologic în rândurile stângii europene și totodată a lezat prestigiul iudaismului, cunoscut fiind faptul că teoreticienii comunismului,

cât și cei care l-au pus în practică, au fost, cu ne semnificative excepții, evrei.

Tentativa teoreticienilor contemporani, confrunțați cu dovezile de necontestat despre ororile comunismului, de a găsi o cale de ieșire din cleștele evidenței, este la fel de condamnabilă ca și crimele pe care încearcă să le justifice. Iată cum caracterizează Alain Besançon această tentativă în cartea sa *Nenorocirea secolului - Despre comunism, nazism, și unicitatea "Șoah"-lui* (tradusă din franceză de Mona Antohi și publicată în 1999 de Editura Humanitas): "În discuțiile care au urmat apariției *Cărții negre*, un editorialist al ziarului *L'Humanité* a declarat la televizor că cele 85 de milioane de morți nu afectau cu nimic idealul comunist. Nu reprezentau decât o regretabilă rătăcire. După Auschwitz, a continuat el, nu mai poți fi nazist; dar după lagărele sovietice, poți rămâne comunist. Acest om, care vorbea cu sinceritate, nu-și dădea câtuși de puțin seama că tocmai formulase cea mai neiertătoare condamnare. Nu realiza că ideea comunistă pervertise într-atât principiul realității și principiul moral, încât putea într-adevăr supraviețui celor 85 de milioane de cadavre, în vreme ce ideea nazistă se prăbușise sub povara victimelor sale. Crezând că vorbește ca un om onest, idealist și intransigent, rostise o frază monstruoasă. Comunismul este mai pervers decât nazismul, pentru că nu-i cere omului să facă în mod conștient pasul moral al criminalului și pentru că se servește de spiritul de justiție și de bunătate, prezent pe întregul glob, ca să răspândească peste tot răul. Fiecare experiență comunistă reîncepe cu inocență".

Pentru evrei, dezvăluirile din *Cartea neagră a comunismului* sunt cu mult mai dăunătoare. În primul rând, sub aspect *cantitativ*. Este greu să pui în cumpănă cele 85 de milioane de victime ale comunismului cu cele 6 milioane de victime ale nazismului. Dar pentru iudaism, mult mai gravă decât disproporția cantitativă este pierderea caracterului de *unicitate* a Șoah-ului. În conștiința evreimii,

Șoah-ului (distrugere, catastrofă), vrea să ne convingă Alain Besançon în capitolul "Unicitatea Șoah-ului" din cartea sa citată mai sus, are o semnificație metafizică, "cea a Slujitorului suferind din cartea lui Isaia, în care evreii văzuseră dintotdeauna chipul Israelului, iar creștinii - chipul lui Cristos. De acum înainte, analogia dintre cele două figuri era interpretată spre slava poporului ales. Mai mult, ea justifică unicitatea Șoah-ului prin luarea în considerare a unui singur criteriu, calitatea unică a victimei." Așadar, masacrarea evreilor este unică, datorită "calității unice a victimei"! O afirmație care reamintește spusele lui Rabbi Șneor Zalman, pe care l-am citat în capitolul introductiv al acestui studiu: "Evreii sunt încununarea creației, *goim*-ii sunt scursura ei".

Confrunțați cu perspectiva de a fi implicați atât ca autori morali, cât și ca executanți, evreii au căutat o formulă de disociere nu numai de crimele comunismului, ci de comunism în totalitatea lui. Și cum se pare că soluțiile paradoxale sunt specifice spiritului talmudic, aflăm din surse iudaice de prestigiu că toți evreii care, într-o formă sau alta, au participat la afirmarea comunismului au fost "apostați" și că acțiunile lor au avut caracter "antisemit"! Așadar, începând cu Marx, toți evreii membri ai partidelor comuniste au fost antisemiți, antisemitismul lor avându-și originea într-o trăsătură psihică, specifică acestui comportament paradoxal, pe care specialiștii o numesc "ura de sine"!

Problema "evreilor antisemiți" este analizată cu temeinicie de Paul Johnson în lucrarea sa *O istorie a evreilor* (tradusă din limba engleză de Irina Horea și publicată în 1999 de Editura Hasefer). În legătură cu Marx, Paul Johnson face următoarele observații: "Marx nu era un gânditor evreu, ci un gânditor antievreu. În aceasta constă paradoxul, care a avut o consecință tragic de importantă atât asupra istoriei revoluției marxiste, cât și asupra desăvârșirii sale în Uniunea Sovietică și în progeniturile acesteia. Rădăcinile antisemitismului lui Marx erau adânci. Această tradiție

s-a continuat în două izvoare. Unul a fost acela al idealismului german, trecând prin Goethe, Fichte, Hegel și Bauer, la fiecare dintre aceștia elementele antievreiești devenind tot mai pronunțate. Celălalt era acela al socialismului francez... Într-o carte publicată în 1808, François Fourier identifica comerțul ca sursa răului în totalitatea sa, iar pe evrei cu încarnarea comerțului”. În continuare, Paul Johnson îi descoperă printre maeștrii antisemiți ai lui Marx pe Pierre-Joseph Proudhon, pentru care evreii erau o rasă “nesociabilă, încăpățânată, infernală... dușmanul omenirii”, și pe Alphonse Toussenel, care edita publicația antisemită *Phalange*. Iar în concluzia diagnosticului pe care îl pune, Paul Johnson scrie: “De fapt, ar fi corect să spunem că teoria lui Marx despre comunism era produsul finit al antisemitismului său”.

Aceeași temă a antisemitismului evreiesc, de data aceasta în contextul Revoluției ruse, este tratată de Richard Pipes în lucrarea *Scurtă istorie a revoluției ruse* (traducere din engleză de Cătălin Părcălabu, publicată de Editura Humanitas în 1998). Autorul, evreu de origine, profesor la Universitatea Harvard, se străduiește să disocieze de comunism marea masă a evreilor din Rusia, intrată în zodia bolșevică. Citând un intelectual evreu din epocă, Richard Pipes explică eroarea pe care o comit rușii, dar nu numai ei, considerându-i pe evrei vinovați de ororile Revoluției bolșevice:

“Rușii nu au mai văzut înainte evrei în poziții cu autoritate: nici ca guvernatori, nici ca polițiști, nici măcar ca funcționari poștali... Acum evreul e la fiecare colț și la toate eșaloanele puterii... Rusul îl vede astăzi ca judecător și executor. Îi întâlnește pe evrei la fiecare pas - nu comuniști, ci oameni la fel de nenorociți ca el, care totuși dau ordine și lucrează pentru regimul sovietic... Regimul ăsta, chiar dacă ar fi ieșit din străfundurile iadului, tot nu putea fi mai rău și mai nerușinat. Mai e de mirare că rusul, după ce compară trecutul cu prezentul, ajunge la concluzia că regimul actual e evreiesc și tocmai din pricina asta diabolic?”.

Cineva trebuie să fie totuși vinovat de acest “regim diabolic”, și Richard Pipes demască două figuri odioase ale Revoluției bolșevice ca prototipuri ale evreilor comuniști. “Troțki - satanicul Bronstein al antisemiților ruși - reacționa cu o furie nestăpânită la orice aluzie despre originea lui. Când o delegație evreiască aflată în vizită în Rusia i-a cerut să ajute niște evrei în numele apartenenței lor etnice, Troțki a replicat înfuriat: «Eu nu sunt evreu, ci internaționalist!» Cu altă ocazie afirma că evreii nu-l interesau mai mult decât bulgarii. În toamna lui 1919, când evreii din Ucraina piereau cu miile în pogromuri, liderul bolșevic nu părea să aibă cunoștința de asta, cu toate că fusese la fața locului. Un alt comunist evreu, Karl Radek, a mers până într-acolo încât să mărturisească unui jurnalist german că ar fi de dorit să extermine toți evreii”.

Transpunând cele două partituri dedicate antisemitismului practicat de evreii comuniști (Paul Johnson și Richard Pipes) în registrul românesc, ar trebui să-i stigmatizăm ca antisemiști notorii, de aceeași talie cu Troțki-Bronstein și Radek-Sobelsohn, și pe comuniștii noștri evrei, Ana Pauker, Chișinevschi - Broitman, Teohari Georgescu - Burăh Tescovici, Rădăceanu - Würzel, Avram Bunaciu - Abraham Gutman, ca să menționăm numai câteva dintre numele agenților comuniști evrei inventariați de “Maurice Pinay” în *Conjurație împotriva Bisericii* (lista completă a fruntașilor comuniști evrei din România este reprodusă în lucrarea lui Traian Romanescu, *Marea conspirație evreiască*, București, 1997). Bineînțeles că astfel de inventare sunt departe de a fi exhaustive. Ele sunt numai vârful vizibil al aisbergului, dar românii care au supraviețuit celor cincizeci de ani de dictatură comunistă nu au uitat că realitatea de la noi nu s-a deosebit cu nimic de situația descrisă de intelectualul evreu rus citat de Richard Pipes: “Pe evrei îi întâlneai la fiecare colț și la toate eșaloanele puterii”.

Odată cu degenerarea comunismului în “național-comunism”, evreii nu și-au mai găsit locul în societatea românească.

A urmat un proces masiv de emigrare și evreii din România s-au împrăștiat în toate cele patru zări. Unii s-au oprit în Europa occidentală. Alții au trecut peste mări și țări și au ajuns în America și Australia. Cei mai mulți însă s-au stabilit în Israel, punând astfel capăt îndelungatei peregrinări începute când Avraam, urmând chemarea lui Dumnezeu, a pornit, împreună cu familia sa, din cetatea Ur, din sudul Mesopotamiei, spre Pământul Făgăduinței.

Câți evrei se mai găsesc astăzi în România, este greu de spus. Cifra de 17.000 ("cei mai mulți oameni de vârsta a treia"), vehiculată oficial în preajma lui 1990, este puțin credibilă. În toate timpurile, comunitățile evreiești și-au tănuțit efectivele. Dar și mai greu de spus este în ce măsură activitatea desfășurată de evreii rămași în România nu contravine cumva intereselor noastre naționale. Promisiunile de loialitate nu lipsesc, dar experiența trecutului ne îndeamnă să fim prudenți.

CUPRINS

În loc de prefață: Problema evreiască	5
Diaspora	15
Antisemitismul	23
Primele așezări de evrei în Țările Române	37
După anexarea Bucovinei	40
Perioada atotputerniciei Consulatelor	46
Perioada Regulamentului Organic	52
Perioada invaziei nestăvilite	59
Articolul 7	66
Revizuirea Constituției	72
<i>Vox clamantis in deserto</i>	79
Situația în agricultură (fapte și cifre)	88
Comerțul și meșteșugurile (fapte și cifre)	94
Presa evreiască	101
Războiul pentru întregirea României	112
Calvarul păcii	119
Umilirea României la Paris	126
Perioada 1919-1940	132
Guvernarea Goga-Cuza	151
Dictatura regală	155
Guvernul Gigurtu	163
Dictatura antonesciană	170
Evreii – agenți ai comunismului	176

176

170

163

158

151

143

133

126

119

113

101

91

88

79

72

66

59

52

46

40

37

33

28

2

Redactor: Răzvan Codrescu

Tehnoredactor: Ligia Banea

Tiparul executat sub comanda nr. 41/2000,
 la Imprimeria de Vest, Oradea,
 str. Mareşal Ion Antonescu nr. 105.

ROMÂNIA

Premiile FRONDE

- 1993:** Ana Selejan,
Trădarea intelectualilor.
- 1994:** Ioan Gavrilă-Ogoranul,
Brazii se frâng, dar nu se îndoiesc.
- 1995:** Marcel Petrișor,
Secretul fortului 13.
- 1996, 1997:** Revista *Puncte Cardinale.*
- 1998, 1999:** Călugărul Vasile,
*Primatul papal și mitul suveranității
infailibile.*

Publicarea unui studiu cu tema „Evreii în România“ își găsește justificarea în constatarea că, cel puțin în trecut, acolo unde își afirma prezența fie și numai un singur evreu, automat își făcea apariția o „problemă evreiască“. Or cum în spațiul etnic românesc au existat perioade în care prezența evreilor a atins cote neegale în celelalte țări europene, este firesc să fi existat o „problemă evreiască“ endemică, manifestată sub forma unor stări conflictuale, adeseori grave, între populația autohtonă românească și evreii venetici.

În fața acestor dezolante constatări, se impune cu necesitate întrebarea: Care este cauza dușmăniei de veacuri dintre evrei și „gentili“, dar mai ales dintre evrei și creștini? Adevăratul răspuns transcende însă istoria. El are caracter *metaistoric* și rabinul. A. Cohen îl formulează fără echivoc: „Populația pământului poate fi împărțită între Israel și celelalte națiuni luate în bloc. Israel este poporul ales: dogmă capitală“.

Pentru omul de bun-simț, preceptul *Ex nihilo nihil* („Din nimic, nimic“) este suficient să-l ferească de primejdia de a considera manifestările etichetate drept „antisemite“ ca răbufniri bezmetice, fără motivație, ale tuturor „celorlalte națiuni luate în bloc“, împotriva lui „Israel“. În istorie, în măsura în care aceasta este o știință, evenimentele au cauze, iar datoria istoricului este să le scoată la iveală, explicând de ce faptele s-au produs într-un anumit fel.

Este poziția pe care am adoptat-o în studiul de față.

Gabriel CONSTANTINESCU

2000